

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

**<< ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2000-2010 .
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ >>**

TITLE :

**<< REGION OF WESTERN GREECE FROM 2000 TO
2010. TOURIST DEVELOPMENT AND
PROSPECTS>>**

ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

AGGELOPOULOU KONSTANTINA

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2013

*Εάν αποσυνθέσεις την Ελλάδα, στο τέλος θα δεις να
σου απομένουν μια ελιά, ένα αμπέλι κι ένα καράβι. Που
σημαίνει: με άλλα τόσα την ξαναφτιάχνεις.*

(Οδυσσέας Ελύτης)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ABSTRACT	7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο – ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ</u>	
1.1. Η εξέλιξη του ελληνικού τουρισμού από το 2000 μέχρι το 2010	8
1.2. Ελληνικός τουρισμός και οικονομία	13
1.3. Τουριστική ανάπτυξη	15
1.3.1. Η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης	15
1.3.2. Σχεδιασμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης	16
1.4. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	17
1.4.1. Η ιστορία της βιώσιμης ανάπτυξης	17
1.4.2. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και οι προϋποθέσεις της	20
1.4.3. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα	26
1.4.4. Προϋποθέσεις για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα	28
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ</u>	
2.1. Εναλλακτικός Τουρισμός	32
2.1.1. Οικοτουρισμός	33
2.1.2. Αθλητικός Τουρισμός	35
2.1.2.1. Τουρισμός περιπέτειας	36
2.1.3. Τουρισμός Υγείας	38
2.1.4. Θρησκευτικός Τουρισμός	40
2.1.5. Αγροτουρισμός	42
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ</u>	

3.1. Γεωγραφικά και Δημογραφικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	45
3.2. Βασικά Μακροοικονομικά Στοιχεία	48
3.2.1. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	48
3.2.2. Επενδύσεις	51
3.2.3. Η Αγορά Εργασία στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	54
3.2.4. Η Απασχόληση και η Ανεργία στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	57
3.3. Τουριστική ανάπτυξη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	62
3.4. Σύνοψη τουριστικού προϊόντος Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	63
3.4.1. Διαβάθμιση τουριστικών ενοτήτων κατά βαθμό τουριστικής ανάπτυξης	64
3.5. Προστατευόμενες περιοχές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	65
3.6. Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης	69
3.7. Ανάλυση των ευρύτερων επιπτώσεων του τουρισμού στην Περιφέρεια	70
3.8. Εξέταση των απειλών και εντοπισμός προβληματικών ζωνών και τομέων	71
3.9. Προτάσεις για στρατηγική τουριστική ανάπτυξη	72
3.9.1. Μάρκετινγκ και Επικοινωνιακή Στρατηγική	72
3.9.2. Εξειδίκευση της στρατηγικής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος	74
3.9.3. Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας	77
3.9.4. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ, ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

4.1. ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

4.1.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	81
4.1.2. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας	83

4.2. ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

4.2.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	85
4.2.2. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας	86
4.2.3. Ποσοστό ανεργίας στο νομό Ηλείας (2004-2009)	87
4.3. ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	
4.3.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	88
4.3.2. Ποσοστό ανεργίας στο νομό Αχαΐας (2004-2009)	90
4.3.3. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	92
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	126
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	132

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Παναγόπουλο για τη συνεχή στήριξη και τις πολύτιμες συμβουλές του καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας και της συγγραφής της παρούσας εργασίας.

Επίσης, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους δικούς μου ανθρώπους, τους γονείς μου, για τη συμπαράστασή τους, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας αλλά και για όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία ασχοληθήκαμε με την τουριστική ανάπτυξη στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας από το 2000 μέχρι το 2010. Σκοπός μας ήταν η καταγραφή όλων των δεδομένων που αφορούσαν στην τουριστική κίνηση των Νομών Αχαΐας, Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας την τελευταία δεκαετία. Στο δεύτερο μέρος ασχοληθήκαμε με τις προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης που παρουσιάζονται στην περιφέρεια και προτείναμε τρόπους προώθησης της τουριστικής κίνησης για τις περιοχές αυτές.

Στο πρώτο κεφάλαιο κάναμε λόγο για την πορεία του ελληνικού τουρισμού από το 2000 μέχρι το 2010 καθώς και για τις προϋποθέσεις της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Δώσαμε παραδείγματα από περιοχές της Δυτικής Ελλάδας για την κάθε μορφή τουρισμού ξεχωριστά.

Στο τρίτο κεφάλαιο, κάναμε λόγο για την περιφερειακή ανάπτυξη της Δυτικής Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, μιλήσαμε για γεωγραφικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής, για μακροοικονομικά στοιχεία των νομών (απασχόληση, ανεργία, ΑΕΠ κ.λπ.) και για προστατευόμενες περιοχές της περιφέρειας. Αναλύσαμε τις επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή, εξετάσαμε τις απειλές που μπορεί να παρουσιαστούν και κάναμε προτάσεις για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναφερθήκαμε ξεχωριστά στον κάθε Νομό της περιφέρειας εξετάζοντας βασικά οικονομικά μεγέθη από το 2000 μέχρι το 2010.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας, στο κομμάτι δηλαδή της έρευνας, μελετήσαμε τον κάθε Νομό ξεχωριστά εξετάζοντας αυτή τη φορά τα δεδομένα που καταφέραμε να συλλέξουμε και που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη του καθενός. Έγινε λόγος για τουριστικά αξιοθέατα, για μνημεία και μουσεία της κάθε περιοχής, για τα ξενοδοχειακά καταλύματα αλλά και για προοπτικές ανάπτυξης του κάθε νομού.

ABSTRACT

In this paper we worked on the development of tourism in the region of Western Greece from 2000 to 2010. Our aim was to record all data related to tourism in the prefectures of Achaia, Etoloacarnania and Ilia the last decade. In the second part we dealt with the prospects of tourism development, presented in the periphery and suggested ways of promoting tourism in these areas.

In the first chapter we referred to the course of Greek tourism from 2000 to 2010 and we talked about the conditions of sustainable tourism development.

In the second chapter we discussed the forms of alternative tourism in Greece. We gave examples of areas of Western Greece for each form of tourism separately.

In the third chapter, we discussed about regional development in Western Greece. Specifically, we talked about geographic and demographic characteristics of the region, about county economic data (employment, unemployment, GDP, etc.) and for protected areas in the region. We analyzed the effects of tourism in the region, addressing threats that may occur and we did proposals for tourism development in the region.

In the fourth chapter, we talked separately about each prefectures, considering economic fundamentals from 2000 until 2010.

In the last part of this paper, we looked at each prefecture separately, considering this time the data we collected and we talked about tourist attractions, monuments and museums for each area, for hotel accommodations and prospects for development of each district.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2010

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους και πιο δυναμικούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, σημειώνοντας συνεχή άνοδο και διαφοροποίηση με την ανάδειξη νέων χωρών-προορισμών στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη. Σε αυτό συμβάλλει αφενός η οικονομική ανάπτυξη και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου σε αρκετές χώρες με αποτέλεσμα την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, αφετέρου η βελτίωση των υποδομών και των μεταφορών, γεγονός που καθιστά τις μετακινήσεις φθηνότερες και ταχύτερες. Η μετεξέλιξη του τουρισμού σε προσδιοριστικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής προόδου, έχει ως αποτέλεσμα να αποτελεί πλέον αναπόσπαστο τμήμα του διεθνούς εμπορίου.

Για την ελληνική οικονομία, ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό πυλώνα ανάπτυξης με σημαντική συνεισφορά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, στην απασχόληση και στις επενδύσεις. Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, η εκτεταμένη ακτογραμμή και το φυσικό περιβάλλον είναι ορισμένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που καθιστούν τη χώρα από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Ταυτόχρονα, ο τουρισμός μαζί με την ναυτιλία αποτελούν τους πιο εξωστρεφείς τομείς της ελληνικής οικονομίας, με την εισροή ταξιδιωτικού συναλλάγματος να επιδρά θετικά στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, συμβάλλοντας στη μείωση του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών. (Svetoslav Danchev, Παρατσιώκας Ν., 2012:7-8, 10)

Σήμερα, η κρίση την οποία διέρχεται η ελληνική οικονομία υποδεικνύει την αναγκαιότητα υιοθέτησης δράσεων στην κατεύθυνση προσαρμογής σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο. Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι το πρότυπο αυτό θα πρέπει να δίνει έμφαση στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της χώρας και στην τόνωση της εξωστρέφειας και των επενδύσεων. Το ενδιαφέρον της αναπτυξιακής προοπτικής της ελληνικής οικονομίας από την πλευρά των πολιτικών και εργαλείων τόνωσης της εξωστρέφειας, στρέφεται εύλογα στις στρατηγικές ανάπτυξης των εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως και στον τομέα του τουρισμού, ο οποίος καλείται να διαδραματίσει περισσότερο ενεργό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, μέσα σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον από τις χώρες της Μεσογείου, αλλά και από νέους αναδυόμενους προορισμούς.

Στο σημερινό περιβάλλον αβεβαιότητας ωστόσο, απαιτείται τεκμηριωμένη ανάλυση της σημασίας που έχουν συγκεκριμένοι τομείς της ελληνικής οικονομίας, ώστε ο δημόσιος διάλογος να διεξάγεται επί τούτων ουσίας και όχι με γενικόλογες διαπιστώσεις. Σε αυτό το πλαίσιο η σημασία του τουρισμού για την Ελλάδα πρέπει να εξηγηθεί και να αναλυθεί με ακρίβεια και να συμπεριλάβει όχι μόνο συνήθη μεγέθη για την απεικόνιση της τουριστικής ζήτησης (π.χ. διεθνείς αφίξεις, εισπράξεις από αλλοδαπούς επισκέπτες κ.ά.), αλλά και την ευρύτερη επίδρασή του στην ελληνική οικονομία. (Svetoslav Danchev, Παρατσιώκας Ν., 2012:7-8, 10)

Ο ελληνικός τουρισμός, ως ο κινητήριο μοχλός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, οφείλει να μεγιστοποιήσει τα έσοδα και το επίπεδο απασχόλησης, εντός βέβαια ενός πλαισίου προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Στόχος θα πρέπει να είναι μια ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη, η οποία θα στοχεύει στη βελτίωση των αποδόσεων, με παράλληλη αύξηση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, με καλύτερη χωρική και χρονική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας. Η βελτίωση του επενδυτικού κλίματος μέσω ουσιαστικών τροποποιήσεων και απλούστευσης των διαδικασιών του Αναπτυξιακού Νόμου, η προσέλκυση ξένων επενδύσεων, ο διαρκής εκσυγχρονισμός όλων των τουριστικών επιχειρήσεων, η ένταση της προβολής του ελληνικού τουρισμού και μάλιστα συνδεδεμένης με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αποτελούν τους κύριους άξονες στρατηγικής για την επίτευξη αυτών των στόχων, μαζί βέβαια με την προσήλωση στην ποιότητα και τη βελτίωση της σχέσης τιμής / ποιότητας. (Svetoslav Danchev, Παρατσιώκας Ν., 2012:7-8, 10)

- **Αφίξεις - Έσοδα**

Από πλευράς διεθνών οργανισμών: το WTTC (2001) προέβλεψε ρυθμό ανάπτυξης 2,3%, τον οποίο αναθεώρησε σε 4,7% (2002). Ο WTO προβλέπει ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 2%. Αυτό σημαίνει ότι το 2010 οι αφίξεις κυμάνθηκαν από 15,9 έως 20,7 εκ. αφίξεις.

Το ΙΤΕΠ στη μελέτη του για τις επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 στον ελληνικό τουρισμό, συμπεραίνει ότι: «τα σενάρια που αφορούν την αναμενόμενη αύξηση στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών προσδιορίζουν ένα εύρος εκτιμήσεων που στην καλύτερη περίπτωση θα είναι γύρω στις 500 χιλ. επιπρόσθετες

αφίξεις κάθε χρόνο από το 1998 έως το 2011. Αυτό σημαίνει περίπου 18,1 εκατ. αφίξεις το 2010. (Δρακόπουλος Γ., Χαμάκος Γ., 2003: 23-26)

Το IOBE ακολουθώντας διαφορετική προσέγγιση υπολόγισε μεταξύ 2003-2009 αύξηση αφίξεων 6,75.

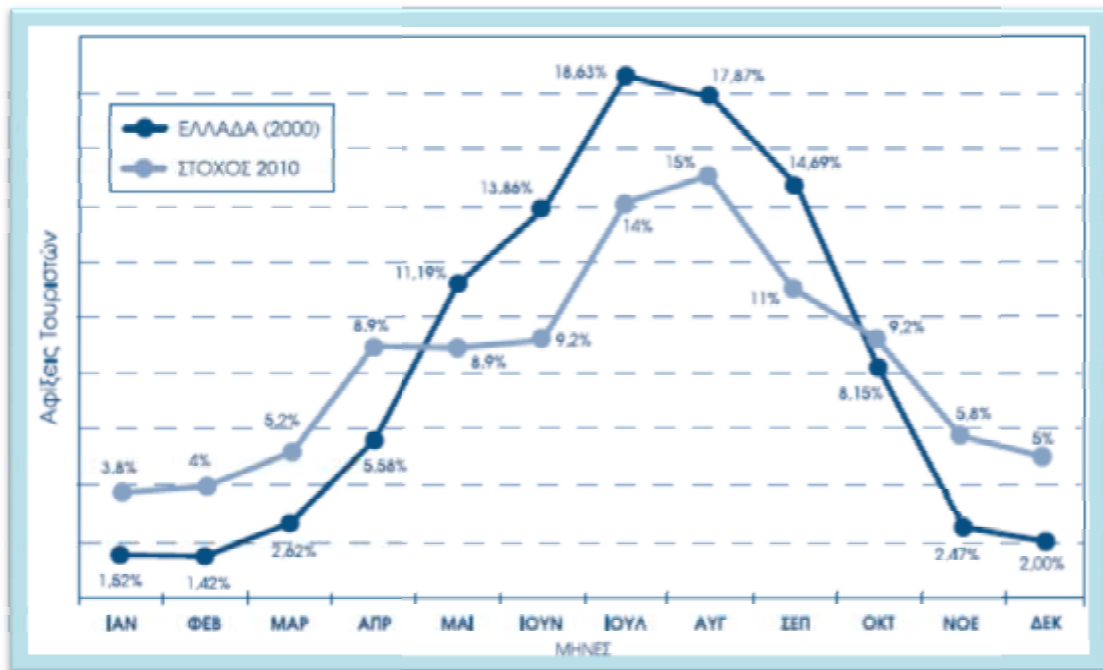
Ένα συντηρητικά αισιόδοξο σενάριο επιτρέπει την υπόθεση / στοχοθέτηση για ρυθμό ανάπτυξης 4,5% προεξοφλώντας την επιτυχία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και ελπίζοντας σε μια ελάχιστη επενδυτική δραστηριότητα. Αν δεχόμαστε δε, τη στρατηγική επιλογή για ποιοτική βελτίωση του εισερχόμενου τουρισμού, τότε θα πρέπει ο ρυθμός αύξησης των εσόδων να είναι κατά τι μεγαλύτερος αυτού των αφίξεων, ως στοχεύσουμε λοιπόν στο 5%. Έτσι οι στόχοι για το 2010 διαμορφώθηκαν στις 20,3 εκ. αφίξεις και 15 εκ. USD έσοδα. (Δρακόπουλος Γ., Χαμάκος Γ., 2003: 23-26)

Προβλέψεις & Στόχοι Αφίξεων & Εσόδων, Ελλάδα, 2010

	WTPC 2001	WTPC 2002	WTO	ΣΤΑΘΕΡΟ*	ΣΤΟΧΟΣ ΑΦΙΞΕΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ ΕΣΟΔΩΝ (σε εκ. USD)
Ετήσια Μεταβολή	2,30%	4,70%	2%	3,97%	4,50%	5,00%
2000	13.095.545	13.095.545	13.095.545	13.095.545	13.095.545	9.221
2001	13.396.743	13.711.036	13.357.456	13.615.438	13.684.845	9.682
2002	13.704.868	14.355.454	13.624.605	14.155.971	14.300.663	10.166
2003	14.020.080	15.030.161	13.897.097	14.717.963	14.944.192	10.674
2004	14.342.541	15.736.578	14.175.039	15.302.266	15.616.681	11.208
2005	14.672.420	16.476.197	14.458.540	15.909.766	16.319.432	11.769
2006	15.009.886	17.250.579	14.747.711	16.541.384	17.053.806	12.357
2007	15.355.113	18.061.356	15.042.665	17.198.077	17.821.227	12.975
2008	15.708.280	18.910.240	15.343.518	17.880.840	18.623.183	13.624
2009	16.069.571	19.799.021	15.650.389	18.590.710	19.461.226	14.305
2010	16.439.171	20.729.575	15.963.396	19.328.761	20.336.981	15.020

*Σταθερό και ίσο με τον ρυθμό μεταβολής 3,97% της περιόδου 1999-2000 (πίνακας 1)

Μοντέλο Εποχικότητας 2000 και Στόχος 2010

(πίνακας 2)

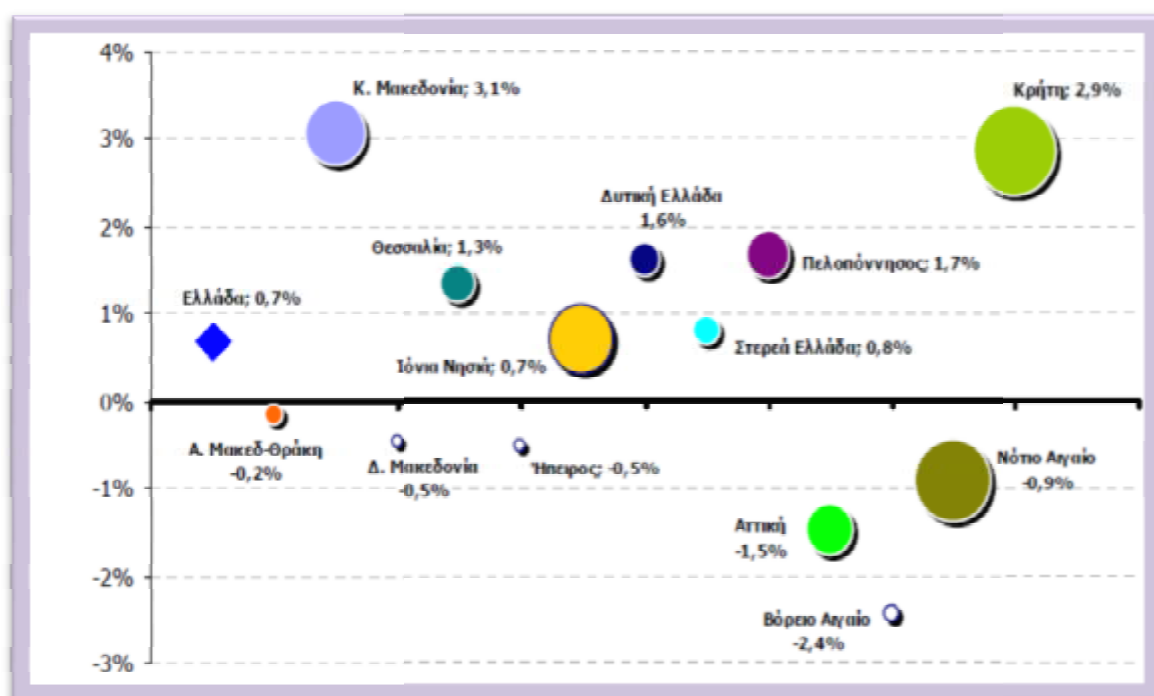
- **Μοντέλο Εποχικότητας**

Στον συλλογισμό για στοχοθέτηση της εποχικότητας των αφίξεων, θεωρείται ότι η οποιαδήποτε επιδιωκόμενη άμβλυνση της εποχικότητας διατηρεί υψηλά ποσοστά πληρότητας της υψηλής περιόδου και στοχεύει στη βελτίωση των άλλων περιόδων. Στο διάστημα Ιούλιος – Σεπτέμβριος πραγματοποιείται στην Ελλάδα το 51% περίπου των ετήσιων αφίξεων.

Παρατηρώντας μοντέλα εποχικότητας των ανταγωνιστών, που αν μη τι άλλο δείχνουν ότι και στις εκτός αιχμής περιόδους υπάρχει ικανή ζήτηση, μπορούμε να κρατήσουμε σταθερό τον απόλυτο αριθμό αφίξεων της περιόδου Ιουλίου – Σεπτεμβρίου και να στοχεύσουμε σε ποσοστά του συνόλου, ανάλογα με των ανταγωνιστών μας – για τις υπόλοιπες περιόδους. (Δρακόπουλος Γ., Χαμάκος Γ., 2003: 23-26)

Η συνεισφορά του τουρισμού στην ελληνική οικονομία αποτυπώνεται στις τουριστικές εισπράξεις (τη δαπάνη δηλαδή των ξένων επισκεπτών κατά την επίσκεψή τους στην Ελλάδα) η οποία αποτελεί το 5% (μέσος όρος πενταετίας 2005-2010) του ΑΕΠ, αναλογία που είναι υψηλότερη συγκριτικά με άλλες τουριστικά αναπτυγμένες χώρες της Μεσογείου, όπως η Ισπανία και η Τουρκία.

Σε επίπεδο περιφερειών από την άλλη πλευρά, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις τόσο ως προς την ανάπτυξη του τουρισμού, όσο και στη δυναμική που έχει αναπτυχθεί την τελευταία δεκαετία. Με βάση τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακού τύπου καταλύματα και κάμπινγκ, το μεγαλύτερο ποσοστό καταγράφεται στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο, περιοχές που συγκαταλέγονται ανάμεσα στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη μεγαλύτερη αναλογία διανυκτερεύσεων από αλλοδαπούς επισκέπτες. Παρατηρείται επίσης, συγκέντρωση της τουριστικής ζήτησης σε σχετικά λίγες περιφέρειες της χώρας, καθώς σημαντικός αριθμός διανυκτερεύσεων (εκτός από την Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο) καταγράφεται επίσης στα Ιόνια Νησιά και στην Κεντρική Μακεδονία. (Δρακόπουλος Γ., Χαμάκος Γ., 2003: 23-26)

*Στον κάθετο άξονα παρουσιάζεται ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των συνολικών διανυκτερεύσεων ανά περιφέρεια. Το μέγεθος κάθε κύκλου αντανακλά αναλογικά τον αριθμό διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται σε κάθε περιφέρεια.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

(πίνακας 3)

Αντίθετα, σε περιοχές με αξιόλογο φυσικό κάλλος, όπως το Βόρειο Αιγαίο, την Ήπειρο και την Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, παρατηρείται αρκετά μικρότερος αριθμός διανυκτερεύσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας, της μοναδικής περιφέρειας της χώρας χωρίς πρόσβαση στη θάλασσα, όπου οι διανυκτερεύσεις αντιστοιχούν μόλις στο 1% των συνολικών στη χώρα. Διαφαίνεται επομένως, πιθανό ανεκμετάλλευτο δυναμικό για

περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη σε περιοχές όπως, η Δυτική Ελλάδα, η Πελοπόννησος, αλλά και η Αττική, δεδομένων των δυνατοτήτων για την ανάπτυξη του τουρισμού πόλεων.

1.2. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, ο τουρισμός αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες πηγές εσόδων για μια χώρα αφού είναι ευρέως γνωστό ότι πρώτον, δημιουργούνται σημαντικές επενδύσεις κεφαλαίων στα έργα τουριστικής ανάπτυξης (λιμάνια, δρόμοι, αξιοποίηση φυσικών πόρων κ.λπ.) και δεύτερον, οι επενδύσεις αυτές δημιουργούν επιπλέον θέσεις εργασίας. Εκτός όμως από τον έμμεσο τρόπο ανάπτυξης υπάρχει και ο άμεσος, ο οποίος αποτελείται από τις ετήσιες εισροές του τουρισμού που αποτελούν μεγάλο κομμάτι των συνολικών εισροών μια οικονομίας.

Όσον αφορά στον ελληνικό τουρισμό, ο τομέας αυτός αναπτύσσεται όλο και δυναμικότερα τα τελευταία χρόνια αφού:

- Η συμμετοχή του στο ΑΕΠ είναι σταθερά πάνω από 15% και κατά περιόδους ξεπέρασε το 18%.
- Δημιουργεί απασχόληση σε ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, σε διαφορετικά επίπεδα γνώσεων και ειδίκευσης και κυρίως στους νέους και στη περιφέρεια.
- Ένας (1) στους πέντε (5) κατοίκους της Ελλάδας απασχολείται άμεσα ή έμμεσα στον τουριστικό τομέα.
- Κάθε Ευρώ που καταναλώνεται στον τουρισμό δημιουργεί υπερδιπλάσια δευτερογενή κατανάλωση στην υπόλοιπη οικονομία.
- Η τουριστική δραστηριότητα επηρεάζει τις διεθνείς συναλλαγές, ως σημαντικός παράγοντας συναλλαγματικών εισροών και εκροών (ισοζύγιο πληρωμών). (Βαρβαρέσος Σ., 1997: 257-290)

Αν και ο τουρισμός τα τελευταία 30 χρόνια αποτελεί για την Ελλάδα έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάπτυξης, έχει παράλληλα πολλά χρονίζοντα προβλήματα:

- Η σημερινή υπερπροσφορά ανέρχεται σε 400.000 κλίνες περίπου ή το 30% του συνολικού δυναμικού της χώρας σε κλίνες.

- Στο τρίμηνο Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος εξακολουθούμε να υποδεχόμαστε περισσότερο από το 50% των διεθνών αφίξεων.
- Το 65% της τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα (υπερ-) συγκεντρώνεται σε 4 περιοχές.
- Με τις σημερινές συνθήκες ο ελληνικός τουρισμός λειτουργεί σχεδόν στο 80% των δυνατοτήτων του.
- Η σύγκυση μεταξύ πνεύματος εξυπηρέτησης και αίσθησης δουλοπρέπειας δημιουργεί το σύνδρομο του anti-service, το οποίο διακατέχει σημαντικό τμήμα των άμεσα κι έμμεσα ασχολουμένων με το τουρισμό.
- Το πρωτογενές τουριστικό προϊόν της Ελλάδας είναι εξαιρετικό. Η προστιθέμενη αξία όμως δεν είναι το ίδιο καλή. Αποτέλεσμα, μέτριο τελικό προϊόν, πολλές φορές υπερτιμημένο, άρα μη ανταγωνιστικό.
- Η διάθεση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος γίνεται κατά κύριο λόγο από ξένους και από κανάλια διανομής, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν επηρεάζονται από την Ελλάδα. (Βαρβαρέσος Σ., 1997: 257-290)

Τα χρονίζοντα αυτά προβλήματα και οι κακές επιδόσεις των περιόδων 2009 και 2010, σε συνδυασμό με την άνοδο της ανταγωνιστικότητας και κυρίως με το έλλειμμα τουριστικής πολιτικής στην Ελλάδα, επιβεβαιώνουν την ανάγκη για δραστικές παρεμβάσεις στον τουρισμό.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού στο σύνολο μιας εθνικής οικονομίας εκτιμώνται από το βαθμό συμμετοχής της συγκεκριμένης δραστηριότητας στους οικονομικούς της στόχους, δηλαδή τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη, τη σταθερότητα των τιμών, την ισορροπία του εμπορικού ισοζυγίου, τη δίκαιη και ισόρροπη κατανομή του εθνικού εισοδήματος, την πλήρη απασχόληση.

Η μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού ομαδοποιεί τις επιπτώσεις σε τρεις κατηγορίες:

- Οι επιπτώσεις στην αναπτυξιακή στρατηγική ή οι σφαιρικές επιπτώσεις.
- Οι μερικές επιπτώσεις στην εθνική οικονομία δηλαδή στους παραγωγούς, τους οικονομικούς τομείς και τις μακρο-οικονομικές μεταβλητές της εθνικής οικονομίας.
- Οι εξωγενείς επιπτώσεις, οι οποίες στον κοινωνικό – πολιτιστικό τομέα των

ανθρώπων πόρων και του φυσικού περιβάλλοντος βρίσκονται πιο κοντά στις οικονομικές επιπτώσεις. (Βαρβαρέσος Σ., 1997: 257-290)

1.3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.3.1. Η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης

Ο τουρισμός δεν είναι ένα φαινόμενο ή ένα απλό σύνολο βιομηχανιών. Είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα η οποία περιγράφει την συμπεριφορά, τη χρήση μέσων και την αλληλεπίδραση με άλλες οικονομίες και περιβάλλοντα. Εμπλέκει τη φυσική κίνηση των τουριστών με τοποθεσίες διαφορετικές από τους τόπους διαμονής τους. Το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου τουρισμού είναι μια μορφή αναψυχής, η οποία συνεπάγεται τη χρήση προαιρετικού χρόνου των ατόμων. Υπάρχει όμως κάποιο μέρος του που είναι συνδεδεμένο με υποχρεώσεις, όπως για παράδειγμα είναι οι απαιτήσεις της δουλειάς και της υγείας. (Αλεξανδράκη, 2000: 14)

Στις τελευταίες θα λέγαμε δεκαετίες ο τουρισμός αναδείχθηκε σε έναν καθοριστικό, παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη πολλών χωρών σηματοδοτώντας την αναπτυξιακή τους πορεία. Κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα στην Ελλάδα εκδηλώθηκαν πιο σύγχρονες μορφές τουριστικών διακινήσεων που ξεκίνησαν με την εμφάνιση των πρώτων οργανωμένων τουριστών, το 1946, και συνέχισαν με την μετεξέλιξη του τουρισμού σε ένα μαζικό κοινωνικό φαινόμενο. Η μαζικοποίηση του τουρισμού οδήγησε σε μια ποικιλία αρνητικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων, στο βαθμό που σήμερα διάφοροι μελετητές έχουν επικεντρωθεί στην αναζήτηση εναλλακτικών προτάσεων τουριστικής ανάπτυξης και σχεδιασμού. (Ανδριώτης, 2005: 35-36)

Είναι ξεκάθαρο ότι απαιτείται ριζικός επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων κατά τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης, βάσει μιας νέας και σωστής στρατηγικής, που θα ενσωματώνει την τουριστική ανάπτυξη στην τοπική οικονομία και θα σέβεται την τοπική κοινωνία διατηρώντας την οικολογική και πολιτισμική ποικιλομορφία των τουριστικών περιοχών. Αυτό φυσικά δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικού, ενεργού τουρισμού βασισμένου στα ειδικά ενδιαφέροντα των τουριστών για το περιβάλλον και τον πολιτισμό καθώς και με την προσπάθεια για τη βελτίωση της ποιότητας και της απόδοσης του μαζικού τουρισμού.

1.3.2. Σχεδιασμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης

Τα βασικά στοιχεία στα οποία θα αναφερθούμε αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα πρέπει να στηριχτούν οι δυναμικές διαδικασίες σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης. Σε αρκετές περιοχές υπάρχει το σύνολο αυτών των στοιχείων, αλλά υπάρχουν και άλλα όπου βρίσκουμε ένα μέρος από αυτά, γεγονός που δυσκολεύει τις διαδικασίες του σχεδιασμού.

Τουριστικοί πόροι της περιοχής

Η ύπαρξη κάποιων τουριστικών πόρων και η συστηματική καταγραφή, ταξινόμηση και αξιολόγησή τους αποτελεί το πρώτο βασικό βήμα του σχεδιασμού. Σημαντικό είναι επίσης να υπάρχουν εκτιμήσεις για τις δυνατότητες τουριστικής εκμετάλλευσης αυτών των πόρων.

Τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής

Πρόκειται για τις επιχειρήσεις, τους φορείς και τους οργανισμούς που συγκροτούν τον ευρύτερο τουριστικό τομέα (ξενοδοχεία, πρακτορεία, εταιρείες μεταφορών, γραφεία πληροφόρησης κ.λπ.). Αναφερόμαστε σε υπηρεσίες και υποδομές τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο. (Κωκκόσης – Τσιάρτας, 2001: 26,72-77)

Ευρύτερες υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής

Καταγραφή του μεταφορικού και τηλεπικοινωνιακού δικτύου της περιοχής και των υποδομών και υπηρεσιών σε θέματα υγείας, πρόνοιας, αθλητισμού, εμπορίου, ψυχαγωγίας κ.λπ. Πρόκειται για υποδομές με ιδιαίτερη σημασία για τη συγκρότηση ενός πετυχημένου προγράμματος μάρκετινγκ της περιοχής.

Υποδομές και υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο (ευρύτερες και τουριστικές)

Στοιχεία για τις ευρύτερες υποδομές και υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο καθώς και για τις αντίστοιχες υποδομές που συγκροτούν τον τουριστικό τομέα της χώρας. Στόχος είναι να αναδειχθεί το εύρος της «παράλληλης» αλλά αναγκαίας υποδομής ανάπτυξης του τουρισμού σε εθνικό επίπεδο. (Κωκκόσης – Τσιάρτας, 2001:91-95,101-2)

Σχέδιο μάρκετινγκ

Καταγράφεται το εξειδικευμένο σχέδιο μάρκετινγκ της περιοχής ή, αν δεν υπάρχει, η θέση της περιοχής στο ευρύτερο σχέδιο μάρκετινγκ της χώρας. Επιπλέον

καταγράφονται όλα τα προγράμματα ή σχέδια προβολής που έχουν εκπονηθεί κατά διαφορετικά χρονικά διαστήματα και αφορούν στην περιοχή.

Γενικό θεσμικό πλαίσιο τουριστικής ανάπτυξης

Επισημαίνεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (π.χ. σε επίπεδο χώρας) σε θέματα σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη, π.χ. επενδύσεις, χωροταξική και περιβαλλοντική πολιτική, εκπαίδευση, πολιτική, φορείς και οργανισμοί που εμπλέκονται στις διαδικασίες σχεδίασης της τουριστικής ανάπτυξης. (Κωκκόσης – Τσιάρτας, 2001:91-95,101-2)

Έρευνες αγοράς και μελέτες σχετικές με τη ζήτηση για την περιοχή

Αναφορά σε έρευνες και μελέτες (εξειδικευμένες για την περιοχή ή ευρύτερες) που καταγράφουν τη σύνθεση της ζήτησης ή τα προβλήματα της προσφοράς που αφορούν στην περιοχή καθώς και τις τάσεις που υπάρχουν για το μέλλον.

Ανθρώπινοι πόροι

Καταγραφή της σύνθεσης των ανθρώπινων πόρων και των ειδικότερων χαρακτηριστικών τους που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη, π.χ. εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στον τουρισμό. (Κωκκόσης – Τσιάρτας, 2001:91-95,101-2)

1.4. ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.4.1. Η ιστορία της βιώσιμης ανάπτυξης

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί το κορυφαίο ζητούμενο του 21ου αιώνα. Περιγράφει μια ανάπτυξη η οποία είναι σύμφωνη με τις ανάγκες της παρούσης γενεάς αλλά δεν διακινδυνεύει τις ευκαιρίες να ικανοποιηθούν επίσης οι ανάγκες της επόμενης γενεάς.

Στην Ευρώπη ο όρος αυτός προέρχεται από την δασοπονία. Τώρα η «βιώσιμη ανάπτυξη» έχει γίνει ένας σπουδαίος γενικός στόχος για όλα τα πεδία της ζωής, όπως η οικονομία η οικολογία και η κοινωνική ισορροπία. Η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός του μέλλοντός μας έχει διεθνώς συζητηθεί σε συνόδους κορυφής όπως στη Διάσκεψη του Ρίο και Γιοχάνεσμπουργκ. Είναι όμως επίσης ένα θέμα που εξετάζεται σε εθνική βάση για διάφορες χώρες. Π.χ. στην Γερμανία η Επιτροπή Enquete-της Γερμανικής Βουλής έχει θεσπίσει τη νομοθετική πράξη «Προστασία του Ανθρώπου και του

Περιβάλλοντος» για να ερευνήσει και να ασχοληθεί με τις ανάγκες της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην τελική έκθεση της επιτροπής αυτής καθορίστηκαν τέσσερεις ή πέντε κανόνες οι οποίοι θεωρούνται σαν αναγκαίοι για την βιώσιμη ανάπτυξη στη Γερμανία. (http://kriemhild.uft.uni-bremen.de/nop/el/articles/pdf/sustainability_el.pdf)

Η αρχή αυτή έχει γίνει αποδεκτή από κορυφαίους παράγοντες σε διάφορα πεδία της οικονομίας και της πολιτικής. Όμως για να τεθούν οι αρχές αυτές σε εφαρμογή, τώρα οι εταιρείες χρειάζονται επίσης συμβούλους με καθήκον να εφαρμόσουν τους κανόνες της αειφόρου ανάπτυξης στα πεδία της αρμοδιότητάς τους.

Αν και η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης έχει γίνει γενικά αποδεκτή, εν τούτοις υπάρχουν προβλήματα εφαρμογής και αξιολόγησης του γενικού αυτού στόχου. Για παράδειγμα δεν είναι σαφές ότι οι ορισμοί για τις πρωταρχικές ανάγκες ποικίλλουν από άνθρωπο σε άνθρωπο, από χώρα σε χώρα και από ήπειρο σε ήπειρο.

Στο ερώτημα, τι είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, η απάντηση είναι η εξής: Η βιώσιμη ανάπτυξη ή αειφόρος ανάπτυξη, που ονομάζεται επίσης και συνεχής ή διαρκής ή εντατική ή αποδοτική ανάπτυξη, ορίστηκε για πρώτη φορά το 1987 στη Παγκόσμια Επιτροπή για το περιβάλλον και την ανάπτυξη από τον Gro Harlem Brundtland, ο οποίος ήταν τότε πρωθυπουργός της Νορβηγίας. Στην τελική έκθεση της επιτροπής με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον» που ονομάστηκε επίσης και έκθεση Brundtland η βιώσιμη ανάπτυξη ορίστηκε ως:

Η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να δεσμεύει την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Με άλλα λόγια η ανάπτυξη είναι ουσιαστικής σημασίας για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και τη βελτίωση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής. Την ίδια στιγμή η ανάπτυξη πρέπει να βασίζεται στην αποτελεσματική και περιβαλλοντικά υπεύθυνη χρήση όλων των ανεπαρκών πόρων της κοινωνίας, είτε φυσικών, είτε ανθρωπίνων είτε οικονομικών πόρων. (http://kriemhild.uft.uni-bremen.de/nop/el/articles/pdf/sustainability_el.pdf)

Η σημερινή ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης παραπέμπει σε χρόνους πριν από τη σύγχρονη εποχή. Η φροντίδα για τις ανάγκες των επερχόμενων γενεών είναι παλιά. Οι πρώτες αποδεδειγμένες μαρτυρίες εντοπίζονται στην ιστορία των Ιροκέζων φυλών της Βόρειας Αμερικής. Οι αρχηγοί τους ήταν υποχρεωμένοι να φροντίζουν για τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Στην Ευρώπη η ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης

αναπτύχθηκε αρχικά στην δασοπονία. Ήδη νωρίς από τον 13^ο αιώνα υπήρχαν κανονισμοί για την βιώσιμη χρήση της ξυλείας. Το πρόβλημα της εντατικής υλοτομίας χωρίς την μέριμνα της επαναδάσωσης συζητήθηκε από τον Carlowitz, έναν ευγενή από τη Σαξωνία στο βιβλίο του «Sylvicultura Oeconomica – οδηγία για τη φυσική καλλιέργεια των άγριων δένδρων» (1713).

Ο Carlowitz απαίτησε τη μελέτη του «παγκόσμιου βιβλίου της φύσης». Αξίωσε ότι ο άνθρωπος πρέπει να ερευνά τους νόμους της φύσης συνεχώς, πάντοτε και εις το «διηκεές». Ο Carlowitz στο βιβλίο του συνηγόρησε για μερικά μέτρα στην κατασκευή των σπιτιών όπως την βελτίωση στη μόνωση για τη ζέστη και το κρύο, συνηγόρησε για τη χρήση κλιβάνων τήξης και θερμαστρών που εξοικονομούν ενέργεια και για σχεδιασμό επαναδασώσεων με σπορά και καλλιέργεια. Τελικά αξίωσε την υποκατάσταση της ξυλείας.

Βασιζόμενος στις ιδέες αυτές ο Georg Ludwig Hartig δημοσίευσε το 1795 την εργασία με τίτλο «Οδηγίες για την φορολόγηση και τον χαρακτηρισμό των δασών» τη χρησιμοποίηση της ξυλείας όσο γίνεται αποτελεσματικότερα αλλά να εξεταστούν επίσης οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Έτσι γεννήθηκε η ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης. (http://kriemhild.uft.uni-bremen.de/nop/el/articles/pdf/sustainability_el.pdf)

Εν τούτοις οι σκοποί της ήταν κυρίως οικονομικής και κοινωνικής φύσης. Η προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης ήταν πέραν των βλέψεων των χρόνων εκείνων. Η αρχή της μείωσης των πρωτόγονων δασών και η προτίμηση για μονοκαλλιέργεια των δένδρων απέφερε κυρίως την ταχεία αύξηση των κωνοφόρων δένδρων. Οι αρχικές αυτές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης περιορίστηκαν μόνο στη δασοπονία και δεν επεκτάθηκαν σε άλλα πεδία.

Ο όρος βιωσιμότητα στο πλαίσιο της προστασίας της φύσης και της βιόσφαιρας της γης χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην δεκαετία του 1980 στο παγκόσμιο πρόγραμμα προστασίας της φύσης για τη διατήρηση της φύσης (IUCN) και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF). Η σημασία και το κίνητρο ήταν ότι όταν χρησιμοποιείται ένα υπάρχον βιολογικό σύστημα να μην αλλάζουν τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του.

Η έννοια της αρχής αυτής επεκτάθηκε στη συνέχεια με τη χρήση του όρου βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη "sustainable development". Με την Έκθεση Brundtlandt το 1987 προστέθηκαν στις υπάρχουσες οικολογικές και κοινωνικές

απόψεις και οι οικονομικές εκδοχές για τη βιώσιμη ανάπτυξη. (http://kriemhild.uft.uni-bremen.de/nop/el/articles/pdf/sustainability_el.pdf)

Ένα περαιτέρω ορόσημο προήλθε από την σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNED) που έγινε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. Περίπου 170 έθνη υπέγραψαν την Ατζέντα 21 σαν ένα παγκόσμιο στόχο την «βιώσιμη ανάπτυξη». Λόγω του παγκόσμιου χαρακτήρα της Ατζέντας αυτής μερικά από τα θέματά της δεν είναι τελείως ξεκάθαρα. Περιγράφει μόνον τους γενικούς στόχους αλλά όχι τους τρόπους για την υλοποίησή τους. Έτσι, δείχνει ότι είναι περισσότερο σημαντικό το «πνεύμα» της Ατζέντας 21, από ότι οι λέξεις του επίσημου έγγραφου, να μπορούν δηλ. να λυθούν τα σπουδαία οικολογικά και κοινωνικά προβλήματα στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας κοινότητας και συνεργασίας μεταξύ όλων των εθνών του κόσμου. Το 1996 η Γερμανική Επιτροπή Enquete για την «Προστασία του Ανθρώπου και του Περιβάλλοντος» της Γερμανικής Βουλής πρότεινε κανονισμούς για την επίτευξη του γενικού αυτού στόχου.

Η βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει εκπλήρωση των αναγκών της παρούσης γενεάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Για το λόγο αυτό είναι ανάγκη να αναπτυχθούν πολιτικές για την οικονομία, την οικολογία και τις απαιτήσεις της κοινωνίας με έναν συνεργατικό τρόπο, οι οποίες θα ισχυροποιούνται μεταξύ τους. Εάν δεν είναι δυνατόν να σταματήσουν οι ροπές που απειλούν την ποιότητα ζωής του μέλλοντος, θα αυξηθεί δραματικά το απαιτούμενο κόστος για τις κοινωνίες και οι αρνητικές τάσεις θα γίνουν μη αντιστρεπτές. (http://kriemhild.uft.uni-bremen.de/nop/el/articles/pdf/sustainability_el.pdf)

1.4.2. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και οι προϋποθέσεις της

Με τον όρο «βιώσιμη» τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για την συνεχή ανατροφοδότηση της

Οι κυρίαρχες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Πολλοί τουριστικοί προορισμοί στην Ελλάδα και αλλού, έχουν ως στόχο τη συνεχή αύξηση του οικονομικού κέρδους που αποφέρει ο τουρισμός, έτσι συχνά προσανατολίζονται στην αναζήτηση ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού τουριστών χρησιμοποιώντας ως μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης τον μαζικό τουρισμό. Όμως, η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση σε περιοχές με συγκεκριμένες περιβαλλοντικές και κοινωνικές δυνατότητες δημιουργεί διαταραχές στις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας και δυσλειτουργίες όπως: συνωστισμό, μόλυνση του περιβάλλοντος, κατασπατάληση ή καταστροφή φυσικών και πολιτιστικών πηγών και ανταγωνισμό μεταξύ τοπικού πληθυσμού και τουριστικής βιομηχανίας για την χρησιμοποίηση αγαθών πρώτης ανάγκης (νερό, καύσιμα, κ.λπ.), έργων υποδομής (δρόμοι, νοσοκομεία, κ.λπ.), τόπων αναψυχής (μουσεία, πάρκα, παραλίες κ.λπ.). Αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις εμποδίζουν την συνεχή και ομαλή διεξαγωγή της τουριστικής διαδικασίας αφού σύμφωνα με έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) η πλειοψηφία των τουριστών σήμερα επιθυμεί να επισκέπτεται περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική ποιότητα και έντονα στοιχεία τοπικού πολιτισμού.

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

Αρκετοί διεθνείς οργανισμοί σχετικοί με τον τουρισμό, το περιβάλλον και τον πολιτισμό (Π.Ο.Τ, UNEP, UNESCO κ.λπ.) προτείνουν ως διέξοδο από τα παραπάνω προβλήματα, κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα να σχεδιάζεται, να διευθύνεται και να αναπτύσσεται ώστε:

- α) να είναι περιβαλλοντικά ανεκτή σε βάθος χρόνου,
- β) να αποφέρει βιώσιμα οικονομικά οφέλη στις περιοχές που αναπτύσσεται,
- γ) να είναι ηθικά και κοινωνικά σύμφωνη με τις τοπικές κοινωνίες και
- δ) να εξασφαλίζει την διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου για τις μελλοντικές γενιές.

Απαραίτητες **προϋποθέσεις** για την επιτυχή εφαρμογή, λειτουργία και αποδοτικότητα των παραπάνω χαρακτηριστικών σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους διεθνείς οργανισμούς, είναι:

- η συνεργασία όσων εμπλέκονται στη τουριστική διαδικασία,
- η τοπική συμμετοχή στο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης,
- η εκπαίδευση των επαγγελματιών, των πολιτών και των τουριστών και
- η υψηλή ποιότητα των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων.

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

Συνεργασία: Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο τουρισμός είναι μια περίπλοκη διαδικασία η οποία σχετίζεται με διαφορετικούς τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας, γίνεται εμφανές ότι για την βιώσιμη ανάπτυξή του απαιτείται αμοιβαίος σεβασμός, ενότητα και μόνιμη συνεργασία μεταξύ όλων των ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, που οι δραστηριότητές τους άπτονται του τουρισμού άμεσα ή έμμεσα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Μέσω αυτής της συνεργασίας κάθε αναπτυξιακός σχεδιασμός, που αφορά τουριστικές υποδομές, επενδύσεις (δημόσιες ή ιδιωτικές), αλλά και κάθε άλλο στοιχείο που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διεύθυνση του τουρισμού γίνεται απόρροια κοινής πολιτικής και στόχων. Είναι ουσιαστικό η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα να στηρίζεται στην καλή θέληση όλων των μερών για την επιτυχία ενός κοινού σκοπού (βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη) και όχι στην ικανοποίηση ιδιοτελών συμφερόντων.

Σύμφωνα με την Hevre Barioulet (2001) μερικά ζητήματα που πρέπει να βρίσκουν λύση με βάση την αρχή της συνεργασίας στις τουριστικές περιοχές είναι:

- W** Ο έλεγχος της κατανάλωσης του νερού και των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με σκοπό την μείωση της μη ορθολογικής χρήσης τους.

- W Η μείωση των απορριμμάτων και η εξασφάλιση της ανακύκλωσής τους.
- W Ο έλεγχος και η μείωση των προβλημάτων κυκλοφοριακής συμφόρησης και ρύπανσης ιδιαίτερα σε περιοχές φυσικού και πολιτιστικού κάλλους και η χρήση μέσων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον.
- W Η οργάνωση και ο έλεγχος της πρόσβασης των τουριστών σε οικολογικά ευάλωτες περιοχές.
- W Η συγχρηματοδότηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας.
- W Η χορήγηση κινήτρων και βοήθειας στις τουριστικές επιχειρήσεις ώστε, να υιοθετούν περιβαλλοντικές πολιτικές ανάπτυξης.

Τοπική συμμετοχή: Οι ανάγκες, οι προσδοκίες, τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και τα προβλεπόμενα οφέλη από τον τουρισμό διαφέρουν σημαντικά από την μια περιοχή στην άλλη. Έτσι δεν υπάρχει ένα είδος σχεδιασμού βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που να ταιριάζει σε περισσότερους από έναν τουριστικούς προορισμούς. Αν και γενικές κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να ορισθούν σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο οι τοπικές κοινωνίες με συμμετοχή εκπροσώπων όλων των τοπικών φορέων (δημόσιο, τουριστική βιομηχανία, μη-κυβερνητικές περιβαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις, οργανώσεις πολιτών, επιστημονικοί φορείς κ.λπ.) και συχνή επικοινωνία με τον τοπικό πληθυσμό είναι εκείνοι που θα σχεδιάσουν και θα αναπτύξουν το είδος του τουρισμού που θέλουν να προσφέρουν. Χρήσιμο εργαλείο για την πραγμάτωση μιας τέτοιας διαδικασίας έχει αποδειχθεί η δημιουργία και εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντας 21. (http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

Με την εξασφάλιση της τοπικής συμμετοχής στον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης επιτυγχάνεται:

- ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας η οποία επιφέρει κέρδη κυρίως στην τοπική κοινωνία και όχι σε εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες, (π.χ. πολυεθνικές εταιρίες ξενοδοχείων, τουριστικών γραφείων κ.λπ.),
- καλύτερη αποδοχή του τουρισμού από τους κατοίκους της περιοχής,
- ενεργητική συμμετοχή των κατοίκων για την διατήρηση των τοπικών τουριστικών πηγών.

Εκπαίδευση: Η άρτια επαγγελματική κατάρτιση όχι μόνο των διευθυντικών στελεχών του τουρισμού αλλά όλων όσων απασχολούνται σε αυτόν, συνεισφέρει

στην καλύτερη προσφορά τουριστικών υπηρεσιών και στην ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος. Επιπλέον, ο εμπλουτισμός των επαγγελματικών εκπαιδευτικών ή επιμορφωτικών προγραμμάτων με θέματα που αφορούν τις έννοιες, τα κριτήρια, τα οφέλη, και τις πρακτικές του βιώσιμου τουρισμού βοηθά τους ανθρώπους που ασχολούνται με αυτόν να προβληματιστούν, να αναζητήσουν τους παράγοντες που συνεισφέρουν στην βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος και να κατανοήσουν σε βάθος τις διαφορετικές πρακτικές μεταξύ μαζικού τουρισμού και εναλλακτικών τουριστικών μοντέλων (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, ιστορικός τουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός κ.λπ.). Μερικά από τα γενικά θέματα μιας τέτοιας εκπαίδευσης/επιμόρφωσης μπορούν να είναι:

- § Έννοια, αρχές, και πρακτικές βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.
- § Είδη και χαρακτηριστικά εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης.
- § Ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας.
- § Ζητήματα προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς.
- § Είδη προς εξαφάνιση (του ζωικού και φυτικού βασιλείου) και σχετική νομοθεσία.
- § Ζητήματα διεθνούς περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- § Πιστοποιητικά περιβαλλοντικής ποιότητας (π.χ. μπλε σημαίες) και κριτήρια απόκτησής τους.

Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης βιώσιμων κοινωνιών και κατ' επέκταση βιώσιμου τουρισμού. Σε μια τέτοια εκπαιδευτική διαδικασία μπορούν να συνεισφέρουν όλοι οι τυπικοί και άτυποι εκπαιδευτικοί φορείς (εκπαιδευτικά ιδρύματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οργανώσεις πολιτών, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώσεις καταναλωτών κ.λπ.) που διαθέτει μια κοινωνία με κάθε τυπικό και άτυπο εκπαιδευτικό μέσο (περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαίδευση καταναλωτών, αγωγή υγείας, διαφήμιση, ενημερωτικές εκστρατείες, δημόσιες συζητήσεις κ.λπ.). Στόχος τέτοιου είδους γενικού ενδιαφέροντος εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων πρέπει να είναι η ενημέρωση / ευαισθητοποίηση των πολιτών με σκοπό την προβολή και την υιοθέτηση νέων συμπεριφορών και πρακτικών που προάγουν την βιωσιμότητα.

Τέλος, εκτός από τους εργαζόμενους στον τουρισμό και τους πολίτες των τουριστικών περιοχών είναι χρήσιμο να ενημερώνονται και να ευαισθητοποιούνται οι

επισκέπτες τους. Πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τις τοπικές συνήθειες και τις ανάγκες του κάθε τουριστικού προορισμού, θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλότερα στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που πρόκειται να επισκεφθούν. Τέτοια ενημέρωση επιτυγχάνεται με την προμήθεια σχετικών πληροφοριών στους τόπους μόνιμης διαμονής των τουριστών, με συμφωνίες μεταξύ των τουριστικών προορισμών και των τουριστικών πρακτόρων, με φυλλάδια πληροφοριών σε περιοχές διακίνησης επιβατών (αεροδρόμια, λιμάνια, σταθμοί λεωφορείων και τρένων) και σε τουριστικά καταλύματα (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ, κ.λπ.).

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

Ποιότητα: Η διατήρηση του κύρους του τουριστικού προϊόντος κάθε περιοχής γίνεται όλο και δυσκολότερη στα πλαίσια του συνεχώς αυξανόμενου ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο. Η προσφορά ποιοτικού τουρισμού που εξασφαλίζει την προστασία των τουριστικών πηγών και ικανοποιεί τις επιθυμίες των επισκεπτών και των μόνιμων κατοίκων πρέπει να είναι κύριο μέλημα όλων των φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) που σχεδιάζουν και διευθύνουν την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής με στόχο την βιωσιμότητά της.

Η έννοια ποιοτικός τουρισμός δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την έννοια πολυτελής- ακριβός τουρισμός. Αναφέρεται στο είδος τουριστικής δραστηριότητας η οποία προστατεύει τις τουριστικές πηγές, προσελκύει τουρίστες που σέβονται την τοπική κοινωνία και το περιβάλλον της και προσφέρει τουριστικά αξιοθέατα, ανέσεις και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στην αξία των χρημάτων που δαπανώνται γι' αυτά.

Τουριστικές περιοχές που επιθυμούν την μακροχρόνια σταθερή ζήτηση του προϊόντος τους:

Ü Λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την ποιότητα που προσφέρουν.

Ü Διεξάγουν έρευνες για την:

α) καλύτερη επίλυση των προβλημάτων τους,

β) δημιουργία νέων τουριστικών προϊόντων,

γ) ασφαλή και αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των τουριστικών πηγών τους.

- Û Προωθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού συμβατές με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Û Επιφέρουν τουριστικές καινοτομίες.
- Û Χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον.
- Û Παρακολουθούν τακτικά τη διαμόρφωση των διεθνών κριτηρίων ποιότητας έτσι ώστε να ενημερώνονται για το τι συμβαίνει στον κόσμο.
- Û Λαμβάνουν έγκαιρα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα, αν χρειάζονται.
- Û Ενημερώνονται και διδάσκονται από επιτυχημένες πρακτικές που υιοθετήθηκαν σε άλλους τουριστικούς προορισμούς.
(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

1.4.3. Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, έχει πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Το ζητούμενο είναι να διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς όμως να διαταραχθεί ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμιστεί το περιβάλλον. Σε περίπτωση που οι δύο αυτές συνιστώσες δεν ληφθούν υπόψη, πολύ σύντομα θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης της οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης.

Η διεθνής κοινότητα από το 1987 έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα στροφής στη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε μία βασανιστική, πολλές φορές, πορεία δεκαπέντε χρόνων η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και η αναγκαιότητα λήψης συγκεκριμένων αποφάσεων και υλοποίησης σχετικών πολιτικών, δράσεων και μέτρων, γίνεται ολοένα περισσότερο αποδεκτή.
(http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eisigisewn/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr.pdf)

Η Ελλάδα διαθέτει ένα πλούσιο περιβαλλοντικό απόθεμα. Το σχετικά μη-υποβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον που διακρίνεται για την υψηλή βιοποικιλότητα σε συνδυασμό με μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, η ποιότητα των νερών κολύμβησης και των ακτών της χώρας, η ποιότητα της ατμόσφαιρας, βρίσκονται σε γενικές γραμμές σε καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες - παρά τα επιμέρους προβλήματα. Η συστηματική αποκατάσταση μνημείων και η ανακαίνιση έργων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σε συνδυασμό με τη δημιουργία δικτύων πεζοδρόμων στις μεγάλες πόλεις της χώρας, αναζωογόνησαν ορισμένα ιστορικά κέντρα.

Ταυτόχρονα, το δίκτυο NATURA 2000, ένα μεγάλης κλίμακας Ευρωπαϊκό πρόγραμμα που αφορά στη διατήρηση και διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς, έχει ολοκληρωθεί και βρίσκεται στη φάση της υλοποίησης από τους φορείς διαχείρισης. Όμως, σε άλλους τομείς και ειδικότερα σε αυτούς όπου η οικονομική πολιτική δεν ενσωμάτωσε την περιβαλλοντική διάσταση, παρουσιάστηκε μικρότερη πρόοδος. Παράλληλα, οι δραματικές κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές των τελευταίων ετών αρχίζουν να κάνουν αισθητές τις επιπτώσεις τους στην ποιότητα του περιβάλλοντος. Τα συνεχώς αυξανόμενα καταναλωτικά επίπεδα σε συνδυασμό με την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αναμένεται να δημιουργήσουν σημαντικές πιέσεις στους φυσικούς πόρους και σε πολλές περιπτώσεις να απειλήσουν την ισορροπία των οικοσυστημάτων και τη δημόσια υγεία.

Το ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον του ελληνικού χώρου, έχει καταστήσει την Ελλάδα ισχυρό πόλο έλξης για τον τουρισμό. Μετά από μια περίοδο ταχύτατης ανάπτυξης δύο περίπου δεκαετιών, ο τουρισμός σήμερα συμμετέχει με 6% στο ΑΕΠ της χώρας συμβάλλοντας ταυτόχρονα σημαντικά στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Όμως, ενώ ο αριθμός των αφίξεων των ξένων τουριστών, που σήμερα κυμαίνεται γύρω στα 12 εκ. αφίξεις ετησίως (παρουσιάζει μια μακροπρόθεσμα ανοδική τάση), τα έσοδα από την τουριστική δραστηριότητα ακολουθούν πτωτική πορεία ως αποτέλεσμα του έντονα αναπτυσσόμενου μαζικού τουρισμού.

(http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eisigisewn/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr.pdf)

Οι πλέον ευαίσθητες στην τουριστική πίεση περιοχές είναι φυσικά οι παράκτιες στις οποίες συγκεντρώνεται και ο κύριος όγκος τουριστών, καθώς και μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. Επιπλέον, ο παράκτιος χώρος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και από την πλευρά των φυσικών οικοσυστημάτων λόγω της συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης τριών βασικών στοιχείων της φύσης: της θάλασσας, της ξηράς και του αέρα. Δέλτα ποταμών, λιμνοθάλασσες και άλλοι υγροβιότοποι, αμμοθίνες, λιβάδια ποσειδωνίας, κλειστοί κόλποι κλπ. αποτελούν περιοχές αναπαραγωγής και διαβίωσης πολλών και σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Οι πλέον ορατές συνέπειες της υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι η πληθώρα οδικών αρτηριών κατά μήκος των ακτών που οδηγούν στους τουριστικούς προορισμούς και ο συνωστισμός στις παραλίες. Η αλόγιστη κατανάλωση νερού κατά την άνομβρη περίοδο, προκαλεί πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ιδιαίτερα στα μικρά

νησιά. Η υψηλή ζήτηση νερού και ιδιαίτερα η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις σε αυτές τις περιοχές, όπως η μη-αντιστρεπτή υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων. Η τουριστική βιομηχανία είναι, επίσης, παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων. Οι τοπικές αρχές αδυνατούν, τις περισσότερες φορές, να αντεπεξέλθουν αποτελεσματικά σε αυτή την παραγωγή.

Στη Ελλάδα έχει ήδη εκπονηθεί Πρόγραμμα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ελληνικών Ακτών και Νησιών, που παρείχε γενικές και ειδικές αρχές για τη διαχείριση των περιοχών αυτών, κατευθύνσεις για την οριοθέτηση της παράκτιας ζώνης, τομεακές κατευθύνσεις στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης και ειδικές προτάσεις. Στο πλαίσιο του Προγράμματος διαμορφώθηκε Σχέδιο Οδηγίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Παράκτιων Περιοχών. Ο πρόσφατος Νόμος για το Χωροταξικό Σχεδιασμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη προβλέπει τη διαμόρφωση Ειδικών Πλαισίων Χωρικής Ανάπτυξης για περιοχές με ειδικά προβλήματα όπως οι παράκτιες και νησιωτικές.

Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου στην Ελλάδα επιβάλλουν την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισής του με την προοπτική μιας στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης που θα λαμβάνει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής. Σε κάθε περίπτωση, η ανάπτυξη του τουρισμού είναι αναγκαίο να εντάσσεται στην ευρύτερη Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι επιμέρους δράσεις θα πρέπει να προωθούνται στο πλαίσιο μιας διαδικασίας ολοκληρωμένης διαχείρισης.

http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eisigisewn/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr.pdf

1.4.4. Προϋποθέσεις για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα

Τα τελευταία 30 χρόνια μπορεί να διακρίνει κανείς μian αγαστή σύμπνοια στην κοινή διαπίστωση ότι ο τουρισμός αποτελεί τον βασικό κλάδο ή την «ατμομηχανή» της ελληνικής οικονομίας. Παρά το γεγονός αυτό -και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία- όλοι (ειδικοί, επιχειρηματίες, πολιτικοί) συμφωνούν επίσης ότι το ελληνικό τουριστικό προϊόν υποβαθμίζεται και δεν είναι ανταγωνιστικό.

Εξαιτίας λοιπόν αυτών των φαινομενικά αντιφατικών απόψεων θα εξετάσουμε τις αναγκαίες προϋποθέσεις για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της χώρας. (http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

1. Η διαφοροποίηση του προτύπου ανάπτυξης που επιλέχθηκε στις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής περιόδου και συνδέεται αποκλειστικά με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών αποτελεί μια πρώτη προϋπόθεση. Το πρότυπο αυτό ταυτίζεται με τη μικρή τουριστική περίοδο και τα συνακόλουθα προβλήματά της, τη μονοσήμαντη και συχνά εξαρτησιακή σύνδεση με συγκεκριμένες ευρωπαϊκές αγορές, τη «μονοκαλλιέργεια» του τουρισμού σε βάρος άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας. Η μαζική ζήτηση για τις υπηρεσίες και υποδομές αυτού του προτύπου οδήγησε σταδιακά στην υποβάθμιση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

2. Ο εμπλουτισμός του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με υποδομές, προϊόντα και υπηρεσίες των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών, που πλησιάζουν πλέον τις 40 διαφορετικές περιπτώσεις, συγκροτώντας μια σημαντική και ποιοτική αγορά, αποτελεί ένα δεύτερο προαπαιτούμενο. Προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν γίνει τα τελευταία κυρίως 20 χρόνια (ΕΟΤ, ιδιώτες, ΟΤΑ) αλλά χαρακτηρίζονται από έλλειψη συντονισμού και ανεπαρκές μάρκετινγκ. Την ίδια στιγμή οι περισσότεροι ανταγωνιστές μας διαθέτουν παρόμοια προϊόντα ήδη από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, γεγονός που τους επέτρεψε τόσο την ποιοτική διαφοροποίηση του προϊόντος τους, όσο και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

3. Η γεωγραφική διασπορά της προσφοράς του τουρισμού, ώστε να ανατραπεί το σημερινό αρνητικό φαινόμενο της χωρικής υπερσυγκέντρωσης σε έναν σχετικά μικρό αριθμό νησιωτικών και παράκτιων περιοχών είναι η τρίτη προϋπόθεση. Στις περιοχές αυτές τα περιβαλλοντικά προβλήματα, το υψηλό κόστος υποδομών, η υποβάθμιση του τοπικού προϊόντος, ο υπερεπαγγελματισμός και τα συνακόλουθα χαμηλά εισοδήματα αποτελούν ορισμένες βασικές επιπτώσεις αυτής της κατάστασης. Επιπλέον πολλές άλλες περιοχές της χώρας με πλούσιους τουριστικούς πόρους έχουν στερηθεί λόγω αυτής της υπερσυγκέντρωσης τα οφέλη δεκαετιών τουριστικής ανάπτυξης.

4. Η έλλειψη συνέπειας και συνέχειας στο θεσμικό πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού και τους φορείς εκπροσώπησης του τουρισμού. Το οξύμωρο είναι ότι

ενώ όλοι όσοι ασκούν πολιτική τονίζουν την οικονομική και αναπτυξιακή σημασία του τουρισμού, αυτός έχει στερηθεί το ειδικό του πεδίο αναφοράς στην πολιτική, τη νομοθεσία και την ανάπτυξη. Ακόμη και οι λίγες προσπάθειες που αναμφίβολα έγιναν, ήταν αποσπασματικές και μικρής χρονικής διάρκειας, με αποτελέσματα αντιφατικά. Την ίδια περίοδο άλλοι κλάδοι όπως η βιομηχανία, η γεωργία και η ναυτιλία με μικρότερη συμβολή στο εισόδημα, το ΑΕΠ ή την απασχόληση και κυρίως λιγότερα ανταγωνιστικά προϊόντα, διαθέτουν τον δικό τους φορέα (υπουργείο) και θεσμικό πλαίσιο που ο τουρισμός επί δεκαετίες -για μικροπολιτικούς λόγους- δεν διαθέτει. Η πρόσφατη ίδρυση υπουργείου Τουρισμού είναι σαφώς μια θετική εξέλιξη που όμως σε σχέση με τους περισσότερους ανταγωνιστές μας στον διεθνή χώρο έχει υπερβολικά καθυστερήσει και της οποίας τη σημασία μένει να δούμε στην πράξη.

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

5. Η αναβάθμιση και διαφοροποίηση της προσφοράς (υποδομές, υπηρεσίες, δραστηριότητες, ανθρώπινο δυναμικό) του ελληνικού τουρισμού απαιτείται επίσης άμεσα αν δεν θέλουμε να χάσουμε στο παιχνίδι του διεθνούς ανταγωνισμού, ο οποίος αυξάνεται διαρκώς και περισσότερο με νέες χώρες, νέους προορισμούς, νέα προϊόντα, χαμηλότερες τιμές, αλλά περιορισμένες προοπτικές ανάπτυξης των χωρών αποστολής τουριστών. Σε αυτήν τη ζοφερή πραγματικότητα χρειάζονται γενναίες αποφάσεις (κίνητρα και θεσμικό πλαίσιο) με στόχο αφενός την ποιοτική βελτίωση και αφετέρου τη σταδιακή «έξοδο» (μέσω αλλαγής χρήσης η οριστικού κλεισίματος) πολλών επιχειρήσεων, κυρίως καταλυμάτων από την αγορά. Αυτά τα μέτρα είναι απαραίτητα όχι μόνον για να βελτιωθεί η εικόνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, αλλά και για να ελεγχθεί ο υπερεπαγγελματισμός, τμήμα του οποίου σχετίζεται με κακής ποιότητας ή παράνομες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

6. Η επανατοποθέτηση των προτεραιοτήτων της ζήτησης και εξειδίκευση του τουριστικού μάρκετινγκ, με σκοπό την αναβάθμιση και δυναμική προβολή της «εικόνας» της χώρας. Η εποχή των λίγων και σταθερών αγορών και του ενός τουριστικού προϊόντος έχει δώσει τη θέση της πλέον στις πολλές και ασταθείς αγορές, τα νέα και ποικίλα καταναλωτικά κίνητρα και τα πολλά και εξειδικευμένα τουριστικά προϊόντα. Σε αυτό το πλαίσιο η Ελλάδα πρέπει να αναζητήσει πλέον νέες αγορές ή νέες ομάδες-στόχους στις ήδη υπάρχουσες, επιδιώκοντας σταθερά την αύξηση αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας των τουριστών. Δύο παραδείγματα που

έχουν σημασία είναι η επί δεκαετίες υποτίμηση της σημασίας του εσωτερικού τουρισμού όσο και η υστέρηση στην ανάπτυξη ενός σχεδίου μάρκετινγκ για τις Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.

7. Η έβδομη και τελευταία προϋπόθεση συνδέεται με τον σχεδιασμό της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος απαιτεί συμμετοχικές διαδικασίες και αναβάθμιση του ρόλου των «εταίρων» που εμπλέκονται επαγγελματικά σε αυτήν, τη σχεδιάζουν ή τη διαχειρίζονται. Η διεθνής εμπειρία στις ανεπτυγμένες -και όχι μόνον- χώρες είναι ότι οι εταίροι αυτοί είναι συνήθως τέσσερις: το κράτος, ο ιδιωτικός τομέας, οι ΟΤΑ και οι ειδικοί (επιστήμονες ή εμπειρογνώμονες του τουρισμού) και σε ορισμένες περιπτώσεις προστίθενται οι φορείς εκπροσώπησης των πολιτών (καταναλωτικές ή ταξιδιωτικές οργανώσεις τουριστών, περιβαλλοντικά σωματεία) που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό και την ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, σε όλη σχεδόν τη μεταπολεμική περίοδο, ο σχεδιασμός παρέμενε υπόθεση του κεντρικού κράτους και λιγότερο των ΟΤΑ και σε ό,τι αφορά τους εταίρους που αποφασίζουν την τουριστική πολιτική αυτοί ήταν αποκλειστικά σχεδόν το κράτος και ο ιδιωτικός τομέας με μικρότερη τη συμβολή των ΟΤΑ, ενώ οι υπόλοιποι δύο εταίροι ελάχιστα ή καθόλου δεν συμμετέχουν. Η «τοπικότητα» ως βασική πλέον διάσταση της ανάπτυξης του βιώσιμου τουρισμού, αλλά και η μετάβαση από τον εμπειρικό στον επιστημονικό σχεδιασμό του βιώσιμου τουρισμού, απαιτούν ουσιώδεις αλλαγές και σε αυτό το ζήτημα.

(http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

2.1. Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο Εναλλακτικός Τουρισμός είναι μια καινούρια φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- αποφυγή των κλασσικών τουριστικών προσφορών
- διατήρηση των οικοσυστημάτων
- αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία
- στήριξη αγροτικών περιοχών και τέλος
- επίλυση του προβλήματος του εποχιακού τουρισμού

(http://el.wikipedia.org/wiki/Εναλλακτικός_τουρισμός)

Ανταποκρινόμενη στην διεθνή τάση για διεύρυνση και διαφοροποίηση του τουριστικού της προϊόντος, τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα προσφέρει ελκυστικά πακέτα και υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Με την βοήθεια σημαντικών κρατικών επενδυτικών κινήτρων οι επιχειρηματίες δημιουργούν υποδομές και υπηρεσίες σχετικές με τον τουρισμό υγείας, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον γαστρονομικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό.

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ένα σημαντικό ποσοστό (άνω του 25%), ευκατάστατων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, Ευρωπαίων ταξιδιωτών αναζητούν πρωτότυπες βιωματικές εμπειρίες και τουριστικές υπηρεσίες πέρα από το τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα, φιλοξενία. Η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει πληθώρα τέτοιων εμπειριών εκμεταλλευόμενη την ποικιλότητα των τοπίων της, τους φυσικούς της πόρους, τον πολιτισμικό και ιστορικό της πλούτο, καθώς και την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμά της. Όλα τα προηγούμενα, συνδυασμένα με νεωτεριστική επιχειρηματικότητα, μπορούν να αναδείξουν πρωτότυπες κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες.

Πλεονέκτημα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η δυνατότητά τους να προσελκύουν τουρίστες καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σταθερή πηγή εσόδων και απασχόλησης. (Ανδριώτης Κ., 2008:72-74)

Τα πλεονεκτήματα επένδυσης στον Εναλλακτικό Τουρισμό που φαίνεται να παρουσιάζονται στα χώρα μας είναι τα εξής:

- § Ποικίλο φυσικό περιβάλλον εξαιρετικής ομορφιάς
- § Αυξανόμενη ζήτηση για νέες τουριστικές εμπειρίες οδηγούν σε ευοίωνες προοπτικές ανάπτυξης
- § Εξαιρετικός πολιτισμικός και ιστορικός πλούτος
- § Αναπτυγμένη υφιστάμενη τουριστική υποδομή η οποία μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά και να υποστηρίξει προϊόντα εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- § Ελλάδα: Ένας παγκοσμίως αναγνωρίσιμος προορισμός

Στόχος της Τουριστικής Στρατηγικής της χώρας μας είναι να μετατρέψει τον πλούτο των πόρων της σε πρότυπα, μοναδικά τουριστικά προϊόντα με την σύμπραξη Ελλήνων και ξένων επενδυτών. Προκειμένου να εξυπηρετήσει την στρατηγική της αυτή, η Ελληνική κυβέρνηση έχει θέσει ως προτεραιότητά της και ενθαρρύνει την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες συμπληρώνουν το παραδοσιακό τουριστικό προϊόν της χώρας. Η Ελλάδα προσελκύει ετησίως περισσότερους από 17 εκατομμύρια επισκέπτες. (Ανδριώτης Κ., 2008:72-74)

2.1.1. Οικοτουρισμός

Ως οικοτουρισμός ορίζεται ο περιβαλλοντικά υπεύθυνος τουρισμός και η επίσκεψη σε φυσικές περιοχές, που αποσκοπεί στην απόλαυση και εκτίμηση της φύσης(και των πολιτισμικών στοιχείων του παρόντος και του παρελθόντος) και ο οποίος προάγει τη διατήρηση της φύσης, έχει χαμηλή επίδραση επισκεπτών και παρέχει χρήσιμη ενεργή κοινωνικο-οικονομική ανάμιξη του ντόπιου πληθυσμού.

Η Ελλάδα με τα μαγευτικά τοπία της και ένα πλήθος μοναδικών οικοσυστημάτων όπως οι προστατευόμενες περιοχές Ramsar, αγροτικά τοπία, επιβλητικά βουνά και αμόλυντα ποτάμια, παρέχει μοναδικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη οικοτουριστικών εμπειριών. Αυτή η ραγδαία αυξανόμενη, αγορά υπόσχεται σημαντικές αποδόσεις και υποστηρίζεται αμέριστα από την Ελληνική κυβέρνηση με την παροχή ελκυστικών κινήτρων.

Πιο αναλυτικά, η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά την μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού εναλλακτικού τουρισμού. (Fennell A.David, 2001:57-70, 99-101)

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης-περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- W** να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς ή λίμνες
- W** να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες
- W** να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, δέλτα ποταμών, λίμνες, έλη κ.λπ.)
- W** να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο
- W** να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme σπορ (κανό-καγιάκ, rafting, monopcraft, hydro speed, ποδήλατο βουνού κ.ά.) που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα
- W** τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτιστική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων. (Fennell A.David, 2001:57-70, 99-101)

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα οικοτουρισμού από τη Δυτική Ελλάδα αποτελούν οι

Αλυκές Αιγίου, που βρίσκονται στον νομό Αχαΐας. Σημειικά η ποικιλομορφία των βιοτόπων, η πλούσια ορνιθοπανίδα με τα σπάνια είδη πουλιών, τα υγροτοπικά συστήματα με τις λίμνες ακόμη και τις τεχνητές, τα ποτάμια, οι εποχικοί χείμαρροι, οι εύφορες πεδιάδες με τα αγροοικοσυστήματα, οι ορεινοί όγκοι με την ίδρυση φυσιολατρικών περιπατητικών διαδρομών, οι δασικές εκτάσεις με δυνατότητες αναψυχής και με τα υπεραιώνobia δέντρα ορίζουν το φυσικό πάρκο της Δυτικής Ελλάδας ως γεωγραφική έκταση υψηλής οικολογικής αξίας και τη χαρακτηρίζουν αναμφίβολα ως «Θησαυρό Βιοποικιλότητας».

Η Περιφέρεια ενδείκνυται απόλυτα για εναλλακτικό τουρισμό ως μέσο αναψυχής, φυσιολατρίας και μπορεί να συνδυαστεί με την οικοτουριστική ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών μέσω προστασίας και διαχείρισης. Παράλληλα με τις ειδικότερες ευνοϊκές συνθήκες θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη βιώσιμη και οικονομική τοπική ανάπτυξη της κατά τη διάρκεια όλου του έτους, προσφέροντας κατ' επέκταση οικονομικές δραστηριότητες και πολλαπλές υπηρεσίες-αγαθά στους πολίτες. (<http://www.agriniopress.gr/epikairothta/20074hoikotouristikhanadeikshthsdutikhselladas>)

2.1.2. Αθλητικός Τουρισμός

Ο τόπος που έφερε στον κόσμο τους Ολυμπιακούς Αγώνες και, διοργάνωσε από τους πιο επιτυχημένους Ολυμπιακούς Αγώνες στα χρονικά, είναι ιδανικός για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού. Από ιστιοπλοΐα και εξερεύνηση σπηλαίων, μέχρι οδοιπορία και αλεξίπτωτο πλαγιάς, η Ελλάδα είναι σε θέση να προσελκύσει λάτρεις των σπορ από όλο τον κόσμο, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με ποικίλες δραστηριότητες, ενώ παράλληλα θα απολαμβάνουν τα φυσικά θέλγητρα της χώρας, από θεαματικά τοπία μέχρι μαγευτικές παραλίες.

Επιτυχή Παραδείγματα

- Το Euroleague Final 4 Athens 2007
- Το 2009 Athens CSI2*-W (Equestrian) international

- Το WRC Acropolis Rally of Greece (ετήσιο)
- Το Athens Grand Prix Tsiklitiria (εντάσσεται στο πλαίσιο του IAAF Grand Prix)
- Η ετήσια Aegean Regatta
- Μεσογειακοί Αγώνες 2013
- Παγκόσμιοι Αγώνες Special Olympics ΑΘΗΝΑ 2011

(<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2>)

2.1.2.1. Τουρισμός περιπέτειας

Σε αυτό το είδος του τουρισμού το ενδιαφέρον του κοινού στρέφεται κυρίως προς τα σπορ περιπέτειας. Ο τουρισμός περιπέτειας αναφέρεται στη ζωή στο ύπαιθρο και διακρίνεται από απρόβλεπτα περιστατικά και πολλές φορές ενέχει ταλαιπωρίες και κίνδυνους. Είναι μια αναμέτρηση του ανθρώπου με τον εαυτό του και τα στοιχεία της φύσης.

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού συμπεριλαμβάνονται πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο περιηγητικός, ο ορειβατικός και ο αναρριχητικός τουρισμός. Για την ανάπτυξη αυτών των μορφών είναι απαραίτητη η δημιουργία κατάλληλης υποδομής. Για παράδειγμα, είναι αναγκαία η ύπαρξη και βελτίωση μονοπατιών προσπέλασης και σηματοδοτημένων διαδρόμων, καταφυγίων, ορειβατικών κέντρων καθώς και καταλυμάτων. Απαραίτητη επίσης είναι η αναβάθμιση των υπολοίπων υπηρεσιών όπως ιατρεία κ.λπ. Ακόμα προτεραιότητα πρέπει να δοθεί και στη βελτίωση των επαρχιακών δικτύων. (http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=112&Itemid=127&lang=el)

Μια άλλη μορφή που βασίζεται στην προσφορά στους τουρίστες περιπέτειας ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών σε περιοχές με άγρια πανίδα είναι και ο τουρισμός άγριας ζωής (wildlife tourism). Τα συνηθέστερα αθλήματα περιπέτειας είναι:

Ορειβασία. Η ορειβασία περιλαμβάνει την ορεινή πεζοπορία σε υψόμετρο, δηλαδή αναβάσεις σε κορυφές βουνών και διασχίσεις ορεινών όγκων, μονοήμερες ή πολυήμερες που πολλές φορές χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί και η τεχνική της αναρρίχησης.

Trekking. Το trekking είναι μια μορφή πολυήμερης πεζοπορίας μέσα σε μονοπάτια και διαδρομές στο βουνό που γίνεται με τη συνοδεία επαγγελματιών οδηγών βουνού.

Kayak. Το Kayak είναι ατομικό άθλημα που γίνεται στα ποτάμια και τις λίμνες με το ομώνυμο σκάφος. Ο βαθμός δυσκολίας ποικίλει ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του ποταμού ή της λίμνης.

Rafting. Με το Rafting γίνεται κατάβαση ποταμού με φουσκωτά σκάφη που την ευθύνη διακυβέρνησης έχουν ειδικά εκπαιδευμένοι οδηγοί.

Αναρρίχηση. Η Αναρρίχηση είναι η ανάβαση ατόμων (σχοινοσυντροφιά) σε επιφάνεια βράχου (ορθοπλαγιά), χρησιμοποιώντας το φυσικό ανάγλυφο, δηλαδή τις εσοχές και προεξοχές του. Για λόγους ασφάλειας σε περίπτωση πτώσης χρησιμοποιείται ειδικός εξοπλισμός και ειδικές τεχνικές.

Αλεξίπτωτο πλάγιας. Το Αλεξίπτωτο πλάγιας (parapente), γίνεται με ειδικά αλεξίπτωτα από ένα ψηλό σημείο απογείωσης προς ένα χαμηλότερο, με την εκμετάλλευση των ανοδικών ρευμάτων.

Ποδήλατο βουνού. Το Ποδήλατο βουνού γίνεται σε ορεινούς δρόμους και μονοπάτια με ειδικά ποδήλατα σε μονοήμερες ή πολυήμερες διαδρομές με έμφαση στην τεχνική ικανότητα, στην υπερνίκηση εμποδίων και δύσκολων σημείων.

(http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=112&Itemid=127&lang=el)

Η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας πληρεί όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την πραγματοποίηση όλων των παραπάνω αθλημάτων, εξαιτίας της ποικιλομορφίας του

εδάφους της. Ένα τέτοια παράδειγμα, αποτελεί ο νομός Αχαΐας και πιο συγκεκριμένα ο ποταμός Λάδωνας, παραπόταμος του Αλφειού, που πηγάζει από τα Αροάνια (όρη Χελμού) διασχίζει το Νομό Αχαΐας και το Νομό Αρκαδίας και συμβάλλει στον Αλφειό. Ο ποταμός Λάδωνας μπορεί να θεωρείται από τους πιο δύσκολους στην Ελλάδα, προσφέρεται όμως και για αρχάριους. Σε συνδυασμό με το συναρπαστικό άγριο τοπίο η περιοχή συγκαταλέγεται στις προνομιούχες για καγιάκ και

ράφτινγκ. Το σίγουρο είναι ότι οι λάτρεις του είδους στην περιοχή, συνδυάζουν το «τερπνόν μετά του ωφελίμου» καθώς πέρα από την άθληση έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά σπάνιες ομορφιάς τοποθεσίες, να ανακαλύψουν τις κρυφές από το ευρύ κοινό χάρες του Λάδωνα και του Ερύμανθου.

(http://www.kalavritacanyon.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=32&lang=el)

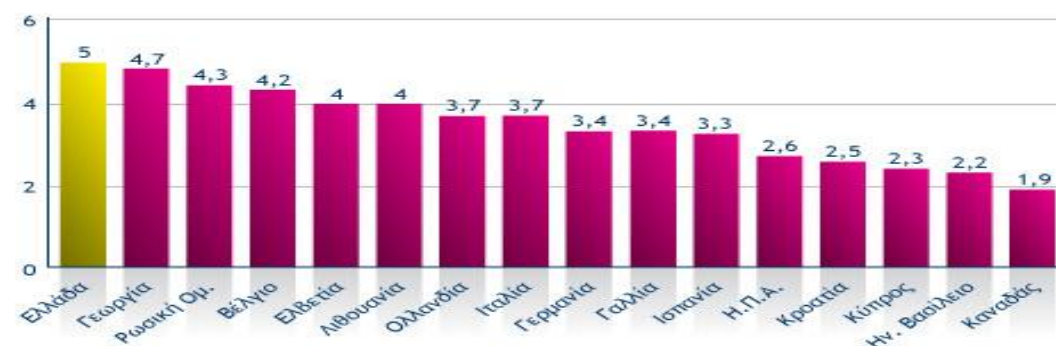
2.1.3. Τουρισμός Υγείας

Η Ελλάδα φημίζεται για τους άριστους γιατρούς της και τους επαγγελματίες υγείας, που σπουδάζουν και εξειδικεύονται σε μερικά από τα καλύτερα πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Το γεγονός αυτό αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα για τη χώρα, καθώς οι ασθενείς ανακαλύπτουν τα οφέλη της ιατρικής φροντίδας σε χώρους όπου η εξειδίκευση συνδυάζεται με την εξοικονόμηση εξόδων και ένα ελκυστικό περιβάλλον ανάρρωσης. Ο Οργανισμός Παγκόσμιας Υγείας κατατάσσει το σύστημα υγείας της Ελλάδας στη 14^η θέση μεταξύ 191 χωρών παγκοσμίως.

Η πλαστική χειρουργική, τα κέντρα αποτοξίνωσης, οι κλινικές γονιμότητας και η αιμοκάθαρση σε ευχάριστο περιβάλλον είναι από τους τομείς που γνωρίζουν επιτυχία στον τομέα του τουρισμού υγείας. Μία από τις πιο ελκυστικές πλευρές της θεραπευτικής αγωγής στην Ελλάδα είναι η δυνατότητα ανάρρωσης σε ένα πανέμορφο περιβάλλον απολαμβάνοντας την ελληνική φιλοξενία.

(<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2>)

Αναλογία Γιατρών ανά 1.000 άτομα

Πηγή: World Travel & Tourism Competitiveness Report 2010

(πίνακας 4)

Τα προγράμματα υγείας είναι: διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους/ φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία, όπως υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κ.λπ.

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

- i. Θεραπευτικός τουρισμός
- ii. Ιαματικός τουρισμός
- iii. Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- iv. Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- v. Τουρισμός ομορφιάς

Η φύση εκτός από τα σπάνια τοπία και τις ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ήδη από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. (Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., 2004:37-38)

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ιαματικών λουτρών είναι οι πηγές του *Κάστρου Κυλλήνης* που βρίσκονται επί της βορειοδυτικής παραλίας της Πελοποννήσου, η οποία ανήκει στο *νομό Ηλείας* και ακριβώς απέναντι από τα νησιά της Ζακύνθου και της Κεφαλονιάς.

Στις Ιαματικές πηγές κατά την αρχαιότητα υπήρχαν Ιερά του Ασκληπιού, της Αφροδίτης και άλλων θεοτήτων. Υδροθεραπευτήριο υπήρχε εκεί κατά την Αρχαιότητα στους Ρωμαϊκούς χρόνους και μετέπειτα όπως μαρτυρούν τα σωζόμενα ερείπια Ρωμαϊκών Λουτρών.

Οι ιαματικές πηγές των Λουτρών Κυλλήνης είναι μέσα στην αγροτική περιοχή του Δ.Δ. Κάστρου, βρίσκονται νοτιοδυτικά του χωριού καθώς και του

φρουρίου Χλεμούτσι, και απέχουν 6 χιλιόμετρα από την Κυλλήνη και 85 χιλιόμετρα από την Πάτρα. Η ονομασία Κυλλήνη δόθηκε στα Λουτρά επειδή η Κυλλήνη που απέχει έξι χιλιόμετρα από το Κάστρο, ήταν γνωστή από την

αρχαιότητα και ως λιμάνι και ως οικισμός. Οι πηγές βρίσκονται μεταξύ δύο λοφοσειρών (αμμώδεις ως επί το πλείστον) και οι οποίες σχηματίζουν κοιλάδα ανοιγόμενη προς τη θάλασσα σε απόσταση 330 μέτρων.

Θεραπεία παθήσεων στα Λουτρά του Δήμου Κάστρου - Κυλλήνης. Είδη θεραπείας :

- Ποσιοθεραπεία
- Ρινόπλυση
- Ατομική Εισπνοή
- Ομαδική Εισπνοή
- Λουτρό (υδροθεραπεία)
- Λασποθεραπεία

(http://www.andravidakillini.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=78)

Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία. Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου.

2.1.4. Θρησκευτικός Τουρισμός

Η θρησκευτική κληρονομιά της Ελλάδας προσελκύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο, οι οποίοι επισκέπτονται εκκλησίες και μοναστήρια σε όλη τη χώρα που συχνά βρίσκονται σε περιοχές με εξαιρετικά τοπία. Ο θρησκευτικός τουρισμός συνδυάζει πνευματικά, πολιτισμικά και ιστορικά θέματα και παράλληλα αναδεικνύει την εθνική ταυτότητα της Ελλάδας.

Εκτός από τα ταξίδια σε Χριστιανικά Ορθόδοξα μοναστήρια, όπως του Όρους Άθως και των Μετεώρων, οι επισκέπτες έρχονται στην Ελλάδα για να θαυμάσουν και

να μελετήσουν τα μοναδικά Βυζαντινά και μετα-Βυζαντινά αριστουργήματα, όπως εικόνες και εικονογραφίες, μωσαϊκά, τοιχογραφίες και ιερά. Τόποι θρησκευτικής λατρείας, από μικρές εκκλησίες σε νησιά έως επιβλητικοί ναοί, αποτελούν θρησκευτική κληρονομιά αιώνων, της οποίας ο πλούτος χαίρει ευρέος σεβασμού.

Για παράδειγμα, χιλιάδες επισκέπτες συρρέουν στο νησί της Πάτμου, προκειμένου να επισκεφθούν το Σπήλαιο της Αποκάλυψης, όπου λέγεται ότι ο Άγιος Ιωάννης, ο Θεολόγος, έγραψε την “Αποκάλυψη”. Τέτοιες εμπειρίες συμπληρώνουν πιο δημοφιλείς και παραδοσιακές μορφές τουρισμού και προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες σε όλη την Ελλάδα. (Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., 2004:44-45)

Επίσης, πολλά τέτοια μνημεία της βυζαντινής μας κληρονομιάς μπορούμε να εντοπίσουμε και σε πολλά σημεία της Δυτικής Ελλάδας, όπως αυτά στον νομό Αχαΐας. Για παράδειγμα, οι δύο Ναοί του Πολιούχου της Πάτρας, Αγ. Ανδρέα αποτελούν πανελλήνιο και πανορθόδοξο προσκύνημα. Ο παλιός Ναός οικοδομήθηκε στο διάστημα 1836-1843 στη θέση όπου μαρτύρησε ο Απόστολος Ανδρέας. Χτίστηκε σε ρυθμό βασιλικής και είναι έργο του αρχιτέκτονα Λύσανδρου Καυταντζόγλου. Οι ολόσωμες εικόνες της οροφής με σκηνές από τη Βίβλο, Πατέρες και Πατριάρχες αποτελούν έργα του μεγάλου αγιογράφου Δημήτρη Χατζηασλάνη, γνωστού ως Βυζάντιου.

Όπως επίσης και ο νέος μεγαλοπρεπέστατος Βυζαντινού ρυθμού ναός θεμελιώθηκε το 1908 από τον Γεώργιο τον Α΄, και εγκαινιάστηκε το 1974 από τον Μητροπολίτη Πατρών κ. Νικόδημο. Είναι ο μεγαλύτερος και καλλιτεχνικότερος ναός των Βαλκανίων και ένας από τους μεγαλύτερους της Ευρώπης. Την επίβλεψη των εργασιών ανέγερσης είχε ο αρχιτέκτονας Αναστάσιος Μεταξάς και μετά το θάνατό του (1937) ο αρχιτέκτονας Γεώργιος Νομικός. (Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., 2004:44-45)

2.1.5. Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός εξελίσσεται σε έναν από τους πιο δυναμικούς τομείς της αγοράς του εναλλακτικού τουρισμού, καθώς οι επισκέπτες σε όλο τον κόσμο εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την αειφόρο ανάπτυξη και τις οικολογικές πρακτικές. Ο αγροτουρισμός, βασισμένος στις αγροτικές περιοχές και στον αγροτικό τρόπο ζωής, επικεντρώνεται στην ανάπτυξη και ενίσχυση της σχέσης μας με το φυσικό περιβάλλον αλλά και με τους ανθρώπους και τις κοινότητες που κατοικούν και εξασφαλίζουν τα προς το ζην από την εκμετάλλευση της γης.

Οι επισκέπτες στο πλαίσιο του αγροτουρισμού διαμένουν και συχνά εργάζονται μαζί με τους μόνιμους κατοίκους, μαθαίνοντας με αυτό τον τρόπο αγροτικές τεχνικές σε ένα πρακτικό επίπεδο. Πρόκειται για μια εμπειρία που αποφέρει εισοδήματα για τους επαγγελματίες του αγροτουρισμού και παράλληλα προσφέρει εκπαιδευτικές ευκαιρίες για τους επισκέπτες.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί οικονομικό παράγοντα ανάπτυξης σε συχνά εξαιρετικής ομορφιάς απομακρυσμένες περιοχές της περιφέρειας και μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης για τους επισκέπτες σε τοπικές γιορτές και εκδηλώσεις, να ενισχύσει την παραγωγή και πώληση τοπικών προϊόντων και να δημιουργήσει ισχυρούς διαπολιτισμικούς κοινωνικούς δεσμούς. Επίσης, ο αγροτουρισμός μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως είναι ο αθλητικός, ο θρησκευτικός, ο ιστορικός τουρισμός και ο τουρισμός υγείας. (Παπακωνσταντινίδης Λ.,1992: 15-18, 42-50)

Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού. Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

Ü Ο **αμιγής αγροτουρισμός**, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζεμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κ.λπ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κτλ.).

Ü Ο **σύνθετος αγροτουρισμός**, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού. (Παπακωνσταντινίδης Λ.,1992: 15-18, 42-50)

Ο αγροτουρισμός αποσκοπεί σε δύο παράλληλους στόχους:

W Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της.

W Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Παραδείγματα αγροτουρισμού στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας υπάρχουν πολλά, όπως για παράδειγμα η αγροτουριστική δραστηριότητα που παρατηρούμε στον νομό Αιτωλοακαρνανίας. Αν και οι δυνατότητες του συγκεκριμένου νομού προς την κατεύθυνση αυτή είναι πολλές, θα λέγαμε ότι δεν έχει κάνει ως τώρα σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης του κλάδου αυτού. Πράγματι, ο συγκεκριμένος νομός διαθέτει ένα σημαντικό πλήθος από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη της αγροτουριστικής δραστηριότητας όπως:

- πλούσια υδρογραφικά στοιχεία π.χ. τις φυσικές λίμνες Τριχωνίδα, Λυσιμαχία, Οξερός, Αμβρακία, Βουλκαριά και τις τεχνητές Κρεμαστών, Καστρακίου και Στράτου,
- εύκολη πρόσβαση στον Αμβρακικό Κόλπο και τη Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, που αποτελούν δύο υψηλής αξίας οικοσυστήματα,
- αξιόλογες ορεινές περιοχές όπως η ορεινή Ναυπακτία
- σημαντικές αγροτικές δραστηριότητες του νομού, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Στο σύνολό της λοιπόν η περιοχή μελέτης φαίνεται ότι διαθέτει μία ποικιλία πόρων κατάλληλων για την ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Τα βήματα που έχουν γίνει μέχρι σήμερα αφορούν κυρίως στην ανάπτυξη μονάδων μικρής κλίμακας, που αναφέρονται σε κάποια αγροτουριστικά καταλύματα με μικρό αριθμό κλινών, γεγονός που βέβαια συμβαδίζει με τη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας στο συγκεκριμένο τομέα. Οι περιοχές, στις οποίες έχουν αναπτυχθεί αγροτουριστικά καταλύματα είναι (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων): Θέρμο Τριχωνίδας, Άνω Χώρα Ναυπακτίας, Λάλικα Ναυπακτίας, Κάτω Χώρα Ναυπακτίας, Ελατού Ναυπακτίας, Πλάτανος Ναυπακτίας κ.λπ. (http://velvinanafpaktou.blogspot.gr/2009/01/blog-post_14.html)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος με συνολική έκταση 11.350 km² καλύπτοντας το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας και περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της είναι ορεινά (45,3%) και ημιορεινά (25,6%) ενώ μόλις το 29,1% είναι πεδινές εκτάσεις. Έχει εκτεταμένα παράλια και στους τρεις Νομούς, που βρέχονται από τη θάλασσα του Ιονίου Πελάγους και των κόλπων Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού.

Η γεωμορφολογία της Περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλία, αφού σε αυτήν περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα μεγάλο υψόμετρο (Αροάνια 2.335 m, Ερύμανθος 2.222 m, Παναχαϊκό 1.926 m), μεγάλες φυσικές λίμνες (Τριχωνίδα 95,8 km², που είναι η μεγαλύτερη της χώρας, Αμβρακία 14,4 km², Λυσιμαχεία 13 km², Καϊάφα κ.λπ.) και ποταμοί (Αχελώος 220 km, που είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος και Γλαύκος). (GR 23 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, 2009:2-4)

Ειδικότερα, ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας, που είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Νομός της χώρας (5.460 km²), παρουσιάζει ένα συνδυασμό ορεινών όγκων με πολλές φυσικές και τεχνητές λίμνες. Οι ποταμοί Αχελώος και Εύηνος μαζί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία του νομού και αποτελούν την βασική πηγή της οικονομικής του δραστηριότητας. Τα εδάφη του Νομού Αιτωλοακαρνανίας στο μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι ορεινά και ημιορεινά (77%), ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των δημοτικών και κοινοτικών διαμερισμάτων του νομού χαρακτηρίζονται ως αγροτικά (94%).

Ο Νομός Αχαΐας με συνολική έκταση 3.271 km², χαρακτηρίζεται από έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις. Τα εδάφη του είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (78% περίπου) ορεινά και ημιορεινά και διασχίζονται από μικρούς σχετικά ποταμούς (Βουραϊκό, Γλαύκο, Σελινούντα, Πείρο) και μικρότερους χείμαρρους, που εκβάλλουν

στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Επίκεντρο της οικονομικής ζωής του Νομού αλλά και της Περιφέρειας αποτελεί η πόλη των Πατρών.

Τέλος, ο Νομός Ηλείας με συνολική έκταση 2.617 km², έχει έδαφος πεδινό κατά 58% και διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό, Ερύμανθο και τους παραποτάμους τους. Ο Νομός χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων, υδροβιότοπων (Κοτύχι, Καϊάφα), εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου, ενώ η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο. (GR 23 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, 2009:2-4)

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται σε 740.506 άτομα. Είναι η τέταρτη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδας, συγκεντρώνοντας το 6,75% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

ενικά Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά λομών

ΟΜΟΣ	ΑΧΑΪΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΞΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ
ΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
ΡΩΤΕΥΟΥΣΑ	ΠΑΤΡΑ	ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
ΛΗΘΥΣΜΟΣ	322.789 ΚΑΤΟΙΚΟΙ	193.288 ΚΑΤΟΙΚΟΙ	22.429 ΚΑΤΟΙΚΟΙ
ΚΤΑΣΗ	3271km ²	2618 km ²	5447 km ²
ΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	98.7 κάτ/κμ ²	73.8 κάτ/ κμ ²	41.20 κάτ/ κμ ²
ΡΙΘΜΟΣ ΕΠΑΡΧΙΩΝ	3	2	5

Πηγή: ΕΣΥΕ (Απογραφές πληθυσμού)

(πίνακας 5)

Το σύνολο των κατοίκων της Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται σε 741.262 κατοίκους αντιπροσωπεύοντας το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο πολυπληθέστερος νομός της περιφέρειας είναι ο Νομός Αχαΐας, στον οποίο βρίσκεται ο πληθυσμιακά μεγαλύτερος δήμος της Περιφέρειας (Δήμος Πατρέων: 167.702 κάτοικοι). (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, 2007:11)

3.2. ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

3.2.1. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε Μ.Α.Δ. (το ίδιο ισχύει και αν πάρουμε ως μέτρο σύγκρισης το κατά κεφαλήν ΑΕΠ χωρίς μετατροπή σε Μ.Α.Δ. (Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης), αφού οι ισοτιμίες μετατροπής υπολογίζονται σε εθνικό επίπεδο). Η περιφέρεια βρίσκεται περισσότερο κοντά στις περιφέρειες της Ε.Ε. με το χαμηλότερο προϊόν από ότι σε αυτές με το υψηλότερο, καθώς τη χωρίζουν, μόλις, 8.500 μονάδες από την τελευταία και 68.300 από την πρώτη. (Data research & consulting, 2010:4-5)

Όσον αφορά στο παραγόμενο κ.κ. ΑΕΠ σε Μ.Α.Δ. ανά νομό, παρατηρούμε άνιση ανάπτυξη μεταξύ του νομού Αχαΐας, ο οποίος κατατάσσεται στην 24η θέση των νομών της Ελλάδας και των άλλων δύο νομών της περιφέρειας, οι οποίοι βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις. Στην τελευταία θέση, μεταξύ των νομών της χώρας, βρίσκεται ο νομός Ηλείας, το κ.κ. ΑΕΠ του οποίου είναι λιγότερο από το μισό του μέσου όρου της Ε.Ε. και σχεδόν το μισό του μέσου όρου της χώρας. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανικών ή τουριστικών μονάδων, το ΑΕΠ τείνει να υπερεκτιμά την πραγματική οικονομική κατάσταση των κατοίκων (για παράδειγμα ο νομός Βοιωτίας βρίσκεται στην πρώτη θέση μεταξύ των νομών της χώρας, με βάση το ΑΕΠ ανά κάτοικο).

Από την άλλη πλευρά, το πραγματικό εισόδημα των κατοίκων αγροτικών περιοχών, όπως οι νομοί Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας, συνήθως υποεκτιμάται, καθώς δε λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως η αυξημένη ιδιοκατοίκηση και ιδιοκατανάλωση (π.χ. ιδιοκατανάλωση αγροτικών προϊόντων, χρήση επαγγελματικού οχήματος από το νοικοκυριό κ.λπ.).

(Πίνακας 6) ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης το έτος 2007

Ελλάδα (ρθίνουσα ταξινόμηση)		Νομοί Ελλάδας (NUTS 3 Regions)		
Αττική	31.900	Νομοί με το υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ (σε ΜΑΔ)	Βοιωτία	33.200
Νότιο Αιγαίο	24.000		Αττική	31.900
Σύνολο χώρας	23.100		Κεντρικές	25.200
Στεριά Ελλάδα	20.900	
Κρήνη	20.800		Αχαΐα (24 ^η)	17.400
Δυτική Μακεδονία	18.900	
Πυλαϊκή νήσος	18.900		Απυλοκαρνανία (48 ^η)	13.300
Ιόνιοι Νήσοι	18.400	
Κεντρική Μακεδονία	18.000		Ευρυτανία	12.700
Θεσσαλία	17.000		Καρδίτσα	12.600
Ήπειρος	17.000	Ηλεία	12.100	
Βόρειο Αιγαίο	16.900			
Αν. Μακεδονία & Θράκη	15.500			
Δυτική Ελλάδα	14.900			

Πηγή: Eurostat
Επεξεργασία: DATA RC

Στον πίνακα 6 και στο γράφημα 3.1. παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της περιφέρειας (σε Μ.Α.Δ.), ως ποσοστό του μέσου ευρωπαϊκού (EU-27), στη δεκαετία 1998-2007. Ο εθνικός δείκτης εμφανίζει μία σημαντική άνοδο μεταξύ των ετών 1999 και 2004 αγγίζοντας το 94% του ευρωπαϊκού μέσου όρου το 2004, για να σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια σε χαμηλότερα, σχεδόν κατά μία ποσοστιαία μονάδα, επίπεδα. Με το κατά κεφαλή προϊόν της Ελλάδας να αντιστοιχεί σε 92,8% του μέσου της ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, το 2007, στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αναλογεί ΑΕΠ ανά κάτοικο ίσο με το 59,8% του ευρωπαϊκού. (Data research & consulting, 2010:4-5)

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ ως ποσοστό του μέσου Ευρωπαϊκού (EU-27)

(γώρα/περιφέρεια/νομοί) για τα έτη 1998-2007)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ελλάδα	83,3	82,7	84,1	86,5	90,2	92,6	94,0	91,8	93,0	92,8
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	66,9	64,1	58,5	59,4	61,2	62,8	61,1	60,4	61,2	59,8
Ν. Αιτωλ/νίας	65,1	62,3	55,4	54,3	55,2	55,4	55,0	55,0	55,9	53,2
Ν. Αχαΐας	75,4	72,2	66,8	69,1	72,3	73,7	70,6	70,5	71,9	69,9
Ν. Ηλείας	54,6	52,4	47,9	48,7	48,7	52,2	51,3	48,3	47,7	48,5

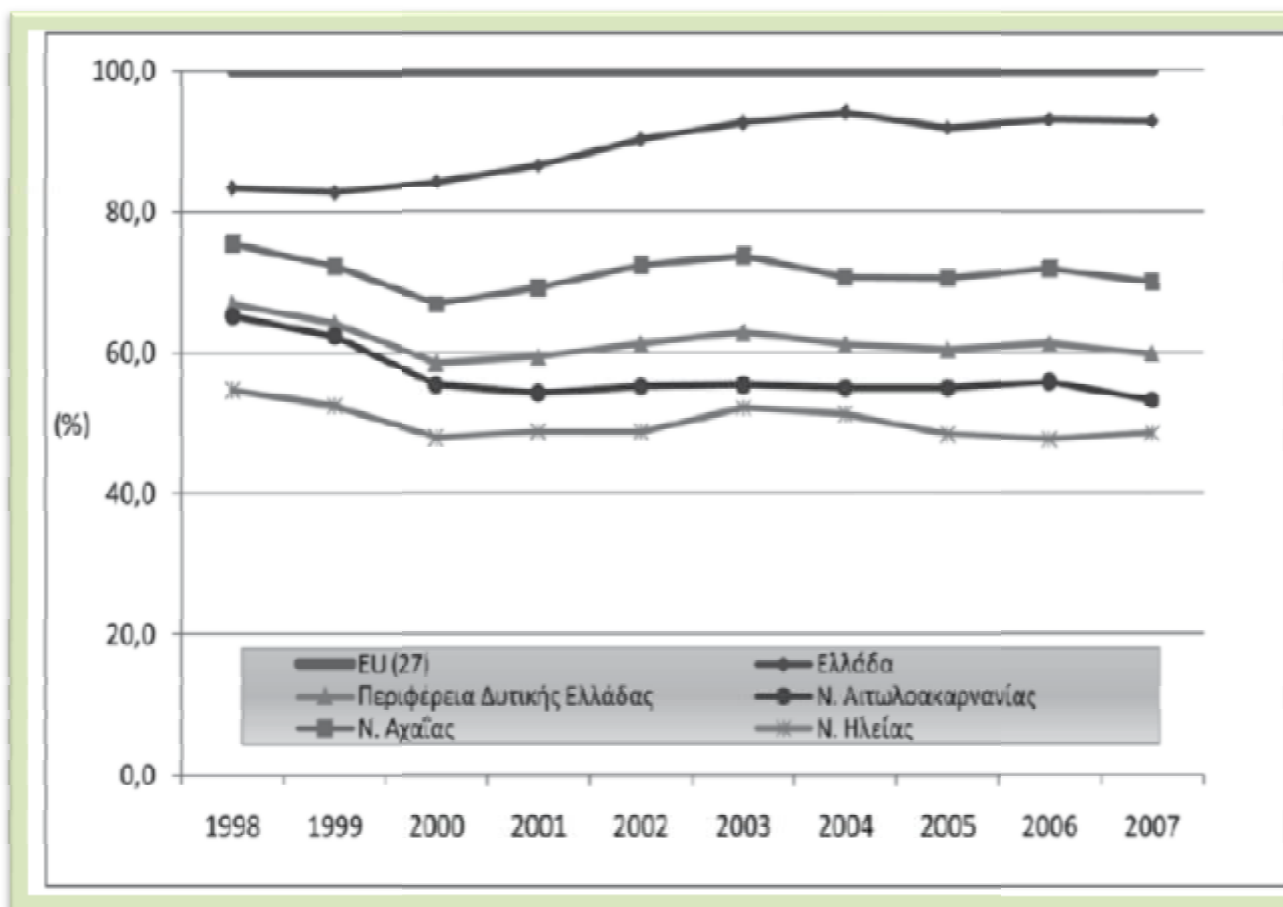
Πηγή: Eurostat

(πίνακας 7)

Αναλυτικότερα, ο περιφερειακός δείκτης παρουσιάζει μία έντονη πτώση από το 1998 έως το 2000, ενώ τα επόμενα έτη ανακάμπτει εν μέρει. Σε σχέση με το 2006, το ΑΕΠ (σε ΜΑΔ) της περιφέρειας ως ποσοστό του μέσου ευρωπαϊκού, μειώθηκε το 2007 κατά 1,4 ποσοστιαία μονάδα. το ΑΕΠ (σε ΜΑΔ) των τριών νομών, ως ποσοστό του μέσου ευρωπαϊκού, κυμαίνεται σε διαφορετικά επίπεδα, ακολουθεί όμως, σε μεγάλο βαθμό, τις διακυμάνσεις του αντίστοιχου περιφερειακού δείκτη.

Εξάιρεση αποτελούν τα τελευταία δύο έτη για το νομό Ηλείας, οπότε εμφανίζεται αντίστροφη τάση σε σχέση με τους άλλους νομούς και την περιφέρεια. Ο δείκτης του νομού Ηλείας είναι ο μοναδικός που παρουσιάζει αύξηση, αν και κατά μόλις 0,8 μονάδες, το τελευταίο έτος. (Data research & consulting, 2010:4-5)

(Γράφημα 3.1.) Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ ως ποσοστό του μέσου Ευρωπαϊκού (EU-27) (χώρα/περιφέρεια/νομού) για τα έτη 1998-2007

3.2.2. Επενδύσεις

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ύψους των συνολικών επενδύσεων και της κατανομής τους ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, βάσει στοιχείων που αντλήθηκαν από τους περιφερειακούς λογαριασμούς σχηματισμού παγίου κεφαλαίου που δημοσιεύει η Ελληνική Στατιστική Αρχή. (Data research & consulting, 2010:10)

(Πίνακας 8) Ποσοστό (%) συμμετοχής της περιφέρειας στις συνολικές ακαθόριστες επενδύσεις της χώρας (2000-2007)

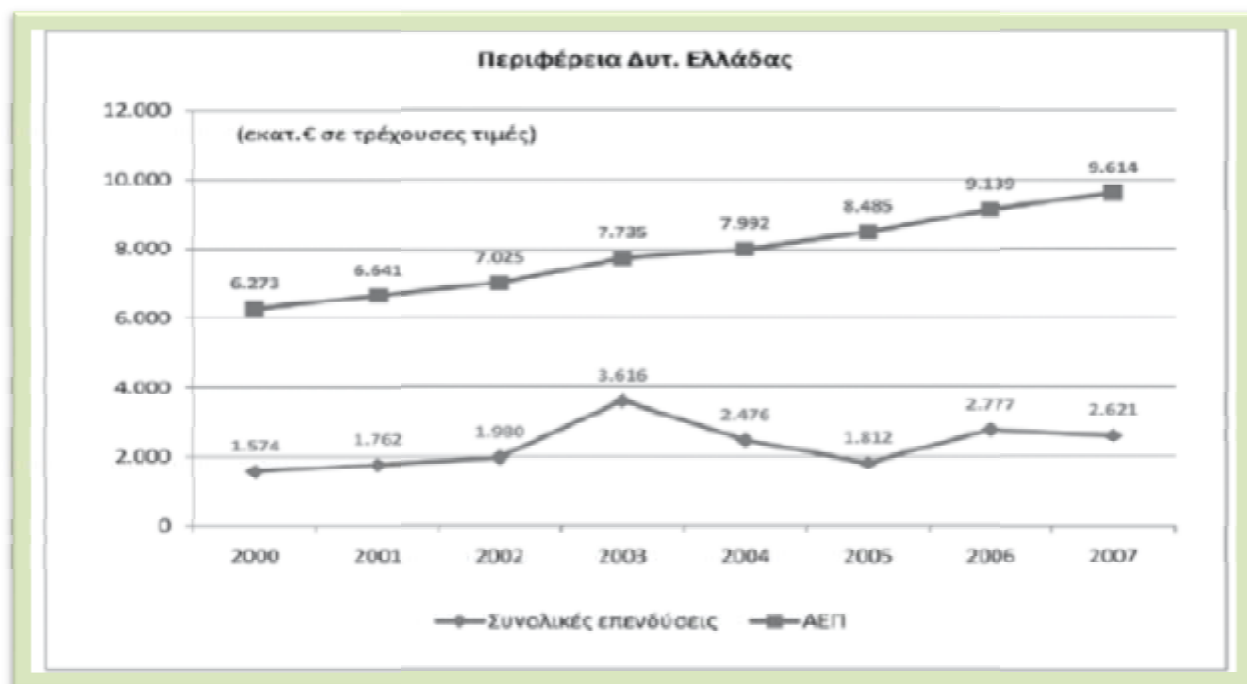
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
5,3%	5,6%	5,6%	9,0%	6,0%	4,5%	6,1%	5,4%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: DATA RC

Η Δυτική Ελλάδα συμμετέχει στη συνολική επενδυτική δαπάνη της χώρας κατά 5,4%, το 2007. κατά την εξεταζόμενη περίοδο, 2000-2007, η συμμετοχή της περιφέρειας δε μεταβάλλεται σημαντικά, με εξαίρεση το έτος 2003, οπότε ανήλθε στο 9% των επενδύσεων της χώρας. (Data research & consulting, 2010:10)

Στο γράφημα 3.2. παρουσιάζεται διαγραμματικά η πορεία των επενδύσεων που υλοποιήθηκαν στην περιφέρεια την περίοδο 2000-2007, συγκρινόμενες με την πορεία του περιφερειακού ΑΕΠ. Το ΑΕΠ της περιφέρειας ακολουθεί μία συνεχώς ανοδική πορεία σε αντίθεση με την επενδυτική δαπάνη που παρουσιάζει διακυμάνσεις, με κυριότερες τη μεγάλη άνοδο το 2003 και την πτωτική φάση που ακολούθησε τα επόμενα δύο έτη. (Data research & consulting, 2010:10)

(Γράφημα 3.2.) Ακαθόριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου και ΑΕΠ της περιφέρειας (200-2007)

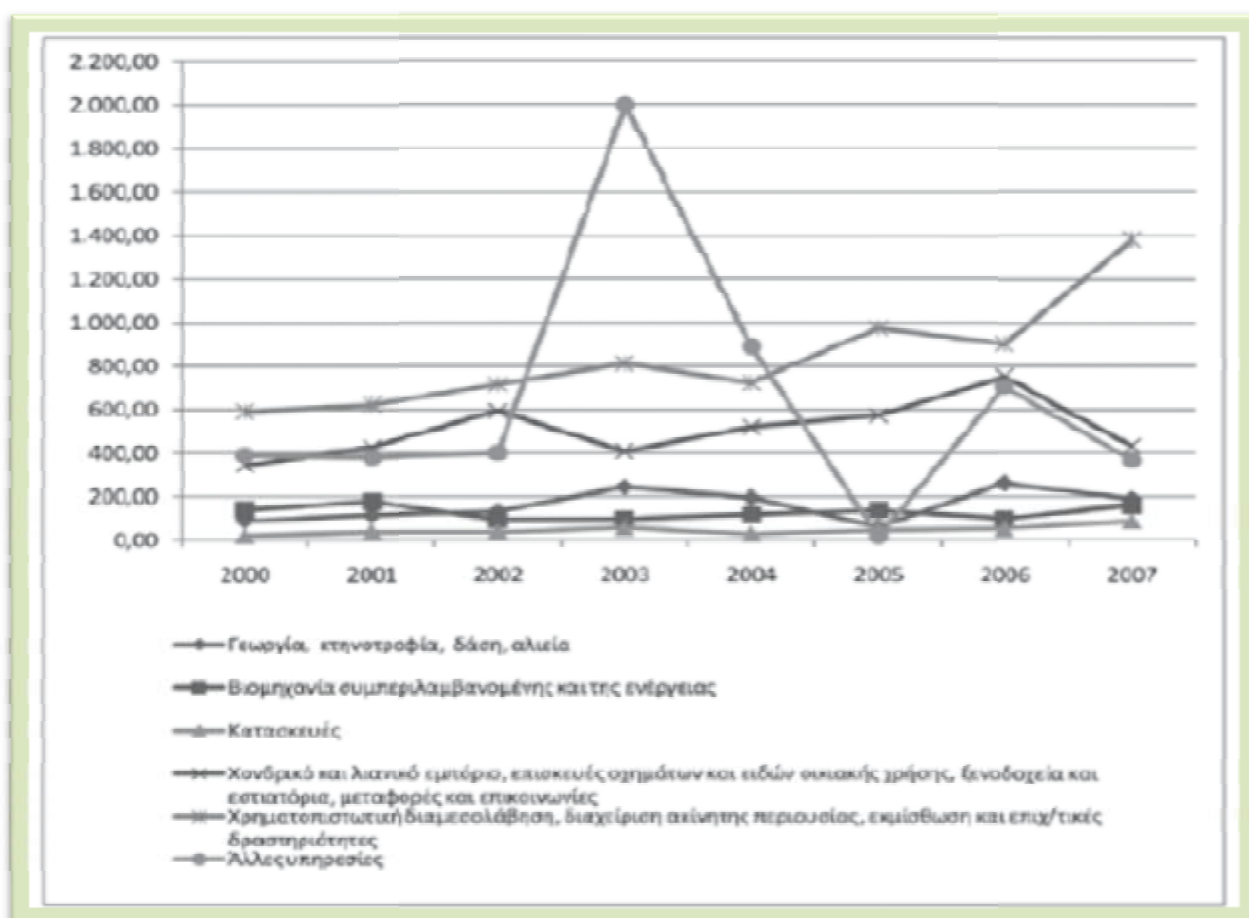
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: DATA RC

Στο γράφημα 3.3. παρουσιάζεται η εξέλιξη της επενδυτικής δαπάνης, ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας την περίοδο 2000-2007. Παρατηρούμε ότι η συμμετοχή των κλάδων στις συνολικές επενδύσεις της περιφέρειας παρουσιάζει αρκετές διακυμάνσεις ανά έτος, διατηρεί, όμως κάποια βασικά χαρακτηριστικά. ειδικότερα, κυρίαρχο ρόλο στη συνολική επενδυτική δαπάνη κατέχουν οι κλάδοι «Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες (παροχής υπηρεσιών)», «Χονδρικό και λιανικό

εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες» και «Άλλες υπηρεσίες», όπου περιλαμβάνονται και ο δημόσιος τομέας, η εκπαίδευση, η υγεία, η περίθαλψη καθώς και άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών. (Data research & consulting, 2010:10)

Διαχρονικά έχουν υλοποιηθεί σημαντικές επενδύσεις στον κλάδο «Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες (παροχής υπηρεσιών)» με την τάση να είναι ανοδική. εντυπωσιακή είναι η αύξηση των επενδύσεων στον κλάδο των «Άλλων υπηρεσιών» το 2003. Σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία στον κλάδο «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες», ωστόσο το τελευταίο έτος παρουσιάζεται μία σαφής κάμψη.

(Γράφημα 3.3.) Κατανομή των επενδύσεων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας(2000-2007)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: DATA RC

Οι κλάδοι του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα, διαχρονικά, δεν παρουσιάζουν σημαντικές μεταβολές. το τελευταίο έτος παρατηρούμε κάμψη των επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα και αύξηση των επενδύσεων στο δευτερογενή (βιομηχανία, ενέργεια, κατασκευές). (Data research & consulting, 2010:10)

3.2.3. Η Αγορά Εργασίας στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

- Η εικόνα της αγοράς εργασίας στην περιφέρεια τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μεικτή. Από τη μια πλευρά αυξήθηκε ο αριθμός του εργατικού δυναμικού και των απασχολούμενων και μειώθηκε η ανεργία (σε απόλυτους αριθμούς αλλά και ως ποσοστό επί του εργατικού δυναμικού), στο σύνολο του χρονικού διαστήματος που εξετάζουμε. (Data research & consulting, 2010:12-13)

Από την άλλη, εάν εστιάσουμε στο τελευταίο χρονικό διάστημα παρατηρούμε ότι η ανεργία έχει αρχίσει και πάλι να αυξάνεται. Το γράφημα 3.4. παρουσιάζει τη διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία (15 ετών και άνω) και την κατανομή του σε απασχολούμενους, ανέργους και μη οικονομικά ενεργούς, για την περίοδο 2000-2009.

Ποσοστιαίες μεταβολές βασικών μεγεθών αγοράς εργασίας της περιφέρειας, μεταξύ των ετών 2000-2009

	Μεταβολές (%) & Έτη								
	2001-2000	2002-2001	2003-2002	2004-2003	2005-2004	2006-2005	2007-2006	2008-2007	2009-2008
Πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία	0,8	1,0	0,8	0,5	0,4	0,7	0,7	0,4	0,5
Εργατικό δυναμικό	-3,8	2,0	1,9	-0,8	1,7	-1,7	3,3	1,0	0,9
Απασχολούμενοι	-3,4	1,5	3,4	-3,7	3,1	0,1	3,7	0,6	0,4
Ανεργοί	-0,6	0,9	-10,7	27,1	-7,9	-10,1	-0,5	4,5	5,8
Μη Ενεργός Πληθυσμός	5,5	0,0	-0,3	1,7	-0,8	3,2	-1,8	-0,3	0,1

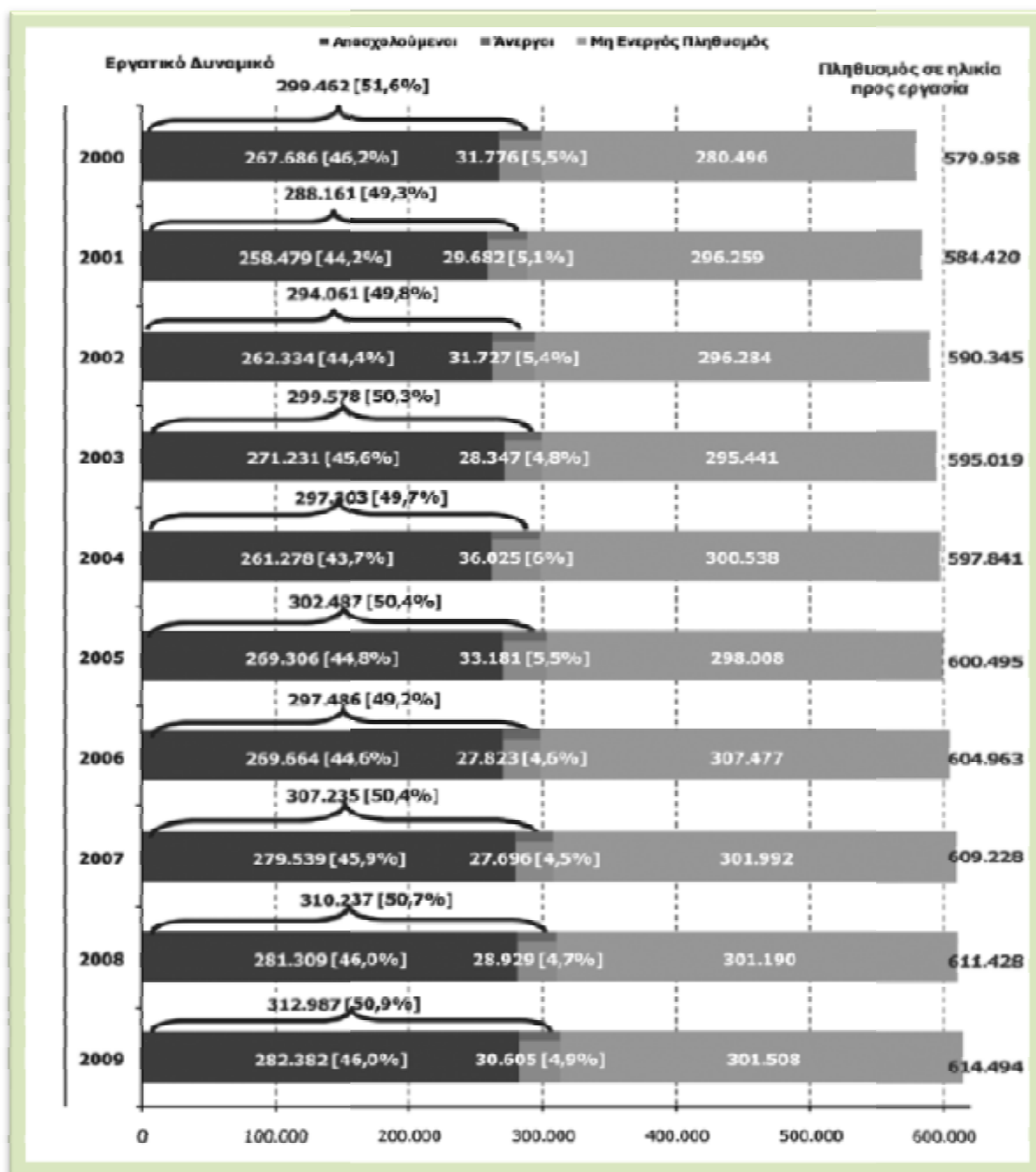
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Έρευνες Εργατικού Δυναμικού 2000-2009 (Β' τρίμηνο) Έπεξεργασία: DATA RC

(πίνακας 9)

Από τον πίνακα 9 και το γράφημα 3.4. παρατηρούμε τα εξής:

- Το σύνολο του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία (άτομα 15 ετών και άνω που έχουν ικανότητα για εργασία) εμφανίζει ανοδική τάση, σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο και καταλήγει, το 2009, αυξημένο κατά 6% σε σχέση με το 2000 (από 579.958 άτομα το 2000 ανέρχεται σε 614.494 άτομα το 2009).

(Γράφημα 3.4.) Βασικά μεγέθη αγοράς εργασίας (περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας)

- Το σύνολο του μη ενεργού πληθυσμού, εμφανίζει ανοδική τάση, με μικρές διακυμάνσεις, καταλήγοντας το 2009 αυξημένο κατά 7,5% σε σχέση με το 2000 (από 280.496 άτομα το 2000 ανέρχεται σε 301.508 άτομα το 2009). (Data research & consulting, 2010:12-13)

- Ακολουθώντας την αύξηση του συνολικού πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία, το εργατικό δυναμικό (απασχολούμενοι και άνεργοι) της περιφέρειας

αυξήθηκε την περίοδο 2000-2009 κατά 4,5% (από 299.462 άτομα το 2000 σε 312.987 άτομα το 2009, μετά από μια πορεία με μικρές διακυμάνσεις.· Ακολουθώντας την αύξηση του συνολικού πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία, το εργατικό δυναμικό της περιφέρειας αυξήθηκε την περίοδο 2000-2009 κατά 4,5% (από 299.462 άτομα το 2000 σε 312.987 άτομα το 2009), μετά από μια πορεία με μικρές διακυμάνσεις.

- Το σύνολο των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 5,5% (από 267.686 άτομα το 2000 σε 282.382 άτομα το 2009), ακολουθώντας μία ανοδική πορεία με εξαίρεση τα έτη 2001 και 2004. (Data research & consulting, 2010:12-13)

- το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού (15-64 ετών) στο σύνολο του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία (15-64 ετών) δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές μεταξύ των ετών 2000-2009. το 2007 ο δείκτης κυμαίνεται στο ίδιο επίπεδο με το 2000 (64% έναντι 63,9% αντίστοιχα). Ωστόσο τη τελευταία τριετία ο δείκτης εμφανίζει ανοδική τάση και καταλήγει το 2009 στο 65%, αυξημένος κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2007 (64%) και κατά 0,4 μονάδες σε σχέση με το 2008 (64,6%).

- Το ποσοστό συμμετοχής του γυναικείου εργατικού δυναμικού εμφάνισε άνοδο κατά 3,8%, την περίοδο 2000-2009 (από 48,7% το 2000 ανέρχεται στο 52,5% το 2009). η τάση του δείκτη είναι γενικά ανοδική, με μικρές διακυμάνσεις, ενώ το τελευταίο έτος αυξήθηκε από 50,7% (2008) σε 52,5% (2009). Αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής του ανδρικού εργατικού δυναμικού κυμαίνεται, το 2009, στο 76,6%, μειωμένο κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2008 (77,6%) και κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2000 (78,5%).

- Στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου (2000-2009), το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 0,8% (από 10,6% το 2000 σε 9,8% το 2009), ακολουθώντας την πορεία του εθνικού δείκτη ο οποίος, όμως, παρουσίασε μείωση κατά 2,3%. η μείωση της ανεργίας των ανδρών της περιφέρειας ήταν της τάξης του 1,7%, ενώ η ανεργία των γυναικών παρέμεινε στα ίδια επίπεδα αυξανόμενη κατά 0,1%. (Data research & consulting, 2010:12-13)

3.2.4. Η Απασχόληση και η Ανεργία στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

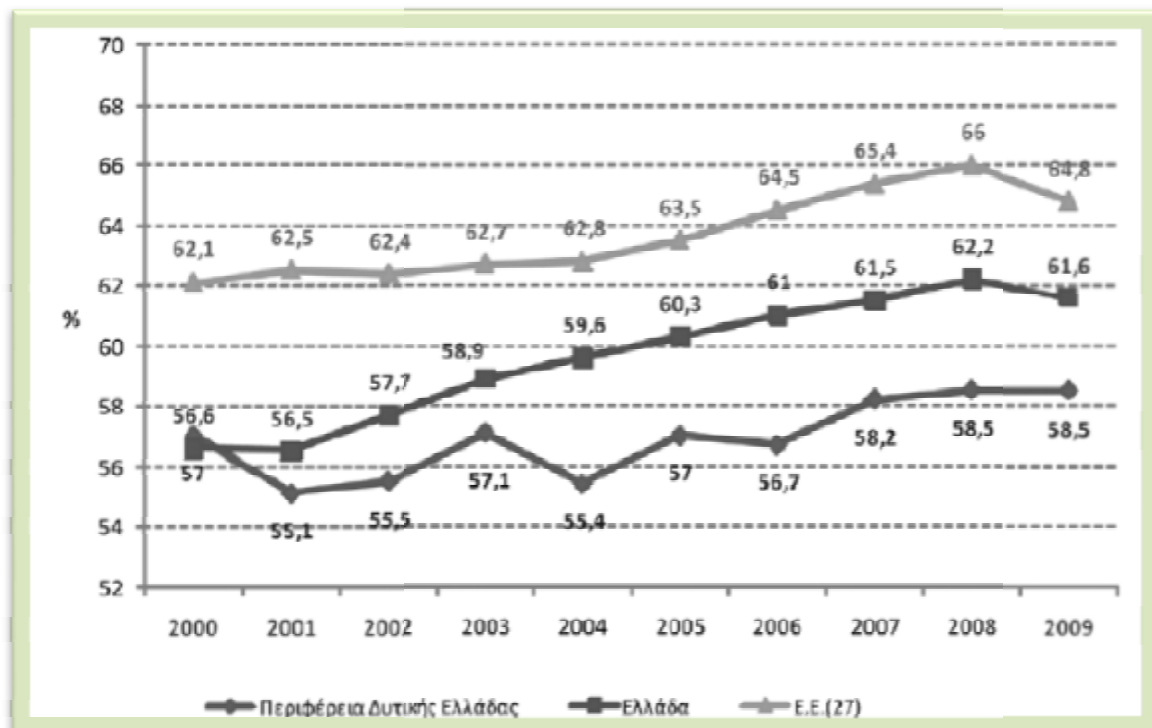
Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, μεταξύ των περιφερειών της χώρας, με 58,5%, τη στιγμή που ο Μ.Ο. της χώρας είναι 61,6% και ο Μ.Ο. των 27 κρατών της Ε.Ε. 64,8%. (Data research & consulting, 2010:18)

Η περιφέρεια υστερεί σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό αν συγκριθεί με τις περισσότερες αναπτυγμένες περιφέρειες της βόρειας Ευρώπης. Ειδικότερα, το ποσοστό απασχόλησης στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απέχει 16 ποσοστιαίες μονάδες από την περιφέρεια με το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης στην Ε.Ε.

Από τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών στη Δυτική Ελλάδα, το 65% είτε εργάζονται είτε αναζητούν εργασία, ενώ το 35% δε συμμετέχει στο εργατικό δυναμικό. Σε σύγκριση με τις περιφέρειες της χώρας, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, με 65%, τη στιγμή που ο Μ.Ο. της χώρας είναι 67,7% και ο Μ.Ο. των 27 κρατών της Ε.Ε. 71,1%. Η περιφέρεια υστερεί σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό αν συγκριθεί με τις περισσότερες αναπτυγμένες περιφέρειες της βόρειας Ευρώπης.

Στο γράφημα 3.5. παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού απασχόλησης (για τις ηλικίες 15-64) στην περιφέρεια, στη χώρα και τα 27 κράτη μέλη της ευρωπαϊκής Ένωσης (μέσος όρος), την περίοδο 2000-2009. Παρατηρούμε ότι το ποσοστό απασχόλησης της περιφέρειας αυξήθηκε κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες καθώς από 57% το 2000 κατέληξε στο 58,5% το 2009. ωστόσο, το περιφερειακό ποσοστό απασχόλησης παρουσιάζει αυξομειώσεις και δεν ακολουθεί την ανοδική τάση που εμφανίζει το ποσοστό απασχόλησης της χώρας, το οποίο από 56,6% το 2000 ανέρχεται σε 61,6% το 2009. (Data research & consulting, 2010:18)

(Γράφημα 3.5.) Ποσοστό (%) απασχόλησης στην περιφέρεια, στη χώρα και την Ε.Ε. (2000-2009)

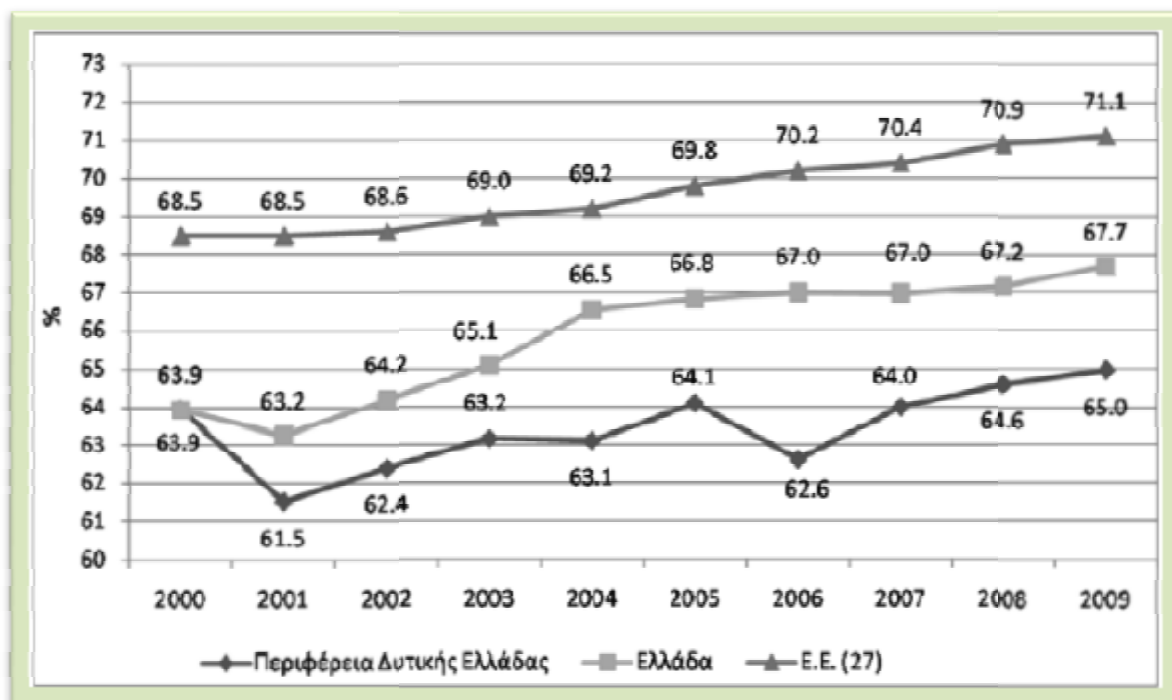

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, (2000-2009) (Β' Τρίμηνο) – Επεξεργασία: DATA RC, Eurostar (Labour Force Survey – Β' Τρίμηνο)

Στο γράφημα 3.6. παρουσιάζεται συγκριτικά η εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού (των ηλικιών 15-64) της περιφέρειας, της χώρας και των 27 μελών της Ε.Ε. για την περίοδο 2000–2009.

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην περιφέρεια καθ' όλη την εξεταζόμενη χρονική περίοδο είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας, και ακολουθεί μία πορεία με διακυμάνσεις, καταλήγοντας το 2009 στο 65%, αυξημένο κατά 1,1% σε σχέση με το 2000. Τόσο το εθνικό όσο και το περιφερειακό ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού υπολείπονται του μέσου όρου της Ε.Ε. καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο. (Data research & consulting, 2010:18)

(Γράφημα 3.6.) Ποσοστό (%) συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην περιφέρεια, στη χώρα και στην Ε.Ε.

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, (2000-2009) (Β' Τρίμηνο) – Επεξεργασία: DATA RC, Eurostar (Labour Force Survey – Β' Τρίμηνο)

Όσον αφορά τώρα την **ανεργία** θα λέγαμε ότι η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει το έκτο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας, μεταξύ των περιφερειών της χώρας, με 9,8%, τη στιγμή που ο Μ.Ο. της χώρας, κυμάνθηκε το Β' τρίμηνο του 2009 στο 8,9% και ο Μ.Ο. των 27 κρατών της Ε.Ε. στο 8,7%. (Data research & consulting, 2010:22-24)

Τον Μάρτιο του 2010, ο αριθμός των ανέργων στη Δυτική Ελλάδα ανήλθε στα 44.722 άτομα, εκ των οποίων οι 39.760 αναζητούν εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ενώ 4.962 δεν αναζητούν εργασία (μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ). Από αυτούς επίδομα ανεργίας καταβάλλεται στους 11.372.

Σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2010, οι άνεργοι που αναζητούσαν εργασία μέσω του ΟΑΕΔ μειώθηκαν το Μάρτιο κατά 3,2%, ενώ μειώθηκε και ο αριθμός αυτών που δήλωσαν ότι δεν επιθυμούν να βρουν εργασία μέσω του ΟΑΕΔ κατά 12,2%. η συνολική μεταβολή των καταγεγραμμένων ανέργων μεταξύ των δύο μηνών είναι μείωση κατά 2.012 άτομα ή κατά 4,3%. (Data research & consulting, 2010:22-24)

Ο πίνακας 10 περιλαμβάνει τα ποσοστά ανεργίας που σημειώθηκαν το Φεβρουάριο του 2010 στις δεκατρείς περιφέρειες και στο σύνολο της Ελλάδας καθώς και τη διαχρονική εξέλιξή τους. Σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2009, το ποσοστό ανεργίας της περιφέρειας εμφανίζεται μειωμένο κατά 1,7 ποσοστιαία μονάδα. Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σημείωσε το Φεβρουάριο του 2010 το τέταρτο χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας μετά τις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Πελοποννήσου και Θεσσαλίας. ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας της περιφέρειας εμφανίζει σημαντική άνοδο σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2010 και τους τελευταίους μήνες του 2009.

Ποσοστό ανεργίας ανά Περιφέρεια και στο σύνολο της χώρας
(Φεβρουάριος 2005-2010)

Περιφέρεια	Φεβρουάριος					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δυτική Ελλάδα	13,9	12,3	10,6	11,3	12,3	10,6
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	14,0	12,5	13,0	9,5	10,9	15,2
Κεντρική Μακεδονία	11,2	10,5	8,3	8,0	8,8	12,6
Δυτική Μακεδονία	16,6	16,6	9,6	16,4	11,8	16,6
Ήπειρος	11,5	10,4	9,0	9,4	10,4	12,2
Θεσσαλία	10,2	9,0	9,3	7,5	7,2	10,3
Ιόνιοι Νήσοι	13,7	11,5	13,6	11,9	11,6	16,8
Στερεά Ελλάδα	12,1	10,3	7,8	7,9	9,9	12,8
Αττική	8,4	9,0	8,4	5,9	8,0	10,9
Πελοπόννησος	9,2	9,1	8,0	7,7	6,9	9,1
Βόρειο Αιγαίο	10,0	14,1	16,0	6,6	7,5	7,9
Νότιο Αιγαίο	9,1	16,4	10,7	15,5	17,3	21,3
Κρήτη	9,1	11,9	7,5	8,9	9,8	14,3
Σύνολο Χώρας	10,4	10,4	9,0	8,0	9,1	12,1

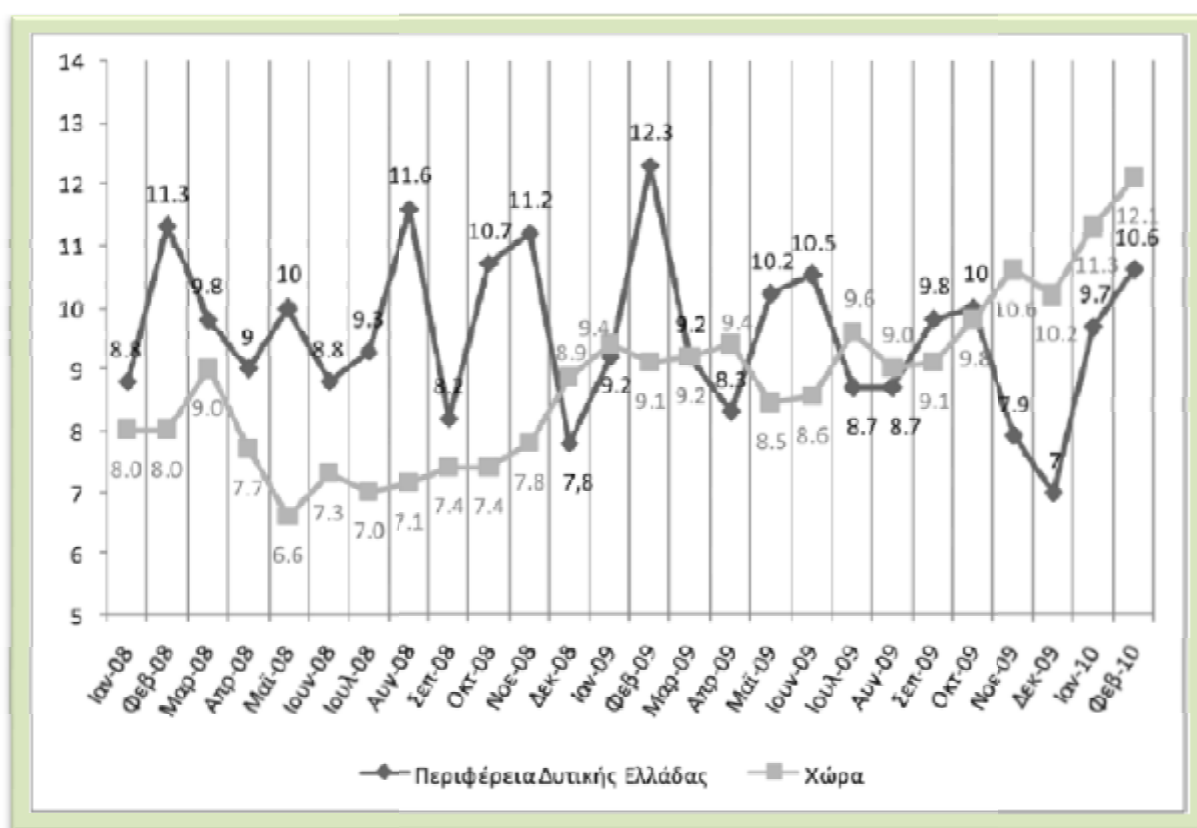
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Μηνιαία Δελτία Ανεργίας)

(πίνακας 10)

Στο γράφημα 3.7. παρουσιάζεται η μηνιαία εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στην περιφέρεια και στη χώρα, τα δύο τελευταία έτη. Παρατηρούμε τις έντονες διακυμάνσεις του ποσοστού ανεργίας της περιφέρειας και την ομαλότερη πορεία του δείκτη σε επίπεδο χώρας. επίσης, παρατηρούμε την ανοδική πορεία του εθνικού και του περιφερειακού δείκτη τους τελευταίους μήνες, ξεκινώντας από τον Αύγουστο του 2009. Εντύπωση προκαλεί η μεγάλη μείωση του ποσοστού ανεργίας της περιφέρειας το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο του 2009 (πτώση κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου), τη στιγμή που ο μέσος όρος της χώρας, τον Νοέμβριο συνεχίζει να αυξάνεται και τον Δεκέμβριο μειώνεται κατά μόλις 0,4 ποσοστιαίες

μονάδες. Ωστόσο, για τη Δυτική Ελλάδα, ο Δεκέμβριος είναι ένας μήνας που συνήθως εμφανίζονται χαμηλά ποσοστά ανεργίας. Πράγματι, ακολουθώντας την εξέλιξη των προηγούμενων χρόνων (2008-2009), το ποσοστό ανεργίας σημειώνει έντονα ανοδική τάση τους δύο πρώτους μήνες του 2010, συμβαδίζοντας με την αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού ανεργίας της χώρας. (Data research & consulting, 2010:22-24)

(Γράφημα 3.7) Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας ανά μήνα, στην Περιφέρεια και στη χώρα (2008-2010)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Μηνιαία Δελτία Ανεργίας)

3.3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατατάσσεται στις προνομιούχες περιοχές του ελλαδικού χώρου από την άποψη των υφιστάμενων φυσικών, πολιτιστικών και τουριστικών της πλεονεκτημάτων. Η καίρια στρατηγική της θέση με βασικό πλεονέκτημα ότι αποτελεί τη δυτική πύλη της χώρας, επίσης η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, οι αρχαιολογικοί θησαυροί της αρχαίας Ολυμπίας, οι αμέτρητες φυσικές ομορφιές σε χερσαίο και σε ορεινό όγκο, οι μεγάλες εκτάσεις και η καθαρότητα της θάλασσας, τα πλούσια και σπάνια οικοσυστήματα, τα ανεπανάληπτα μοναστήρια, οι σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, τα συνεδριακά κέντρα, οι αυξανόμενες και εκσυγχρονισμένες τουριστικές εγκαταστάσεις, συνθέτουν πληθώρα συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Οι υποδομές της περιφέρειας αναβαθμίστηκαν σε μεγάλο βαθμό με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Τα μεγάλα έργα που ολοκληρώνονται καθώς επίσης και αυτά που βρίσκονται σε φάση υλοποίησης, βοηθούν στην ανάπτυξη των περισσότερων μορφών τουρισμού. (<http://www.epistimonikomarketing.gr/i-dutiki-ellada-anaptussetai-mesa-apo-ton-tourismo/>)

Επιπλέον έχουν ενισχυθεί αρκετές δράσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αποσκοπούν: στον εκσυγχρονισμό των Τουριστικών Επιχειρήσεων, στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, στον εμπλουτισμό της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, στη διαφοροποίηση και ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, στη μείωση της εποχικότητας.

Η συνεχής διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών και κατ' επέκταση του τουριστικού προϊόντος, επιβάλλει νέους κανόνες και νέες μορφές στρατηγικής, διαχείρισης και διοίκησης, αλλά και νέα σύγχρονα εργαλεία πληροφόρησης της διεθνούς οικονομικής και τουριστικής αγοράς. Σε μια τουριστική αγορά, κορεσμένη από ομοειδή προϊόντα και τυποποιημένα τουριστικά πακέτα (άμμο-θάλασσα-ήλιο), η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει τη μοναδική δυνατότητα να προσφέρει σύγχρονες εναλλακτικές μορφές τουρισμού υψηλής ποιότητας, αναπτύσσοντας καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες. (<http://www.epistimonikomarketing.gr/i-dutiki-ellada-anaptussetai-mesa-apo-ton-tourismo/>)

Διαπιστώνεται ωστόσο ανεπαρκής αξιοποίηση των πόρων αυτών:

1. Ανεπαρκής ή και στρεβλή τουριστική αξιοποίηση σημαντικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων με ανισοκατανομή και τοπικές διαφοροποιήσεις ως προς τη μορφή, τις δραστηριότητες, και τις τουριστικές ροές

2. Μη αξιοποίηση σημαντικών τουριστικών πόρων (ακτών, ιαματικών πηγών, αρχαιολογικών τόπων, περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, κ.ά.)

3. Ανεπάρκειες ευρύτερου περιβάλλοντος τουριστικής δραστηριότητας, όπως: ανεπάρκειες κοινωνικοοικονομικής υποδομής και υποδομής μεταφορών, ρύπανση περιβάλλοντος, ατελής οργάνωση της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής, περιορισμένες δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες, αδυναμίες στο αστικό σύστημα της περιφέρειας, οργανωτικές ελλείψεις των υπηρεσιών που σχετίζονται με τον προγραμματισμό.

(http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/perilipsi_dytik_ellada.pdf)

Με βάση το υπάρχον φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα διεθνούς και εθνικής προβολής, αναδεικνύονται αξιολογικά ως επικρατέστερες για άμεση τουριστική αξιοποίηση με επαύξηση και εξειδίκευση του τουριστικού προϊόντος οι εξής πέντε Τουριστικές Ενότητες

- Τουριστική ενότητα Ακράτας – Αιγίου-Καλαβρύτων / Ορεινή περιοχή
- Τουριστική ενότητα Ακράτας – Αιγίου Καλαβρύτων / Πεδινή περιοχή
- Τουριστική ενότητα ΒΔ Ακτών Ηλείας – Κυλλήνης / Παράκτια περιοχή
- Τουριστική ενότητα ΝΔ Ηλείας – Καϊάφα / Παράκτια περιοχή
- Τουριστική ενότητα των Ακτών του Αμβρακικού

(http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/perilipsi_dytik_ellada.pdf)

3.4. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα από πλευράς πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς, τα οποία μέχρι σήμερα μένουν σχεδόν αναξιοποίητα. Έτσι, ο εισερχόμενος τουρισμός στην περιφέρεια και κυρίως εσωτερικός- με εξαίρεση τον νομό Ηλείας όπου επικρατούν οι αλλοδαποί επισκέπτες της Αρχαίας Ολυμπίας – τα υπάρχοντα καταλύματα ανήκουν κατά ποσοστό 70% σε χαμηλές κατηγορίες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής είναι ιδιαίτερα περιορισμένη σε

5 ημέρες έναντι 8 που είναι ο μέσος όρος του συνόλου της χώρας. Παρόλα αυτά η τουριστική κίνηση είναι ανοδική για την περιφέρεια και τους επιμέρους νομούς. Αντίστοιχα, αύξηση σημειώνει διαχρονικά και το ξενοδοχειακό δυναμικό. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 2-3)

Στον Ν. Αιτωλοακαρνανίας η πελατεία είναι σχεδόν αποκλειστικά ημεδαποί παραθεριστές και εκδρομείς που ταξιδεύουν μεμονωμένα. Στον Ν. Αχαΐας η πελατεία είναι μεικτή, επικρατούν οι ημεδαποί και ο τουρισμός είναι περιηγητικός ή παραθεριστικός για τους ημεδαπούς, μαζικός παραθεριστικός ή περιηγητικός ή διερχόμενος για τους αλλοδαπούς. Στον Νομό Ηλείας επικρατούν οι αλλοδαποί με μαζικό παραθεριστικό και περιηγητικό τουρισμό. Αντίστοιχα κινούνται μαζικά ή μεμονωμένα οι ημεδαποί περιηγητές της περιοχής και μεμονωμένα οι παραθεριστές.

Αν και η συμμετοχή του αριθμού των κλινών που αντιστοιχούν σε τουριστικά καταλύματα Γ, Δ-Ε τάξης είναι μεγάλη (47,5%), ο προσανατολισμός του δυναμικού είναι προς τα τουριστικά καταλύματα πολυτελείας, Α' και Β' τάξης (52,5%).

Η Αχαΐα συγκεντρώνει το 43%, η Ηλεία το 34% και η Αιτωλοακαρνανία το 23% του συνολικού αριθμού των εγγεγραμμένων τουριστικών επιχειρήσεων (2000). Εκτιμάται ότι πάνω από το 80% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων αφορά ξενοδοχεία. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 2-3)

3.4.1. Διαβάθμιση τουριστικών ενοτήτων κατά βαθμό τουριστικής ανάπτυξης

i) Ωριμες περιοχές

Η παράκτια περιοχή του Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας

Η παράκτια περιοχή Πατρών

Οι ΒΔ ακτές Ηλείας – Κυλλήνης

Η Παράκτια περιοχή Ακράτας – Αιγίου

ii) Δυναμικές περιοχές

Δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας

Η ορεινή περιοχή Καλαβρύτων

Μεσολογγίου – Αιτωλικού

iii) Αναξιοποίητες περιοχές

Η ορεινή περιοχή της τουριστικής ενότητας Αμβρακικού

Η ορεινή περιοχή της ενδοχώρας Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας

Η ορεινή περιοχή Αχαΐας

Η ορεινή περιοχή της ενότητας Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας

iv) Περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης

Η παράκτια περιοχή Αμβρακικού

Η ορεινή Ναυπακτία

Η παραλίμνια περιοχή της ενδοχώρας Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 2-3)

3.5. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το φυσικό περιβάλλον μαζί με το ανθρωπογενές και την πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά αποτελούν ένα από τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Το ποικιλόμορφο ανάγλυφο της Περιφέρειας φιλοξενεί σημαντικούς τύπους οικοσυστημάτων και υψηλής αξίας βιοποικιλότητα. Η περιβαλλοντική πολιτική συνδυάζει δράσεις τόσο προστασίας, όσο και ανάδειξης του φυσικού πλούτου. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η περιβαλλοντική προστασία και η πρόληψη κινδύνων-προστασία από φυσικές καταστροφές αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες του τομέα του Περιβάλλοντος. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»:12-19)

Σύμφωνα με το Άρθρο 6 και το Παράρτημα V ως προστατευόμενες περιοχές χαρακτηρίζονται :

- περιοχές που χρησιμοποιούνται για την άντληση ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση και παρέχουν κατά μέσο όρο άνω των 10 m³ ημερησίως ή εξυπηρετούν περισσότερα από 50 άτομα ή προορίζονται για τέτοια χρήση μελλοντικά
- περιοχές που προορίζονται για προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία

- υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα κολύμβησης
- ευαίσθητες περιοχές στην παρουσία θρεπτικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτες (ευπρόσβλητες) ζώνες.

Στον Πίνακα 11 παρουσιάζονται σε επίπεδο Περιφέρειας, οι περιοχές που πρέπει κατ' ελάχιστο να χαρακτηριστούν ως προστατευόμενες σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 και του Παραρτήματος IV με εξαίρεση τα νερά που προορίζονται για πόση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν η λεκάνη του ποταμού Πηνειού Ηλείας, ο Αμβρακικός κόλπος, ο ποταμός Αχελώος, το δέλτα του Αχελώου και η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, οι οποίοι έχουν χαρακτηριστεί ως ευαίσθητοι αποδέκτες, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως απαγορεύεται η διάθεση κάθε είδους αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, ανεξάρτητα από το βαθμό καθαρισμού ή την καθαρότητά τους απ' ευθείας στο τμήμα του ποταμού Ευήνου, για την υδροδότηση της πρωτεύουσας καθώς και στον Μόρνο.

Στον Χάρτη 2 παρουσιάζονται οι περιοχές που περιλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA2000, στον Χάρτη 3 τα υδάτινα συστήματα τα οποία έχουν αναγνωρισθεί σε εφαρμογή του Άρθρου 3 της 2000/60/Ε, στον Χάρτη 4. οι ευπρόσβλητες ζώνες όπως έχουν αναγνωρισθεί σε εφαρμογή της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ και στον Χάρτη 5 οι ευαίσθητες περιοχές όπως έχουν αναγνωρισθεί σε εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»:12-19)

**Προκαταρκτικός κατάλογος προστατευόμενων περιοχών στην Περιφέρεια
Δυτικής Ελλάδας**

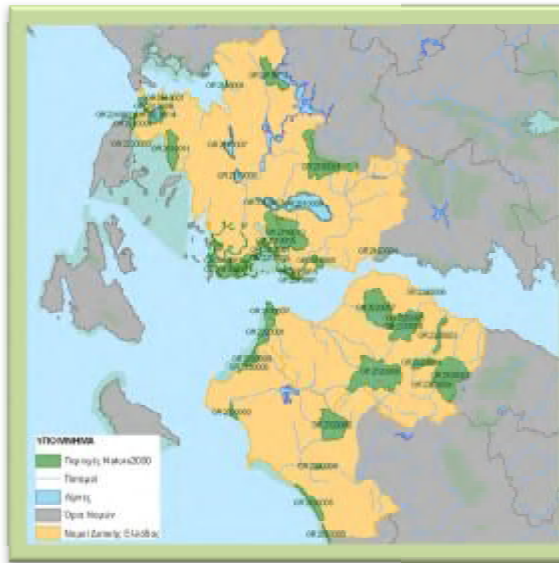
Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός
Υδάτινα Σώματα	
Αχελώος Ποταμός	Αιτωλνίας
Δέλτα Αχελώου	Αιτωλνίας
Τριγωνίδα Λίμνη [6]	Αιτωλνίας
Λυσιμαχία Λίμνη [7]	Αιτωλνίας
Λ. Βουλκαρία & Σαλτίνη	Αιτωλνίας
Οζυρός Λίμνη [8]	Αιτωλνίας
Αμβρακία Λίμνη	Αιτωλνίας
Εύηνος Ποταμός	Αιτωλνίας
Λ/θάλασσα Μεσολογ.	Αιτωλνίας
Εκβολές Ευήνου	Αιτωλνίας
Εκβολές Πηνειού (Δέλτα)	Ηλείας
Λιμνοθάλασσα Κατύχι, Βρινία	Ηλείας
Παράκτιες Περιοχές	
Αμβρακικός Κόλπος	Αιτωλνίας
Νερά Κολύμβησης	
Γρίμποβο	Αιτωλνίας
Ψανή	Αιτωλνίας
Ακρωτήρι Κεφαλής	Αιτωλνίας
Όρμος Καλαμάκι	Αιτωλνίας
Κρυσνέρι	Αιτωλνίας
Τουρλίδα	Αιτωλνίας
Λούρος	Αιτωλνίας
Διόνη	Αιτωλνίας
Μαραθιά	Αιτωλνίας
Ασπρογιάλι	Αιτωλνίας
Αστακός	Αιτωλνίας
Βέλα	Αιτωλνίας
Σχίνος	Αιτωλνίας
Σφίνα	Αιτωλνίας
Νερεκράτημα	Αιτωλνίας
Βόνιτσα Παναγιά	Αιτωλνίας
Ακρωτήρι Γελάδας	Αιτωλνίας
Παραλία Βόνιτσας	Αιτωλνίας
Παλιάμπελα	Αιτωλνίας
Σπάρτο Κοιν. Παραλία	Αιτωλνίας
Αμφιλοχία	Αιτωλνίας
Παραλία Μπούκας	Αιτωλνίας
Κατάφουρκο	Αιτωλνίας
Μενίδι	Αιτωλνίας
Αλυκή Αγίου	Αχαΐας
Αιγείρα	Αχαΐας
Ακράτα	Αχαΐας
Πλάτανος	Αχαΐας
Πούντα Τραπεζής	Αχαΐας
Τράπεζα	Αχαΐας
Αλυκές	Αχαΐας
Αίγιο	Αχαΐας
Ροδοδάφνη (Ακόλη)	Αχαΐας
Λογγός	Αχαΐας
Σελιανίτικα	Αχαΐας
Λαμπύρι	Αχαΐας
Ροδίνη	Αχαΐας
Αραχωβίτικα	Αχαΐας
Άγιος Βασίλειος	Αχαΐας
Ρίο	Αχαΐας
Πρόσπιο	Αχαΐας
Αγιά	Αχαΐας
Βραχνέικα	Αχαΐας
Ταραντέλλα	Αχαΐας
Νικφορέικα	Αχαΐας
Λακκόπετρα	Αχαΐας

Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός
Καλογριά	Αχαΐας
Κουνουπέλι	Ηλείας
Μανωλάδα-Κουνουπελάκι	Ηλείας
Μανωλάδα—Φαλάρη	Ηλείας
Λεχαινά	Ηλείας
Μυρσίνη	Ηλείας
Κυλλήνη-ΕΟΤ	Ηλείας
Κυλλήνη	Ηλείας
Κάστρο-Κάμπινγκ ΕΟΤ	Ηλείας
Κάστρο	Ηλείας
Λίντζι	Ηλείας
Αρκούδι	Ηλείας
Γλύφα	Ηλείας
Βαρθολομιό	Ηλείας
Παλαιοχωριό (Μπούκα)	Ηλείας
Κουρούτα	Ηλείας
Παλούκι	Ηλείας
Αγ. Μαρίνα	Ηλείας
Αγ. Ηλίας	Ηλείας
Σκαφίδια	Ηλείας
Κατάκολο	Ηλείας
Καβούρι	Ηλείας
Παραλία Σπάντζα	Ηλείας
Επτάλιο	Ηλείας
Καιάφας	Ηλείας
Ζαχάρω	Ηλείας
Κακοβάτο	Ηλείας
Χερσαία Τμήματα	
Όρος Παναπιωλικό	Αιτωλνίας
Όρος Βαρασόβα	Αιτωλνίας
Όρ. Αράκυνθος [10]	Αιτωλνίας
Όρ. Τσέρεκας	Αιτωλνίας
Δάσος Στροφιλιάς	Αχαΐας
Όρος Χελμός και ύδατα	
Στύγος	Αχαΐας
Φαράγγι Βουραϊκού	Αχαΐας
Αισθητικό δάσος	
Καλαβρύτων	Αχαΐας
Όρη Μπάρμπας και	
Κλωκός,Φαράγγι	
Σελινούντα	Αχαΐας
Όρος Παναχαϊκό	Αχαΐας
Όρος Ερύμανθος	Αχαΐας
Ζουμπάτα-Αγ.	
Χαράλαμπος -Μπάρμπας	
Κλωκός	Αχαΐας
Λεκάνη Πηνειού Ηλείας	Ηλείας
Οροπέδιο Φολόης	Ηλείας
Ολυμπία	Ηλείας

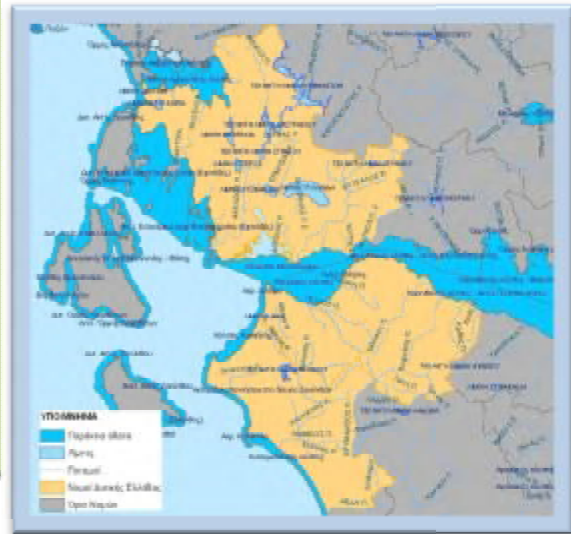
(πίνακας 11)

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ/ΚΥΥ, 2007

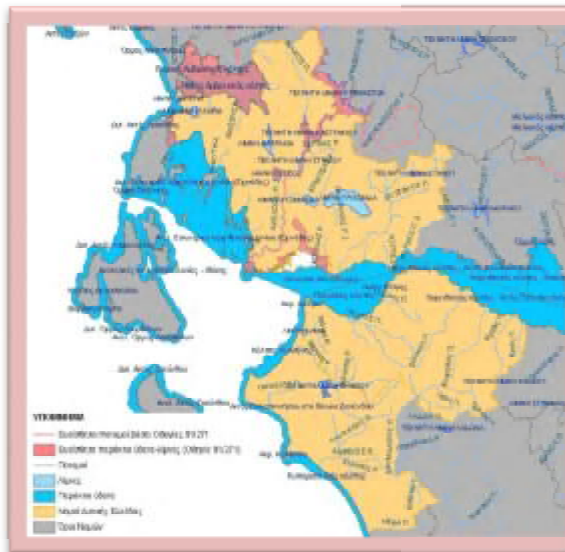
Χάρτης 2. Περιοχές NATURA 2000

Χάρτης 3. Υδάτινα συστήματα ΠΔΕ

Χάρτης 4. Ευαίσθητες Περιοχές ΠΔΕ

Χάρτης 5. Ευπρόσβλητες ζώνες ΠΔΕ

Πηγή: www.minenv.gr

Πηγή: cdr.eionet.europa.eu

3.6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Δύο βασικά χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης του τουριστικού τομέα της περιφέρειας είναι το συγκριτικά μικρό μέγεθος των τουριστικών καταλυμάτων και η αυξημένη εποχικότητα της ζήτησης κυρίως για του νομούς Αχαΐας και Ηλείας.

Τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι ο πολιτιστικός πόρος της Αρχαίας Ολυμπίας, σε συνδυασμό με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, θέση της περιφέρειας ως Δυτικής πύλης τη χώρας και δυνητικού κόμβου συνδυασμένων μεταφορών, τα μεγάλα δημόσια έργα (π.χ. η γέφυρα Ρίου Αντιρρίου), η αφθονία και η ποικιλία των φυσικών πόρων, η οποία δίνει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης πολλών μορφών εναλλακτικού τουρισμού και ο σχετικά χαμηλός βαθμός τουριστικού κορεσμού. Τέλος η προνομιακή συγκέντρωση τουριστικών, φυσικών και πολιτιστικών πόρων εθνικής και διεθνούς εμβέλειας. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 5-6)

Οι κυριότερες θετικές εξελίξεις σχετίζονται με την ολοκλήρωση των μεγάλων δημόσιων έργων υποδομής, την αξιοποίηση των ωφελειών από τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, την υποψηφιότητα και ανάδειξη της Πάτρας ως πολιτιστικής πρωτεύουσας και δημιουργία καταλυμάτων εναλλακτικού τουρισμού.

Η διάγνωση των προβλημάτων αφορά αφενός μεν τα γενικότερα διαρθρωτικά προβλήματα του Ελληνικού τουρισμού, τα οποία επηρεάζουν και την περιφέρεια (ειδική τουριστική υποδομή, εποχικότητα ζήτησης, παρεχόμενες υπηρεσίες, συγκέντρωση της τουριστικής προσφοράς, περιορισμένη προβολή, ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, καθυστέρηση στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών κ.λπ.), και τα ειδικότερα προβλήματα που εντοπίζονται στην περιφέρεια. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 5-6)

Συγκεκριμένα, με την περιφέρεια, ορισμένα από τα κυριότερα προβλήματα που επισημαίνονται είναι η ανεπαρκής υποδομή των αεροδρομίων για υποδοχή πολιτικών πτήσεων, έλλειψη στρατηγικής μάρκετινγκ, ελλιπής τουριστική προβολή, έλλειψη τουριστικής ταυτότητας, περιορισμένη προσφορά οργανωμένων τουριστικών πακέτων, μικρός αριθμός τουριστικών καταλυμάτων «υψηλών κατηγοριών», περιορισμένο ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον, ποιοτική και ποσοτική έλλειψη

προσωπικού κ.λπ.).τέλος, παρουσιάζονται ορισμένες ιδιαίτερες αδυναμίες σε επίπεδο νομών όπως πολλές αναξιοποίητες παραλιακές ζώνες (Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία), άναρχη οικιστική ανάπτυξη σε ορισμένες περιοχές (κυρίως Ηλεία και Αχαΐα), έλλειψη μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων (κυρίως Αιτωλοακαρνανία) και αρκετά περιορισμένη προσφορά σε τουριστικά καταλύματα «υψηλών» κατηγοριών. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 5-6)

3.7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΕΡΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ο τουρισμός δεν είναι επαρκώς αναπτυγμένος στη Δυτική Ελλάδα. Η περιφέρεια υστερεί τόσο σε επίπεδο ανάπτυξης του τομέα (21 κλίνες ανά 1000 κατοίκους, έναντι 60 κλινών στη χώρα ως σύνολο), όσο και στη δυναμική της τάσης εξέλιξης του τομέα (αύξηση κλινών κατά 4% έναντι 29% στη χώρα ως σύνολο).

Δεδομένης της συμβολής του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, η υστέρηση αυτή εκτιμά ότι έχει κόστος για την περιφέρειά και εκφράζεται σε χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο, μεγαλύτερη ανεργία και στασιμότητα του πληθυσμού.

Εάν ο τουρισμός στην περιφέρεια ήταν το ίδιο αναπτυγμένος, όπως και στο σύνολο της χώρας κατά μέσο όρο, το περιφερειακό ΑΕΠ θα ήταν υψηλότερο κατά 7-8 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το σημερινό του επίπεδο, ενώ θα είχαν δημιουργηθεί τουλάχιστον 12.000 – 15.000 πρόσθετες θέσεις απασχόλησης και ο πληθυσμός της περιφέρειας αντί να μειωθεί κατά περίπου 5%, θα είχε παραμείνει σταθερός στα επίπεδα της δεκαετίας 1999-2000. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 4-5)

Η εικόνα αυτή δεν συμβαδίζει με την αφθονία των τουριστικών πόρων στην περιοχή, αλλά και με την εκφρασμένη θετική στάση και βούληση των τοπικών φορέων και του πληθυσμού για την ανάπτυξη του τομέα στο μέλλον.

Το ανθρώπινο δυναμικό του τομέα έχει τη βάση που επιτρέπει την αναβάθμιση των υπαρχουσών μονάδων σε τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο. Περισσότερο από 50% των απασχολούμενων είναι απόφοιτοι τουλάχιστον λυκείου και μπορούν με συνεχιζόμενη και δια βίου κατάρτιση να αποκτούν γνώσεις και ικανότητες που απαιτούνται στη σύγχρονη τουριστική μονάδα.

Αναδεικνύεται λοιπόν η πρόκληση για ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ως εργαλείου συνολικής ανάπτυξής της.

Τα βασικά συμπεράσματα που ανάγονται αναφορικά με τις επιπτώσεις του τουρισμού στον πολιτισμό και στο φυσικό περιβάλλον της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συνοψίζονται στα εξής:

Η πολιτιστική διάσταση σήμερα είναι υποβαθμισμένη στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, παρά τον πλούτο και τη διεθνή αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ως εκ τούτου δεν συμβάλλει –όσο θα ήταν δυνατό και επιθυμητό – στην εξειδίκευση και τον εμπλουτισμό των τουριστικών υπηρεσιών.

Το περιβάλλον, με τη μορφή των φυσικών και πολιτιστικών πόρων μιας περιοχής συνιστά τον βασικότερο παράγοντα πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς και επομένως πόλο έλξης τουρισμού. Στην Ελλάδα και ειδικότερα σε περιφέρειες με πλούσιο περιβαλλοντικό απόθεμα όπως είναι η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η πολιτιστική διάσταση του τουρισμού είναι δεδομένη. Οι επιπτώσεις στον πολιτισμό, με τη μορφή του πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος είναι κατά κανόνα αρνητικές, λόγω της γεωγραφικής συγκέντρωσης και της εποχικότητας του σύγχρονου μαζικού τουρισμού. Το γεγονός αυτό επιβάλλει πολιτικές αλλαγές με πάγιο στόχο τη βιώσιμη ισορροπία μεταξύ τουριστικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος. Τέλος, οι μηχανισμοί αφομοίωσης και απόρριψης του εισερχόμενου τουρισμού από τις τοπικές κοινωνίες συνήθως υπολειτουργούν, καθώς μεταξύ ντόπιων και ξένων οι ομοιότητες είναι περισσότερες από τις διαφορές. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 4-5)

3.8. ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΜΕΩΝ

Η σημερινή δυναμική της τουριστικής ανάπτυξης στη Δυτική Ελλάδα αντιμετωπίζει αλλά και προκαλεί βασικές κατηγορίες προβλημάτων, όπως:

- Συγκέντρωση στις παράκτιες περιοχές και εγκατάλειψη των ορεινών περιοχών αναξιοποίητων, με συνακόλουθες επιπτώσεις στους πληθυσμούς των περιοχών αυτών.
- Σημειακές συγκεντρώσεις τουριστικών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων σε περιοχές και δημιουργία προβλημάτων φόρτισης.
- Συγκρούσεις χρήσεων γης τουρισμού με παραθεριστική κατοικία και γεωργία.

- Κινδύνους αλλαγής χρήσης της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
- Κινδύνους υποβάθμισης των ακτών και των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων από έντονες και ανοργάνωτες τουριστικές δραστηριότητες και πιέσεις.
- Υποσυγκέντρωση και φόρτιση της μεταφορικής και τεχνικής υποδομής.
- Επερχόμενους κινδύνους από νέες τάσεις ανάπτυξης κατά μήκος των ακτών και των νέων οδικών αξόνων με τη λειτουργία των μεγάλων έργων μεταφορικής υποδομής της περιφέρειας και την αύξηση της προσπελασιμότητάς της.
- Επερχόμενοι κίνδυνοι από ανεξέλεγκτες τάσεις ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας και κατά μήκος των αξόνων προσπέλασής της, με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 7)

Τα προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας προέρχονται κυρίως από τις έντονες τοπικές συγκεντρώσεις της μαζικής προσφοράς. Αυτό, παρά την ύπαρξη και ευρεία κατανομή αξιόλογων τουριστικών πόρων στις περισσότερες παράκτιες και ορεινές περιοχές της Περιφέρειας.

Αρνητικό αποτέλεσμα της σημερινής πραγματικότητας είναι οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες, η μειωμένη ανταγωνιστικότητα και η μη βιώσιμη αναπτυξιακή προοπτική του τουρισμού στην Περιφέρεια.

Έτσι, αναγκαία επιλογή πολιτικής φαίνεται να είναι η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού με βάση προσδιορισμένες τουριστικές ενότητες για το σύνολο της περιφέρειας, στο χώρο των οποίων θα είναι δυνατή η σύνθεση των προσφερόμενων υπηρεσιών με μέτρο την ποιότητα, την ποικιλία και τη φιλοπεριβαλλοντική διαχείριση. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 7)

3.9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.9.1. Μάρκετινγκ και Επικοινωνιακή Στρατηγική

Ο γενικός στόχος που τίθεται για την Ελλάδα, τόσο για τις ξένες αγορές όσο και για την εγχώρια αγορά είναι η σημαντική αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη αυτού του στόχου αποτελεί η συντονισμένη εργασία του δημόσιου – ιδιωτικού τομέα. Οι επιμέρους στόχοι, αναφέρονται στο προϊόν, στην πολιτική μάρκετινγκ, την επικοινωνιακή πολιτική και την οργανωτική υποδομή.

Το βασικό πρότυπο το οποίο θα πρέπει να ακολουθείται είναι η σχέση αξίας – προσπάθειας της «Τουριστικής Εμπειρίας» για τη μεγιστοποίηση της ικανοποίησης των τουριστών. Η προτεινόμενη στρατηγική είναι η στρατηγική διαφοροποίησης, η οποία αποσκοπεί στη δημιουργία μιας μοναδικής ταυτότητας για τον προορισμό μέσα από την αντίστοιχη προσφορά στοιχείων αξίας.

Ο ποσοτικός στόχος που τίθεται για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την περίοδο 2003-2010 αναφέρεται σε:

- Μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης αλλοδαπών και ημεδαπών επισκεπτών της τάξης του 5-10%.
- Μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης συνολικών τουριστικών εσόδων της τάξης του 5-10%.

Η γενική στρατηγική εξειδικεύεται στη συνέχεια σε γεωγραφική στρατηγική, στρατηγική τμηματοποίησης, στρατηγική τοποθέτησης.

Οι βασικές ομάδες στις οποίες μπορεί να στοχεύσει η επικοινωνιακή στρατηγική περιλαμβάνουν ταξιδιωτικά γραφεία και tour operators, μέσα ενημέρωσης, σημερινούς χρήστες, πιθανούς χρήστες, διάσημες προσωπικότητες και άλλες ομάδες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 16)

Οι επικοινωνιακές ενέργειες, λαμβάνοντας υπόψη τα χαμηλά επίπεδα της ζήτησης και τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα, θα πρέπει να στοχεύουν στο εξής:

- Παροχή πληροφοριών για τον προορισμό «Δυτική Ελλάδα» αλλά και τις επιμέρους τουριστικές ενότητες.
- Διαμόρφωση και ενίσχυση εικόνας του προορισμού.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις υλοποίησης, αυτές απαιτούν:

- Αποφάσεις σχετικά με τους διατιθέμενους πόρους, μεταξύ των οποίων και προϋπολογισμούς Μάρκετινγκ.
- Επιλογή ή δημιουργία φορέα υλοποίησης, για την εξειδίκευση της στρατηγικής Μάρκετινγκ.
- Επιλογή διαφημιστικού φορέα, για την εξειδίκευση της στρατηγικής επικοινωνίας.

Όσον αφορά τον τομέα υλοποίησης, αυτός προτείνεται να έχει μια κλασική οργανωτική δομή Μάρκετινγκ, με Υπεύθυνους λειτουργιών, γεωγραφικών περιοχών, αγορών και προϊόντων. (Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: 16)

3.9.2. Εξειδίκευση της στρατηγικής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

Η στρατηγική της Δυτικής Ελλάδας εστιάζεται στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (στην γεωγραφική θέση, μεταφορικά έργα μεγάλης εμβέλειας, ύπαρξη Ερευνητικών Ινστιτούτων, τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, κ.λπ.) και στην αντιμετώπιση των αδυναμιών της Περιφέρειας (χαμηλό κ.κ. ΑΕΠ, χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας, προβλήματα αγοράς εργασίας, ελλείψεις σε βασικές υποδομές, κ.λπ.).

Οι βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι οι κάτωθι:

- **Ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών των δικτύων και δημιουργία αξόνων ανάπτυξης.** Η κατεύθυνση αυτή εξειδικεύεται στην αναβάθμιση και συμπλήρωση των δικτύων μεταφορών και των μεταφορικών υπηρεσιών, στη μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς προσώπων και αγαθών, στη βελτίωση της ασφάλειας και στη βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης που συνδέεται με τη βελτίωση των συνθηκών διακίνησης, της ασφάλειας των μετακινήσεων, καθώς και την παροχή έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης.

Ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της Περιφέρειας και ανάδειξη των δυναμικών κλάδων **με έμφαση στην Καινοτομία και Νέα Τεχνολογία.** Η στρατηγική αυτή κατεύθυνση της Περιφέρειας εξειδικεύεται στην ίδρυση νέων και την ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας, στη διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης και ευρύτερα στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας κυρίως μέσω της διευκόλυνσης ίδρυσης νέων και εξειδικευμένων επιχειρήσεων, στην ενίσχυση της παραγωγής εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, στη σύνδεση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και στον προσανατολισμό των τοπικών παραδοσιακών κλάδων και των νέων επιχειρήσεων σε κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013:100-101)

- **Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και δημιουργία Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων. Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.** Η στρατηγική αυτή κατεύθυνση εστιάζεται στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην προώθηση του Τουρισμού, την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου, την άρση της απομόνωσης και τη μείωση του κοινωνικού ρατσισμού σε συνδυασμό με τη μείωση της ανεργίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων.
- **Αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας.** Για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου, οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής είναι:
 - Ενίσχυση των υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας, με τη βελτίωση και επέκταση των οδικών και λιμενικών μεταφορικών υποδομών
 - Βελτίωση / ανάδειξη υποδομών επιπέδου διαβίωσης, με τη δημιουργία υποδομών υγείας, εκπαίδευσης, την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών κέντρων και των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών.
- **Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας.** Για την αύξηση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής είναι:
 - Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στον παραγωγικό εξοπλισμό, και στις λοιπές λειτουργίες των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας
 - Ενίσχυση της αιφόρου ανάπτυξης, στηριζόμενη στην προστασία και αξιοποίηση των ιδιαίτερων και πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας, προς την κατεύθυνση παροχής υψηλού επιπέδου τουριστικών υπηρεσιών, με παράλληλη αποτελεσματική προβολή του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, στο εσωτερικό της Χώρας και στο εξωτερικό. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013:100-101)
- **Άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / τοπικών ανισοτήτων.** Για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών & τοπικών ανισοτήτων οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής είναι:
 - Η ενίσχυση των υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας, με τη βελτίωση και επέκταση των οδικών και λιμενικών μεταφορικών υποδομών.

- Η εξειδίκευση αυτού του γενικού στόχου, στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας προς την κατεύθυνση της άμβλυσης των ενδοπεριφερειακών / τοπικών ανισοτήτων θα αποτυπωθεί με την αναφορά επί της σκοπιμότητας, των υποδομών αυτών, η οδική σύνδεση των εσωτερικών ζωνών και των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών με μεγάλους οδικούς άξονες ή / και λιμάνια, καθώς και με διοικητικά και παραγωγικά κέντρα. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013:100-101)

- Η ενίσχυση της αιφόρου ανάπτυξης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής, με εξειδίκευση σε ειδικούς στόχους που άπτονται των παρεμβάσεων στις χαμηλής ανάπτυξης περιοχές όπου σήμερα υφίστανται αναξιοποίητοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και υπάρχει έλλειμμα κοινωνικών υποδομών.

- Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στο παραγωγικό εξοπλισμό και στις λοιπές λειτουργίες των επιχειρήσεων σε σχετικά μικρή κλίμακα και σύμφωνα με τα τοπικά χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού ιστού.

Ο **Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος** της Περιφέρειας είναι η διεύρυνση της παραγωγικής της βάσης στο σύνολο της Περιφέρειας με την ενίσχυση της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειάς της, για την ανάδειξη και προώθηση κυρίως υψηλής ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών και αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, και την εφαρμογή καινοτομιών.

Η επίτευξη του Γενικού Στρατηγικού Αναπτυξιακού Στόχου θα πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή των παρακάτω βασικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, κατά σειρά ιεράρχησης, σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας:

- Ενίσχυση και βελτίωση της Προσπελασιμότητας
- Προστασία του Περιβάλλοντος – Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής
- Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και της Ανταγωνιστικότητας
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού / βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
- Αγροτική Ανάπτυξη – Ανάπτυξη της Αλιείας

- Ψηφιακή σύγκλιση
- Χωρική Συνεργασία (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013:100-101)

3.9.3. Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας

Οι οδικές μεταφορές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελούν το σημαντικότερο τμήμα του τομέα των μεταφορών, όμως η κατάσταση αυτών παραμένει ακόμα σε μέτρια επίπεδα. Το γεγονός αυτό αποδίδεται κυρίως στη γεωμορφολογία της Περιφέρειας, που δεν επέτρεψε λόγω του υψηλού κόστους την πλήρη ανάπτυξη άλλων μεταφορικών δικτύων.

Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών, η υπάρχουσα μετρική γραμμή (φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πεπαλαιωμένη επιδομή και υποδομή), καθώς η ανυπαρξία σύγχρονων μέσων τηλεπικοινωνίας και σηματοδότησης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για την ολοκλήρωση του τμήματος (εντός των ορίων της Περιφέρειας), του βασικού σιδηροδρομικού άξονα της χώρας που εντάσσεται στο πλαίσιο των διευρωπαϊκών δικτύων. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013: 123-124)

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, παρά τις σχετικές προσπάθειες κατά την διάρκεια των προηγούμενων, αλλά και της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, δεν επιτεύχθηκαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα (βελτίωση συνθηκών διακίνησης φορτίων και επιβατών), κυρίως λόγω των καθυστερήσεων στην κατασκευή των έργων (Λιμάνια Πατρών, Αιγίου). Αντίθετα το εμπορικό λιμάνι του Αστακού, ενώ επί σειρά ετών ήταν αναξιοποίητο, σήμερα ολοκληρώνεται και είναι σε φάση εκμετάλλευσης, όμως με αρκετές ακόμη ανάγκες επενδύσεων, όπως η ολοκλήρωση των υποδομών και η κατασκευή του οδικού δικτύου σύνδεσης με το Δυτικό Άξονα.

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, λόγω της ιδιαίτερα αυξημένης ζήτησης που παρατηρήθηκε κατά τα τελευταία χρόνια, οι δυνατότητες των υφιστάμενων στρατιωτικών αεροδρομίων (Άραξος, Ανδραβίδα, Άκτιο), που εξυπηρετούν και πολιτικές πτήσεις (π.χ. charters), έχουν ήδη ξεπεραστεί ως προς τα επιχειρησιακά δεδομένα των χώρων κίνησης αεροσκαφών (διάδρομοι, τροχόδρομοι,

πίστες στάθμευσης αεροσκαφών) και ως προς τις διατιθέμενες κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπές διευκολύνσεις.

Στον τομέα των συνδυασμένων μεταφορών, οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση των αναγκαίων έργων αφενός και η έλλειψη Εμπορευματικών Κέντρων αφετέρου, έχει ως αποτέλεσμα να παρουσιάζονται σημαντικές δυσλειτουργίες στις εμπορευματικές μεταφορές με επιπτώσεις, τόσο στο κόστος, όσο και στην ποιότητα εξυπηρέτησης.

Το σύστημα μεταφορών, αποτελεί σημαντική παράμετρο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία / ανάπτυξη της Περιφέρειας. Στρατηγική επιδίωξη και βασικό αναπτυξιακό στόχο του Προγράμματος αποτελεί η ανάπτυξη και οργάνωση των υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας, με την ταχύτερη ολοκλήρωση της ανάπτυξης του συστήματος μεταφορών για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης, με ασφάλεια, σε μικρό χρόνο και με μικρό κόστος μεταφοράς. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013: 123-124)

Γενικοί Στόχοι:

- Η αναβάθμιση και συμπλήρωση των δικτύων μεταφορών και των μεταφορικών υπηρεσιών.
- Η μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς προσώπων και αγαθών.
- Η βελτίωση της ασφάλειας. Ο παράγοντας «ασφάλεια» (ιδίως της οδικής), αποτελεί σημαντική παράμετρο ενός μεταφορικού συστήματος η ανάπτυξη του οποίου θα πρέπει να τη λαμβάνει σοβαρά υπόψη.
- Η βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης.

3.9.4. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας

Το φυσικό περιβάλλον μαζί με το ανθρωπογενές και την πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά αποτελούν ένα από τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Σε κάθε περίπτωση, κατά την αναπτυξιακή διαδικασία στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, σύμφωνα

με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και η αναβάθμιση του κοινωνικού profile των αστικών και ορεινών περιοχών.

Το ποικιλόμορφο ανάγλυφο της Περιφέρειας φιλοξενεί σημαντικούς τύπους οικοσυστημάτων και υψηλής αξίας βιοποικιλότητα. Η περιβαλλοντική πολιτική συνδυάζει δράσεις τόσο προστασίας, όσο και ανάδειξης του φυσικού πλούτου. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η περιβαλλοντική προστασία και η πρόληψη κινδύνων-προστασία από φυσικές καταστροφές αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες του τομέα του Περιβάλλοντος.

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος στον τομέα του Πολιτισμού, επικεντρώνονται στη σημαντικότητα και το πλήθος των πολιτιστικών πόρων, αλλά και στην ύπαρξη πολιτιστικών θεσμών. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος.

Στους τομείς Υγείας και η Κοινωνικής Αλληλεγγύης στους οποίους παρατηρούνται ελλείψεις σε εξοπλισμό κυρίως όσον αφορά στην πρωτοβάθμια φροντίδα με αποτέλεσμα η δυνατότητα παροχής ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών να είναι μειωμένη. Η διασφάλιση της ποιότητας υγείας και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης είναι πρωταρχικής σημασίας για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013: 155-157)

Όσον αφορά στις Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος οι υπάρχουσες δομές κρίνονται ανεπαρκείς για την εξυπηρέτηση του συνόλου της περιοχής. Η κοινωνική ενσωμάτωση και η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας αποτελούν βασικούς παράγοντες για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής.

Ο αστικός χώρος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος χαρακτηρίζεται από ελλείψεις στις υποδομές λόγω της γρήγορης ανάπτυξης των αστικών κέντρων, της εσωτερικής αναδιάρθρωσης του προτύπου «κατοικία – παραγωγή – αναψυχή», της συγκέντρωσης σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού στις αστικές περιοχές και των δυσλειτουργιών στις μετακινήσεις και στις μεταφορές. Το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας (Πάτρα – Αίγιο – Πύργος –

Αμαλιάδα – Αγρίνιο – Μεσολόγγι). Οι δράσεις ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης αποτελούν σημαντικό τομέα παρέμβασης του Άξονα Προτεραιότητας για την βελτίωση της.

Η κύρια στρατηγική επιλογή για την προώθηση και μακροπρόθεσμη διατήρηση της ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο υλοποιείται μέσω της διασφάλισης ενός σύγχρονου και υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013: 155-157)

Γενικοί στόχοι

- Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.
- Η προστασία του περιβάλλοντος. Η περιβαλλοντική σύγκλιση και η προσαρμογή της Περιφέρειας στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο και στις διεθνείς περιβαλλοντικές συνθήκες.
- Η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου.
- Η προώθηση του Τουρισμού. Η αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών, η βελτίωση των τουριστικών υποδομών και η προβολή της Περιφέρειας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Η άρση της απομόνωσης και η μείωση του κοινωνικού ρατσισμού. Στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, οι παραγωγικές δραστηριότητες είναι ήπιας μορφής και οι υποδομές μικρής κλίμακας, όπως επιβάλλουν οι περιορισμοί του περιβάλλοντος και οι ανάγκες των κατοίκων των περιοχών αυτών. Ειδικότερα, όσον αφορά στο επίπεδο των υπηρεσιών, που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής, απαραίτητη είναι η αναβάθμισή του, αφού αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την συγκράτηση του πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του.
- Η μείωση της ανεργίας.

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013: 155-157)

Κεφάλαιο 4^ο – Νομός Αιτωλοακαρνανία, Νομός Ηλείας και Νομός Αχαΐας

4.1. ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

4.1.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

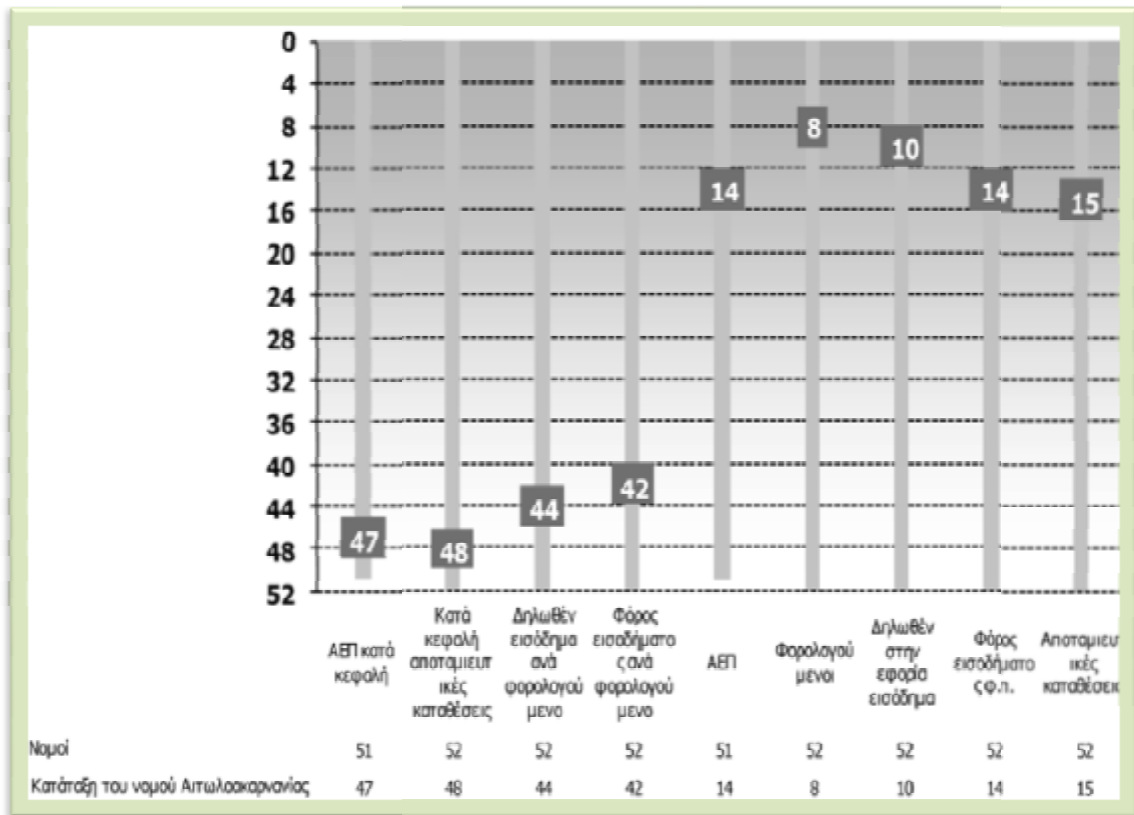
Με κατά κεφαλή προϊόν 11,6 χιλ. € ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας κατατάσσεται 47ος με βάση το κριτήριο αυτό με 57,4% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2007 (53,2% του μέσου όρου της Ε.Ε.24). Με δηλωθέν εισόδημα 11,8 χιλ. ευρώ ανά φορολογούμενο το 2007 (ετήσια αύξηση 6%, 75,6% του μέσου όρου της Ελλάδας), οι φορολογούμενοι του πλήρωσαν το 2007 κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 740 ευρώ, έναντι μέσου όρου χώρας 1.504 ευρώ. Σε αυτόν αναλογεί 1,8% των φορολογουμένων, 1,4% του δηλωθέντος εισοδήματος της χώρας και 0,9% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. (Data research & consulting, 2010: 36-37)

Ο νομός παράγει το 1,1% του Ακ. Εγχώριου Προϊόντος (2007), ενώ η συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ της χώρας υποχωρεί ελαφρά τα τελευταία χρόνια (1,3% το 2000). Στο γράφημα 4.1. παρουσιάζεται η κατάταξη του νομού Αιτωλοακαρνανίας μεταξύ των 52 νομών της χώρας στα βασικότερα οικονομικά μεγέθη. (Data research & consulting, 2010: 36-37)

Η συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ της χώρας, το 2007, ανέρχεται στο 1,1%, μειωμένη κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2000. Την ίδια περίοδο, η συμμετοχή της περιφέρειας στο ΑΕΠ της χώρας εμφάνισε επίσης πτωτική τάση και κατέληξε στο 4,2% το 2007, από 4,6% το 2000.

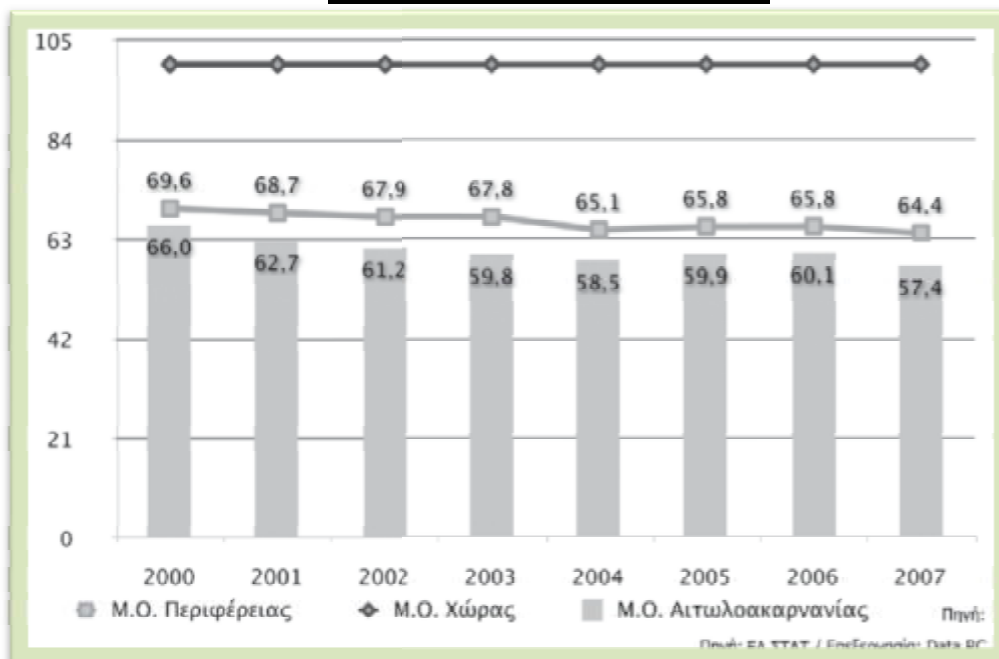
Σε ό,τι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ του νομού, καθ' όλη την περίοδο 2000-2007 κυμάνθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας. Ωστόσο, η διαφορά αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο σημαντικό μερίδιο του πρωτογενή τομέα, στην παραγωγή του νομού. Θα πρέπει, επίσης, να επισημανθεί η σταδιακή απομάκρυνση του κ.κ. ΑΕΠ του νομού από το κ.κ. ΑΕΠ της χώρας. Ειδικότερα, από το 66% του μέσου όρου της χώρας το 2000, το κ.κ. ΑΕΠ του νομού βρίσκεται, το 2007, στο 57,4% (γράφημα 4.2.). (Data research & consulting, 2010: 36-37)

(Γράφημα 4.1.) Κατάταξη του Νομού Αιτωλοακαρνανίας σε σχέση με τους 52 νομούς (2007)

Πηγή: Επιλογές «Νομοί της Ελλάδας» Έκδοση 2009 και ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Επεξεργασία: DATA RC

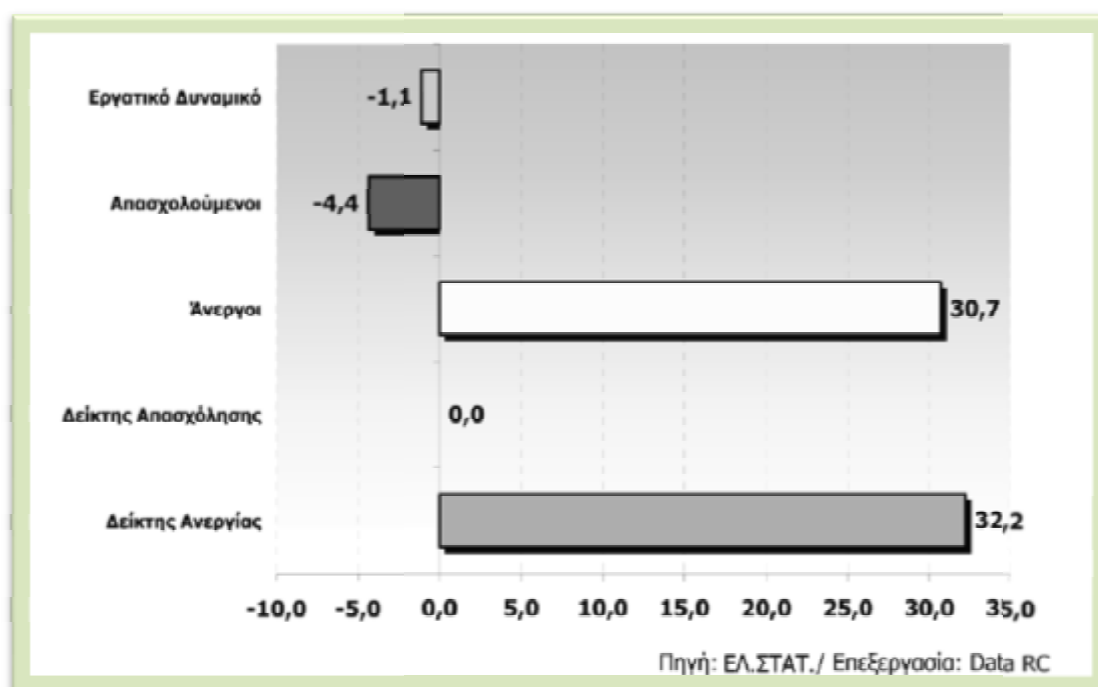
(Γράφημα 4.2.) Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας (2000-2007)

4.1.2. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας

Τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας είναι η μείωση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, ενώ αντίθετα αυξήθηκε η ανεργία. Πιο συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό την περίοδο μειώθηκε κατά 1,1% ενώ ο αριθμός των απασχολουμένων μειώθηκε κατά 4,4%. Όμως αυξήθηκε σημαντικά η ανεργία κατά 30,7%. Επίσης αυξήθηκε ο δείκτης ανεργίας κατά 32,2%, ενώ ο δείκτης απασχόλησης παρέμεινε αμετάβλητος. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των απασχολουμένων παρουσιάζει μεγαλύτερη μείωση σε σχέση με τη μείωση του εργατικού δυναμικού, δηλαδή όχι μόνο δεν δημιουργούνται καινούργιες θέσεις εργασίας στο νομό, αλλά επιπλέον χάνονται μερικές από τις ήδη υπάρχουσες. Η συνέπεια του παραπάνω φαινομένου είναι η αύξηση της ανεργίας (Γράφημα 4.3). (Data research & consulting, 2010:39-41)

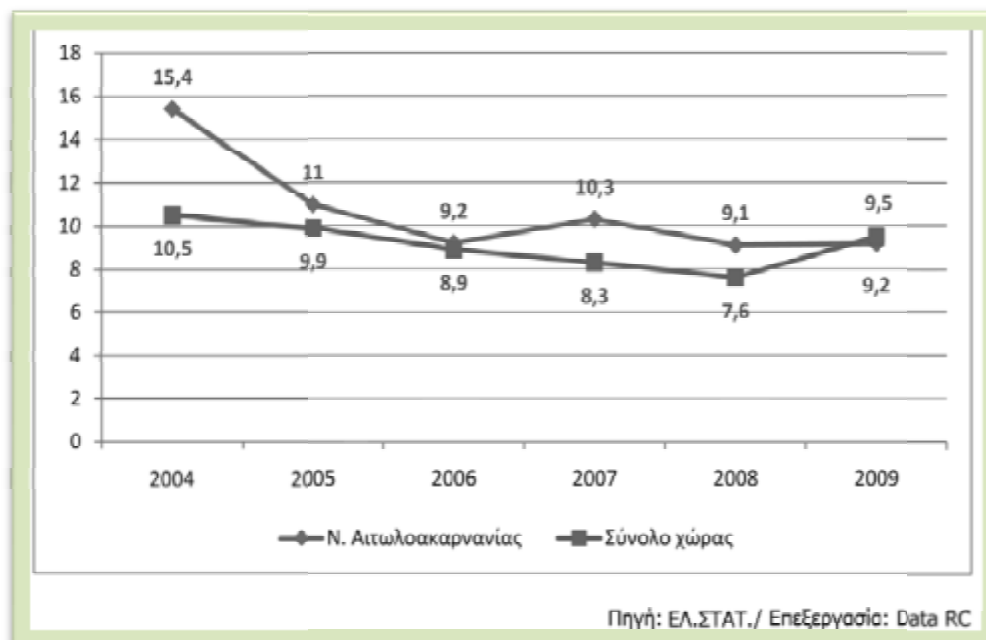
(Γράφημα 4.3.) Δείκτες αγοράς εργασίας – Μεταβολή (%)

4.1.3. Ποσοστό ανεργίας στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας (2000-2009)

Στα πλαίσια της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, η ΕΛ.ΣΤΑΤ. πραγματοποιεί, κάθε χρόνο, εκτιμήσεις για το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας του προηγούμενου έτους, σε επίπεδο νομών. Για το 2009, το ποσοστό ανεργίας στο νομό Αιτωλοακαρνανίας ήταν 9,2%, τη στιγμή που ο μ.ο. της χώρας ήταν 9,5%. Μεταξύ των ετών 2008-2009, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε ελάχιστα (κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα) από 9,1% σε 9,2%. Την ίδια στιγμή, το ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο χώρας, σημείωσε αύξηση κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2008 και ανήλθε στο 9,5%. Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας ανήκει στους 31 νομούς της χώρας, των οποίων το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε μεταξύ των ετών 2008-2009. Σε 12 νομούς το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε, ενώ σε 2 παρέμεινε σταθερό. Στο γράφημα 4.4. παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας του νομού, την περίοδο 2004-2009, συγκρινόμενη με την πορεία του αντίστοιχου μ.ο. της χώρας. (Data research & consulting, 2010:39-41)

(Γράφημα 4.4.) Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στον Νομό και στη χώρα (2004-2009)

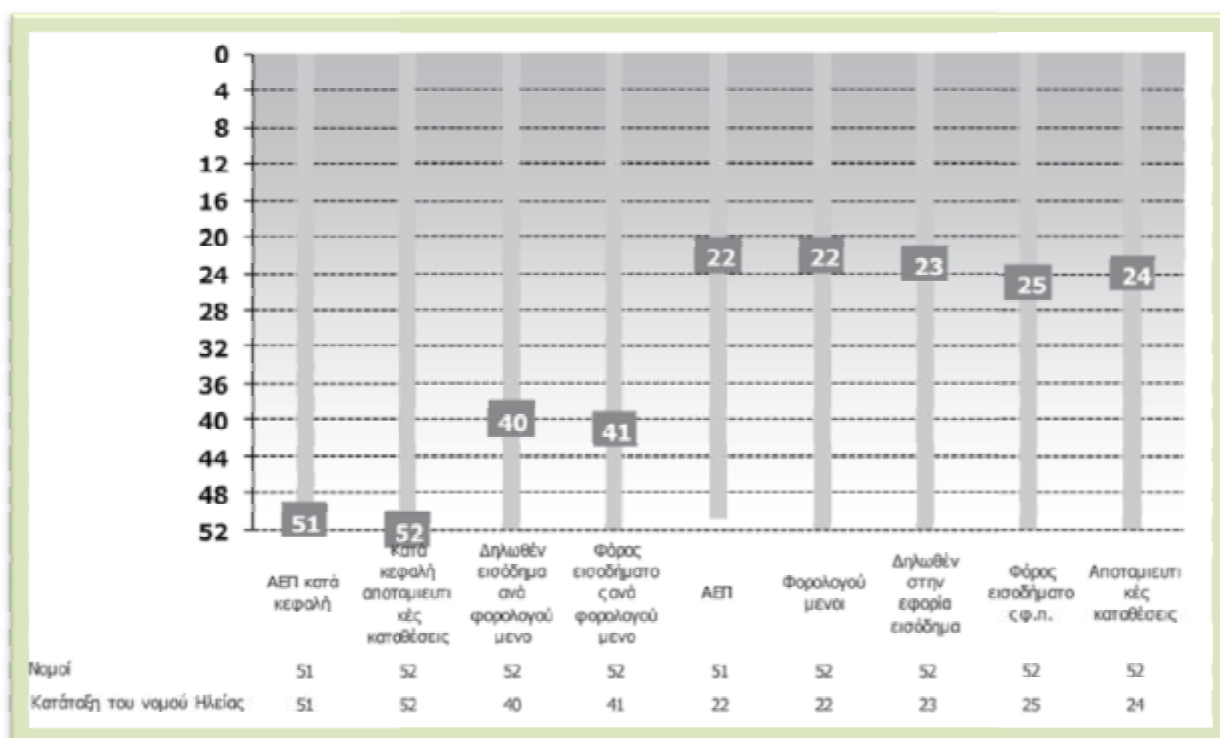

4.2. ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

4.2.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

Με κατά κεφαλή προϊόν 10,6 χιλ. € το 2007, ο νομός Ηλείας κατατάσσεται τελευταίος, μεταξύ των νομών της χώρας, με 52,3% του μέσου όρου της Ελλάδας και μόλις 48,5% του μέσου όρου της Ε.Ε.. Με δηλωθέν εισόδημα 12 χιλ. ευρώ ανά φορολογούμενο το 2007 (ετήσια αύξηση 6,2%, 77,4% του μέσου όρου της Ελλάδας), οι φορολογούμενοι του πλήρωσαν, το 2007, κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 756 ευρώ, έναντι μέσου όρου χώρας 1.504 ευρώ. Σε αυτόν αναλογεί 1,2% των φορολογουμένων, το 0,9% του δηλωθέντος εισοδήματος της χώρας και το 0,6% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ο νομός παράγει το 0,8% του Ακ. Εγχώριου Προϊόντος της χώρας, ενώ η συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ της χώρας έχει μειωθεί κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες τα τελευταία χρόνια (2000-2007). Στο γράφημα 4.5., παρουσιάζεται η κατάταξη του νομού Ηλείας μεταξύ των 52 νομών της χώρας στα βασικότερα οικονομικά μεγέθη. (Data research & consulting, 2010:31-33)

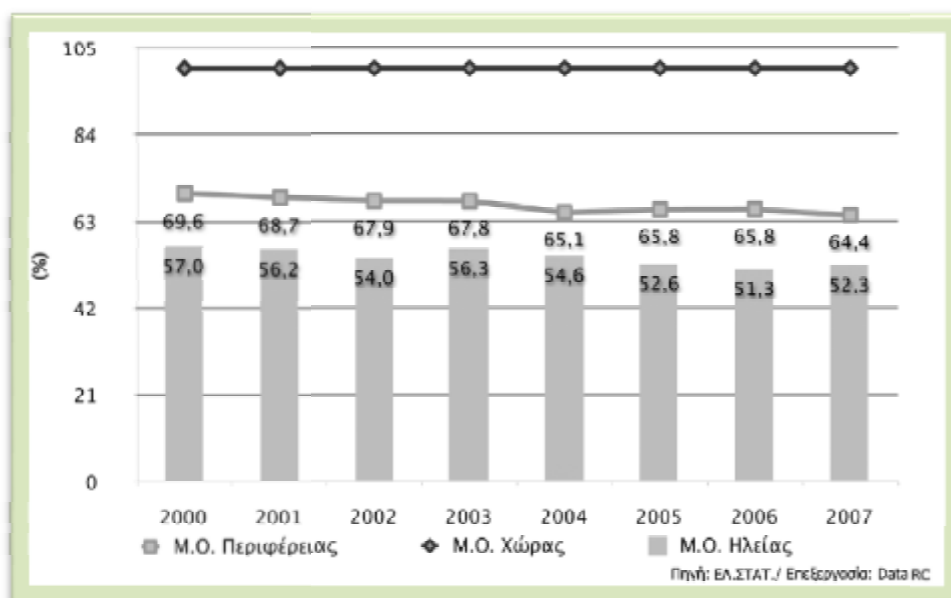
(Γράφημα 4.5.) Κατάταξη του Νομού Ηλείας σε σχέση με τους 52 νομούς (2007)

Πηγή: Επιλογές «Νομοί της Ελλάδας» Έκδοση 2009 και ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Επεξεργασία: DATA RC

Σε ό,τι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ του νομού, καθ' όλη την περίοδο 2000-2007 κυμάνθηκε σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας. Ωστόσο, η διαφορά αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο σημαντικό μερίδιο του πρωτογενή τομέα, στην παραγωγή του νομού. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί η σταδιακή απομάκρυνση του κ.κ. ΑΕΠ του νομού από το κ.κ. ΑΕΠ της χώρας. Ειδικότερα, από το 57% του μέσου όρου της χώρας το 2000, το κ.κ. ΑΕΠ του νομού βρίσκεται, το 2007, στο 52,3% του μ.ο. της χώρας (γράφημα 4.6.). (Data research & consulting, 2010:31-33)

(Γράφημα 4.6.) Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας ως ποσοστό του κ.κ. ΑΕΠ της χώρας

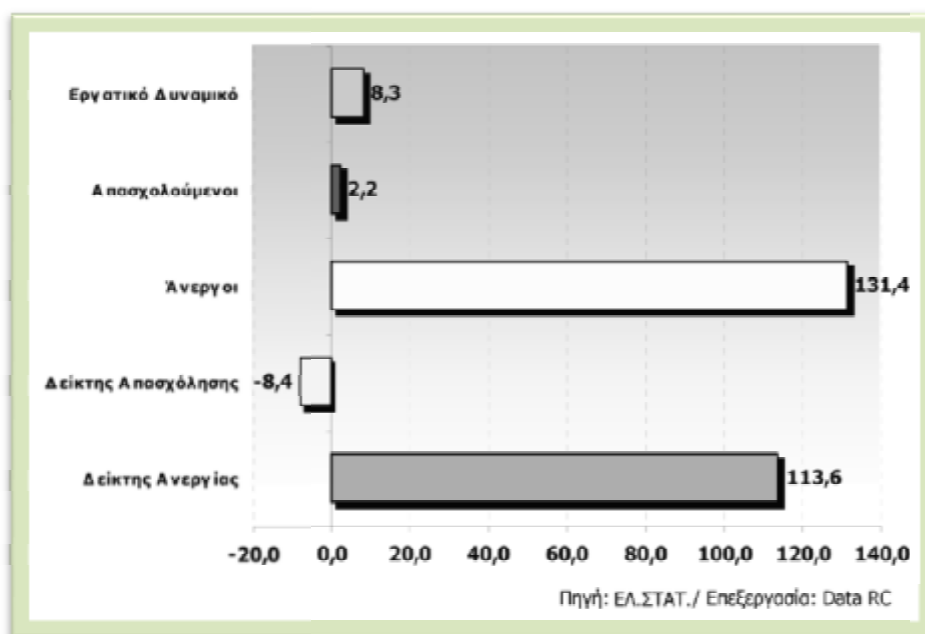

4.2.2. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας

Η δομή της αγοράς εργασίας του νομού Ηλείας παρουσίασε σημαντικές αλλαγές την τελευταία δεκαετία. Το γράφημα 4.7. παρουσιάζει την ποσοστιαία μεταβολή στα βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας. Τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας του νομού Ηλείας είναι η αύξηση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, όπως επίσης και της ανεργίας. Πιο συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 8,3% ενώ ο αριθμός των απασχολουμένων αυξήθηκε κατά 2,2% για την αντίστοιχη χρονική περίοδο. Όμως αυξήθηκε σημαντικά η ανεργία κατά 131,4%. Επίσης μειώθηκε ο δείκτης απασχόλησης κατά 8,4%, ενώ αυξήθηκε ο δείκτης ανεργίας κατά 113,6%. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των

απασχολουμένων παρουσιάζει μικρότερη αύξηση σε σχέση με την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Η συνέπεια του παραπάνω φαινομένου είναι η αύξηση της ανεργίας. (Data research & consulting, 2010:31-33)

(Γράφημα 4.7.) Δείκτες αγοράς εργασίας – Μεταβολή (%)

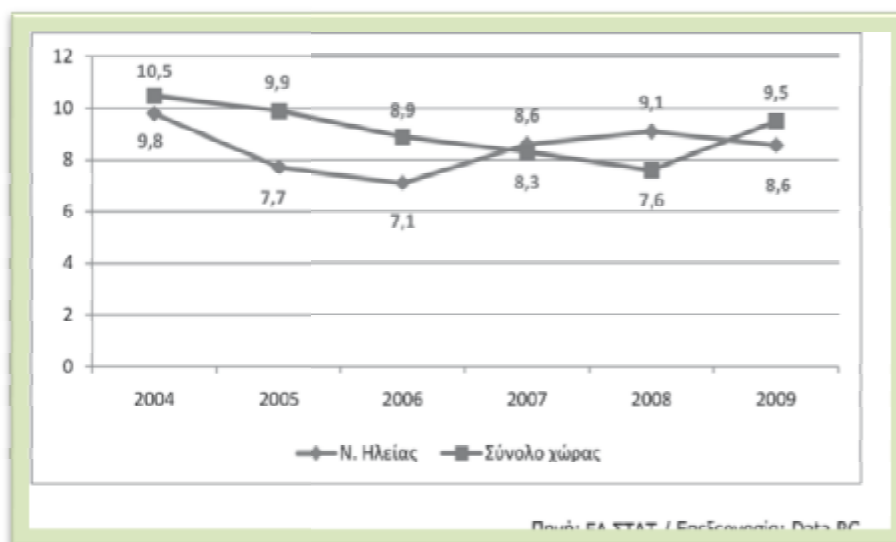
4.2.3. Ποσοστό ανεργίας στο νομό Ηλείας (2004-2009)

Για το 2009, το ποσοστό ανεργίας στο νομό Ηλείας ήταν 8,6%, τη στιγμή που ο μ.ο. της χώρας ήταν 9,5%. Μεταξύ των ετών 2008-2009, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά μισή ποσοστιαία μονάδα, από 9,1% σε 8,6%. Την ίδια στιγμή, το ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο χώρας, σημείωσε αύξηση κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2008 και ανήλθε στο 9,5%. Ο νομός Ηλείας ανήκει στους 12 νομούς της χώρας, που μείωσαν το ποσοστό ανεργίας τους μεταξύ 2008-2009. Σε 31 νομούς το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε, ενώ σε 2 παρέμεινε σταθερό.

Στο γράφημα 4.8. παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας την περίοδο 2004-2009, συγκρινόμενη με την πορεία του αντίστοιχου μ.ο. της χώρας. Το 2005 και το 2006, το ποσοστό ανεργίας του νομού ακολούθησε καθοδική πορεία και κυμάνθηκε χαμηλότερα από το μ.ο. της χώρας. Ωστόσο, δύο διαδοχικές αυξήσεις, τα επόμενα έτη, έφεραν το ποσοστό ανεργίας του νομού, το 2008, στο 9,1%, δύο ποσοστιαίες μονάδες ψηλότερα από το μ.ο. της χώρας (7,6%). Η κατάσταση αντιστρέφεται ξανά το 2009, όταν το ποσοστό ανεργίας της χώρας αυξάνεται για

πρώτη φορά από το 2004 και ανέρχεται το 9,5%, τη στιγμή που ο δείκτης σε επίπεδο νομού μειώνεται στο 8,6%. (Data research & consulting, 2010:34-35)

(Γράφημα 4.8.) Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στον Νομό και στη χώρα (2004-2009)

4.3. ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

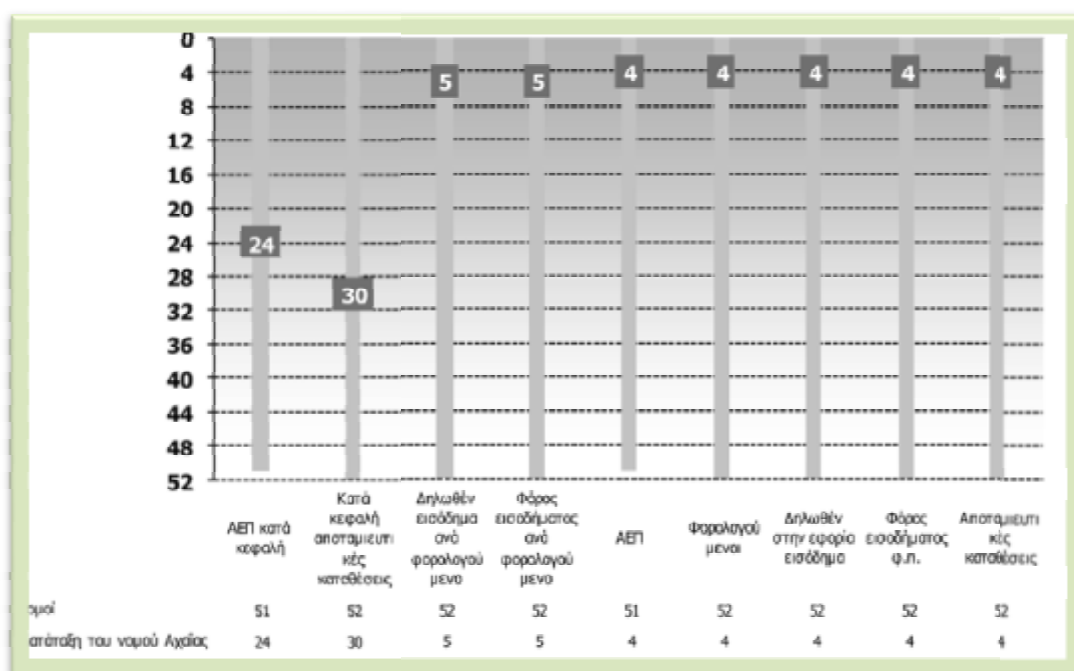
4.3.1. Βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες - Εξέλιξη Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

Με κατά κεφαλή προϊόν 15,2 χιλ. € το 2007, ο νομός Αχαΐας κατατάσσεται 24ος με βάση το κριτήριο αυτό, με 75,3% του μέσου όρου της Ελλάδας και 69,9% του μέσου κ.κ. ΑΕΠ της Ε.Ε. Με δηλωθέν εισόδημα 15,2 χιλ. ευρώ ανά φορολογούμενο το 2007 (ετήσια αύξηση 5,8%, 98,1% του μέσου όρου της Ελλάδας), οι φορολογούμενοι του πλήρωσαν κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 1.335 ευρώ, έναντι μέσου όρου χώρας 1.504 ευρώ. Σε αυτόν αναλογεί το 2,7% των φορολογουμένων, το 2,6% του δηλωθέντος εισοδήματος της χώρας και 2,4% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. (Data research & consulting, 2010:26-27)

Ο νομός παράγει το 2,3% του Ακ. Εγχώριου Προϊόντος της χώρας, ενώ η συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ της χώρας διατηρείται σταθερή τα τελευταία χρόνια (2000-20007). Στο γράφημα 4.9., παρουσιάζεται η κατάταξη του νομού Αχαΐας μεταξύ των νομών της χώρας στα βασικότερα οικονομικά μεγέθη.

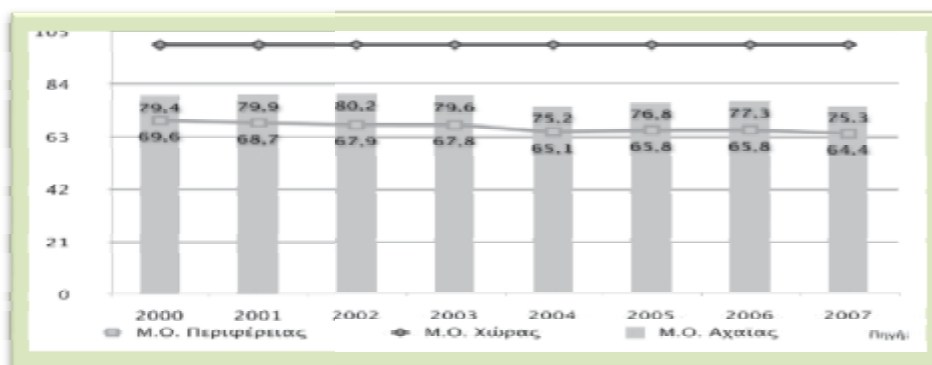
Σε ό,τι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ του νομού, καθ' όλη την περίοδο 2000-2007 κυμάνθηκε σε υψηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί η απομάκρυνση του κ.κ. ΑΕΠ του νομού από το κ.κ. ΑΕΠ της χώρας από το 2003 και έπειτα. Ειδικότερα, από το 79,6% του μέσου όρου της χώρας το 2003, το κ.κ. ΑΕΠ του νομού πέφτει, το 2007, στο 75,3% του μ.ο. της χώρας (γράφημα 4.10.). (Data research & consulting, 2010:26-27)

(Γράφημα 4.9.) Κατάταξη του Νομού Αχαΐας σε σχέση με τους 52 νομούς (2007)

Πηγή: Επιλογές «Νομοί της Ελλάδας» Έκδοση 2009 και ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Επεξεργασία: DATA RC

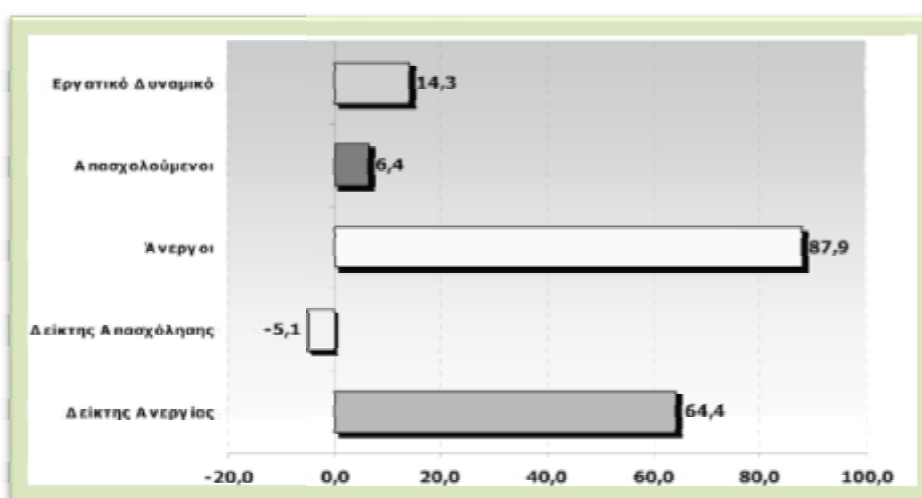
(Γράφημα 4.10.) Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ της περιφέρειας ως ποσοστό του κ.κ. ΑΕΠ της χώρας

4.3.2. Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας

Η δομή της αγοράς εργασίας του νομού Αχαΐας παρουσίασε σημαντικές αλλαγές την τελευταία δεκαετία. Το γράφημα 4.11 παρουσιάζει την ποσοστιαία μεταβολή στα βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας. Τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας του νομού Αχαΐας είναι η αύξηση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, όπως επίσης και της ανεργίας. Πιο συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 14,3% ενώ ο αριθμός των απασχολουμένων αυξήθηκε κατά 6,4% για την αντίστοιχη χρονική περίοδο. Όμως αυξήθηκε σημαντικά η ανεργία κατά 87,9%. Επίσης μειώθηκε ο δείκτης απασχόλησης κατά 5,1%, ενώ αυξήθηκε ο δείκτης ανεργίας κατά 64,4%. Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των απασχολουμένων παρουσιάζει μικρότερη αύξηση σε σχέση με την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Η συνέπεια του παραπάνω φαινομένου είναι η αύξηση της ανεργίας. (Data research & consulting, 2010:26-27)

(Γράφημα 4.11.) Δείκτες αγοράς εργασίας – Μεταβολή (%)

4.3.3. Ποσοστό ανεργίας στο νομό Αχαΐας (2004-2009)

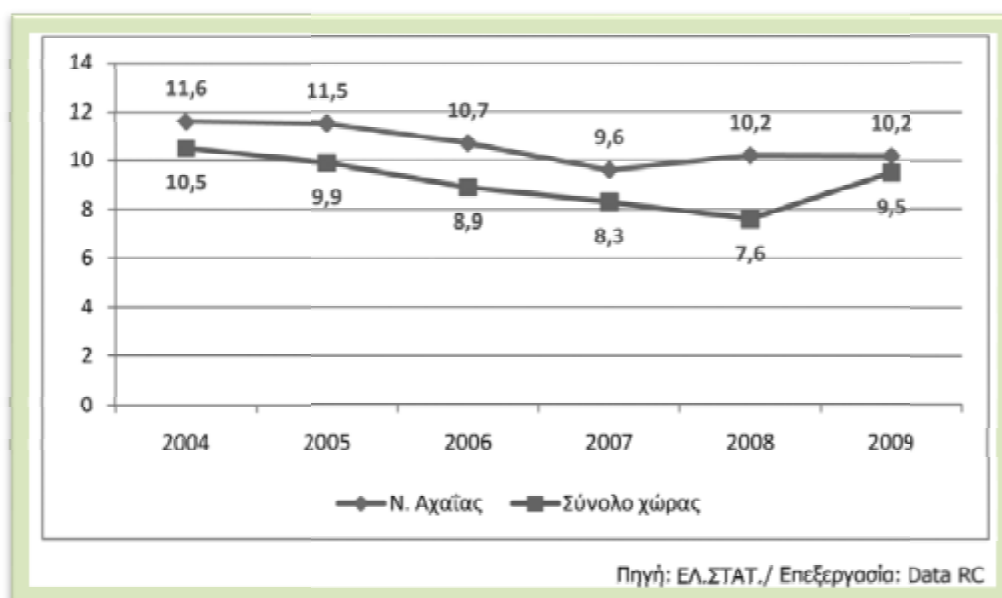
Για το 2009, το ποσοστό ανεργίας στο νομό Αχαΐας ήταν 10,2%, τη στιγμή που ο μ.ο. της χώρας ήταν 9,5%. Μεταξύ των ετών 2008-2009 το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε σταθερό, ωστόσο, σε σύγκριση με τους νομούς της χώρας, η Αχαΐα έπεσε από την 12η στην 19η θέση των νομών με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ το ποσοστό ανεργίας στο νομό Αχαΐας έμεινε σταθερό, σε άλλους

νομούς αυξήθηκε. Ειδικότερα, μεταξύ των δύο ετών, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε μόνο σε 12 νομούς. Σε 31 νομούς το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε, ενώ σε δύο (μεταξύ των οποίων και η Αχαΐα) παρέμεινε σταθερό.

Στο γράφημα 4.12. παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας του νομού, την περίοδο 2004-2009, συγκρινόμενη με την πορεία του αντίστοιχου μ.ο. της χώρας. Σε ολόκληρη την εξεταζόμενη περίοδο το ποσοστό ανεργίας του νομού κυμάνθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από το ποσοστό ανεργίας της χώρας.

Από το 2004 έως το 2007, το ποσοστό ανεργίας του νομού ακολούθησε την πτωτική πορεία του δείκτη σε επίπεδο χώρας. Έτσι, κυμάνθηκε στο 9,6%, το 2007, σημειώνοντας μείωση κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2004. Ακολούθησε αύξηση κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες, το 2008, ενώ το τελευταίο έτος, το ποσοστό ανεργίας του νομού, παρέμεινε σταθερό στο 10,2%. Η μείωση του ποσοστού ανεργίας της χώρας συνεχίστηκε μέχρι και το 2008, ωστόσο, μετά από σημαντική αύξηση το τελευταίο έτος, το ποσοστό ανεργίας της χώρας ανήλθε, το 2009, στο 9,5%. (Data research & consulting, 2010:29-30)

(Γράφημα 4.12.) Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στον Νομό και στη χώρα (2004-2009)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στόχος αυτής της εργασίας είναι η καταγραφή όλων εκείνων των στοιχείων που συγκροτούν την τουριστική εικόνα της Περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας από το 2000 μέχρι το 2010 καθώς και οι παράγοντες που επηρεάζουν την τουριστική κίνηση και ανάπτυξη στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας.

Η έρευνα που ακολουθεί στηρίχθηκε σε δεδομένα που αφορούν στην τουριστική κίνηση στον κάθε Νομό, όπως οι τουριστικές εισπράξεις στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους, η καταγραφή των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων ανάλογα με την κατηγορία των αστεριών που ανήκουν καθώς και η καταγραφή των περισσότερων τουριστικών αξιοθέατων και ιστορικών σημείων της κάθε περιοχής.

Για τη συλλογή όλων αυτών των δεδομένων κάναμε χρήση των επίσημων διαδικτυακών τόπων του κάθε νομού ξεχωριστά καθώς και της επίσημης σελίδας του ΕΟΤ αλλά και διαφόρων άλλων τουριστικών ιστότοπων έτσι ώστε να καταγράψουμε όλα τα ξενοδοχεία και να τα κατατάξουμε στην εκάστοτε κατηγορία.

Η περίοδος αναφοράς για τα στοιχεία είναι τα έτη 2000-2010. Η έρευνα διεξάγεται από τη φοιτήτρια του ΤΕΙ Πάτρας Κωνσταντίνα Αγγελοπούλου μέσα στο πλαίσιο της Πτυχιακής εργασίας, με επιβλέπων Καθηγητή τον Κύριο Αναστάσιο Παναγόπουλο.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Γενικά χαρακτηριστικά Νομού Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας, με συνολική έκταση 2.621 km², έχει έδαφος πεδινό κατά 60% και διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό, Ερύμανθο και τους παραποτάμους τους. Ο Νομός χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων υδροβιότοπων (Κοτύχι, Καϊάφα) εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου, καθώς και από εθνικής και διεθνούς αξίας πολιτιστικά και φυσικά περιβάλλοντα (Αρχαία Ολυμπία – Ήλιδα). Η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο.

Ο πληθυσμός του Νομού Ηλείας είναι κυρίως αγροτικός, αφού μόνο το 25% είναι αστικός πληθυσμός. Πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων έχουν οι Δήμοι Αμαλιάδος, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρω, Πύργου, Σκιλλούντος, Γαστούνης και Βουπρασίας. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι σημαντική αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζουν κυρίως οι παραθαλάσσιοι Δήμοι του Νομού Ηλείας, ενώ αντιθέτως, οι ορεινοί Δήμοι παρουσιάζουν πληθυσμιακή μείωση, αναδεικνύοντας το έλλειμμα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών της Περιφέρειας.

Ο Πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και επομένως και στο Νομό Ηλείας παρότι αποτελεί σημαντικό πόλο απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας έχει χαμηλή ανταγωνιστικότητα λόγω του υψηλού κόστους και της χαμηλής ποιότητας των προϊόντων, αλλά και λόγω των αδυναμιών που υπάρχουν στον τομέα διακίνησης και εμπορίας. [(<http://www.visitgreece.gr/portal/site/eot/>), (www.visitilia.gr)

Όσον αφορά στο γεωργικό τομέα, ο Νομός είναι ο πρώτος παραγωγός τομάτας και πατάτας στην χώρα, ο 5ος όσον αφορά στα εσπεριδοειδή και 6ος στο ελαιόλαδο. Η γεωργική γη του Νομού αρδεύεται σε ικανοποιητικό βαθμό, σε ποσοστό που υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο και οι αρδευτικές εκτάσεις του Νομού είναι στο 34,1%. Η Ηλεία έχει την αποκλειστική παραγωγή του σανού, των πεπονιών και του κουνουπιδιών– λάχανων καθώς και το μεγαλύτερο ποσοστό της παραγωγής σε: σιτάρι μαλακό, καρπούζια, τομάτες, πορτοκάλια και πατάτες. Οι βασικότεροι κλάδοι φυτικής παραγωγής είναι η ελαιοκαλλιέργεια, τα κηπευτικά, τα εσπεριδοειδή, η αμπελοκαλλιέργεια, η βιομηχανική τομάτα, το βαμβάκι και τα καπνά.

Τουρισμός

Η τουριστική δραστηριότητα στο Νομό Ηλείας βασίζεται κυρίως στους αλλοδαπούς τουρίστες. Λόγω του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, ιαματικός και αθλητικός τουρισμός) και ιδιαίτερα του αγροτουρισμού, λόγω του αγροτικού χαρακτήρα του Νομού. Ο Νομός Ηλείας περιέχει Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) στις ιαματικές πηγές Κυλλήνης, σε έκταση του ΕΟΤ 1.900 στρεμμάτων, με δυνατότητα 1.400 κλινών. <http://2epal-pyrgou.ilei.sch.gr/ereunitikes/TourismosStinHleia.pdf>

Οι πυρκαγιές του 2007

Μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές στο Νομό Ηλείας το καλοκαίρι του 2007 ο Νομός Ηλείας υπέστη τις περισσότερες καταστροφές συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας, τόσο σε ανθρώπινες ζωές όσο και σε φυτικό και ζωικό κεφάλαιο. Ειδικότερα, έχουν υποστεί τις μεγαλύτερες καταστροφές και έχουν κηρυχτεί πυρόπληκτα (με σχετική Υπουργική Απόφαση) τα παρακάτω Δημ. Διαμερίσματα του Νομού:

- ΔΔ των Δήμων **Ωλένης, Πηνείας, Φολόης, Σκυλλούντος, Ζαχάρως, Φιγαλείας, Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Αρχαίας Ολυμπίας και Ιαρδάνου.**
- Δ.Δ. Αγ. Γεωργίου, Αμπελώνα, Βαρβάσαινα, Ελαιώνα, Κολιρίου, Λασταίκων, Παλαιοβαρβάσαινας, Σαλμώνης, Σκαφιδιάς και Δ.Δ. Πύργου του **Δήμου Πύργου.**
- Δ.Δ. Αμαλιάδος, Γερακίου, Περιστερίου, Δαφνιωτίσσης, Κεραμιδιάς, Κρουνέρου, Σαβαλίων και Δάφνης του **Δήμου Αμαλιάδος.**

Όσον αφορά στον πληθυσμό, στα κτήρια και στις υποδομές:

- 45 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και πολλοί τραυματίστηκαν
- ο πυρόπληκτος πληθυσμός ανέρχεται σε 100.000 (δηλαδή άνω του 50% του συνολικού πληθυσμού του Νομού) ενώ οι άστεγοι ανέρχονται σε 3.500.
- Στους 16 δήμους και στα 155 Δημοτικά Διαμερίσματα που πληγήκαν καταστράφηκαν οι υποδομές τους, 524 κατοικίες κήκαν ολοσχερώς και 238 μερικός. www.courses.arch.ntua.gr/fsr/113001/XWROTAKS_AGGEL_1.pdf ΓΙΑ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007

Οι επιπτώσεις στην αγροτική παραγωγή και τον αγροτουρισμό υπήρξαν ολέθριες. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στον τομέα της **αγροτικής παραγωγής**, καταστράφηκαν τα ακόλουθα:

- Η έκταση των ελαιώνων που επλήγησαν ανέρχεται σε 243.718 στρ. (ή το 9,4% της έκτασης των ελαιώνων των νομών και το 19,3% των ελαιώνων των πυρόπληκτων περιοχών).
- Οι συνολικά καλλιεργούμενες με την άμπελο εκτάσεις ανέρχονται σε 434.094,2 στρ. Από τις παραπάνω εκτάσεις ζημιές υπέστησαν 21.049,1 στρ. (4,8%).
- Από τις πυρκαγιές κάηκαν 13.563 μονόροφα μελίτσια και 7.108 διώροφα. Επίσης, 18.490 μελίτσια έχουν υποστεί ζημιά στο 20-80% του πληθυσμού και του γόνου τους. Τα μελίτσια που δεν υπέστησαν ζημιές είναι 117.698. www.courses.arch.ntua.gr/fsr/113001/XWROTAKS_AGGEL_1.pdf ΓΙΑ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007

Στον τομέα του **αγροτουρισμού** παρατηρήθηκε ότι:

- Στους πυρόπληκτους νομούς έξι επενδύσεις έχουν υποστεί άμεση ζημιά.
- Όσον αφορά στην **περιβαλλοντική καταστροφή**, οι εκτάσεις που έγιναν επικίνδυνες για διάβρωση λόγω των πυρκαγιών (μέτριας, μεγάλης και πολύ μεγάλης επικινδυνότητας) ανέρχονται σε 2.230.399 στρ., ενώ κάηκε το 22,3% των προστατευόμενων περιοχών Natura. Συγκεκριμένα, κάηκαν 7.577 στρέμματα ή το 22,5% στο Δάσος και τη Λίμνη Καϊάφα και 670 στρέμματα ή το 21,3% στην περιοχή της Ολυμπίας.
- Στον τομέα της **απασχόλησης** έχουμε να παρατηρήσουμε ότι οι πυρκαγιές στις πυρόπληκτες περιοχές έπληξαν άμεσα το εισόδημα και την απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού των περιοχών. Ιδιαίτερα επλήγη το εισόδημα και η απασχόληση μεγάλου αριθμού γεωργών/ κτηνοτρόφων, που οι εκμεταλλεύσεις τους υπέστησαν ζημιές καθώς και το εισόδημα των μεταναστών που απασχολούνταν μόνιμα ή εποχιακά στις πληγείσες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Παράλληλα, η μείωση της γεωργικής παραγωγής αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά και την απασχόληση των μονάδων μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων που λειτουργούν στις περιοχές (ελαιουργεία, τυροκομεία, οινοποιεία). <http://2epal-pyrgou.ilei.sch.gr/ereunitikes/TourismosStinHleia.pdf>

Α] ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ 2000-2010

1. Πολιτιστικά αξιοθέατα του Νομού Ηλείας

- Ο **Πύργος** είναι η πρωτεύουσα του νομού και αποτελεί διοικητικό και αγροτικό κέντρο της.
- Η **Αμαλιάδα** είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ηλείας, με καλή ρυμοτομία και απλωμένο ολόγυρά της έναν καταπράσινο κάμπο με ελιές, αμπέλια, εσπεριδοειδή και θερμοκήπια.
- Ο **Καϊάφας** και η λουτρόπολη είναι κτισμένες στο νησάκι της Αγίας Αικατερίνης, στο κέντρο μίας μικρής λίμνης. Οι ιαματικές πηγές της πευκόφυτης περιοχής είναι γνωστές από την αρχαιότητα.
- Η **Κυλλήνη** είναι ένα ιστορικό, παραλιακό χωριό. Στην αρχαιότητα την πόλη περιέβαλλε ένα ισχυρό τείχος, με επάλξεις και πύργους, από το οποίο σήμερα έχουν απομείνει μόνο λείψανα.
- Η **Ολυμπία** είναι χωριό χτισμένο κοντά στο γνωστό αρχαιολογικό χώρο, σ' ένα τοπίο που μαγεύει με την ομορφιά και την ηρεμία του, στην καταπράσινη κοιλάδα ανάμεσα στον Αλφειό και τον Κλαδέο. Αξίζει, επίσης, να επισκεφθεί κανείς το Μνημείο Κουμπερτέν και το αρχαίο Θέατρο.
- Πολύ όμορφο είναι και το χωριό της **Ζαχάρως** κι ανεπτυγμένο τουριστικά είναι και το παραθαλάσσιο **Κατάκολο**. Τα **Λεχαινά** είναι από τις πιο πλούσιες κι εύφορες περιοχές του νομού και η **Λάμπεια** (Δίβρη) είναι από τα ωραιότερα ορεινά χωριά.
<http://westpeloponnese.blogspot.gr/2009/04/blog-post.html>

A/A	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΑΞΙΟΘΕΑΤΟΥ
1	Αμαλιάδα	Βυζαντινή Μονή Φραγκοπηδήματος
2	Ανδρίτσεινα	Λαογραφικό Μουσείο Ανδρίτσαινας Νικολοπούλειος Βιβλιοθήκη Ανδρίτσαινας
3	Γαστούνη	Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Ήλιδας
4	Κυλλήνη	Μεσαιωνικό Κάστρο Χλεμούτσι Λουτρά Κυλλήνης
5	Ολυμπία	Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Ολυμπίας
6	Πύργος	Αρχαιολογικό Μουσείο Πύργου
7	Φιγαλεία	Αρχαιολογικός Χώρος Ναού Επικούρειου Απόλλωνα Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Φιγαλείας

(πίνακας i)

(Στον παραπάνω πίνακα έγινε καταγραφή όλων των πολιτιστικών αξιοθέατων που βρίσκονται στο Νομό Ηλείας. Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν μέσα από τη διαδικτυακή βάση δεδομένων που διατηρεί ο ιστότοπος της Νομαρχίας Ηλείας (<http://www.visitilia.gr>) και ταξινομήθηκαν ανά γεωγραφική περιοχή.)

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι σε 7 περιοχές του Νομού Ηλείας υπάρχουν συνολικά 12 σημαντικά πολιτιστικά αξιοθέατα, τα οποία είτε αποτελούν είτε μπορούν να αποτελέσουν πόλους τουριστικής ανάπτυξης. Παρατηρούμε ότι είναι διασκορπισμένα σε 7 περιοχές του νομού, καλύπτοντας μία πολύ μεγάλη γεωγραφική έκταση του Νομού Ηλείας και αποδεικνύοντας ότι ο Νομός Ηλείας αποτελεί έναν σημαντικό προορισμό πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
<http://westpeloponnese.blogspot.gr/2009/04/blog-post.html>

2. Στοιχεία επισκεψιμότητας πολιτιστικών αξιοθέατων Ηλείας

Από τον πίνακα ii, παρατηρούμε ότι μόνο ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας παρουσίασε αύξηση της επισκεψιμότητας το 2010 (αύξηση κατά 17%) σε σχέση με το 2009, ενώ όλοι οι υπόλοιποι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία παρουσίασαν μεγάλη μείωση στην επισκεψιμότητά τους. Μάλιστα το μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας παρουσίασε μείωση της επισκεψιμότητας κατά 54%, ενώ το

μουσείο της Αρχαίας Ήλιδας μείωση κατά 68%. Επίσης, ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών για όλα τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους το 2010 παρουσίασε μία μικρή μείωση της τάξης του 1% (470.240 επισκέπτες) σε σχέση με το 2009 (466.655 επισκέπτες). (http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/m_Plia_diam.asp]

	Επισκέπτες	2009	2010	Μεταβολή
Μουσεία	Αρχαίας Ολυμπίας	100.820	45.953	-48%
	Αρχαίας Ήλιδας	2.243	713	-68%
Αρχαιολογικοί χώροι	Αρχαία Ολυμπία	342.595	399.891	17%
	Κάστρο Χλεμούτσι	7.337	6.282	-14%
	Ναός Επικούρειου Απόλλωνα	17.245	13.816	-20%
	Σύνολα	470.240	466.655	-1%

(πίνακας ii)

(Τα στοιχεία επισκεψιμότητας του 2009 για τους αρχαιολογικούς χώρους της Ηλείας υπολογίστηκαν αναλογικά ως προς τις εισπράξεις του 2009-2010. Στον πίνακα έχουν καταγραφεί μόνο εκείνα τα πολιτισμικά αξιοθέατα που απαιτείται καταβολή αντιτίμου για την είσοδο στο χώρο τους.)

Μόνο ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας παρουσίασε αύξηση εισπράξεων το 2010 (αύξηση κατά 17%) σε σχέση με το 2009, ενώ όλοι οι υπόλοιποι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία παρουσίασαν ανάλογη μείωση με την επισκεψιμότητά τους. Μάλιστα το μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας παρουσίασε μείωση εισπράξεων κατά 48%, ενώ το μουσείο της Αρχαίας Ήλιδας μείωση κατά 68%. Επίσης, ο συνολικός αριθμός των εισπράξεων για όλα τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους το 2010 παρουσίασε μία μικρή αύξηση της τάξης του 2% (3.298.321 €) σε σχέση με το 2009 (3.241.386 €). <http://westpeloponnese.blogspot.gr/2009/04/blog-post.html>

Σειρά κατάταξης	Πολιτιστικό αξιοθέατο	Τοποθεσία
1	Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Ολυμπίας	Ολυμπία
2	Μουσείο Αρχαίας Ολυμπίας	Ολυμπία
3	Ναός Επικούρειου Απόλλωνα	Φιγαλεία
4	Κάστρο Χλεμούτσι	Κυλλήνη
5	Μουσείο Αρχαίας Ήλιδας	Γαστούνη

(πίνακας iii)

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι τα 2 σημαντικότερα πολιτιστικά αξιοθέατα της Ηλείας είναι ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας, με πολύ μεγάλη διαφορά εισπράξεων από τα άλλα αξιοθέατα.

<http://westpeloponnese.blogspot.gr/2009/04/blog-post.html>

3. Ξενοδοχειακές μονάδες της Ηλείας με βάση το σύστημα αστέρων και το πλήθος των κλινών τους

Στον πίνακα iv καταγράψαμε το πλήθος των ξενοδοχείων που ανήκουν στην κατηγορία με 1 ή 2 αστέρια, το πλήθος των ξενοδοχείων που ανήκει στην κατηγορία με 3 αστέρια και το πλήθος των ξενοδοχείων που ανήκουν στην κατηγορία με 4 ή 5 αστέρια. Τέλος, τα στοιχεία ταξινομήθηκαν σε φθίνουσα σειρά από την περιοχή που διαθέτει τα περισσότερα ξενοδοχεία, προς την περιοχή με τα λιγότερα ξενοδοχεία.

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι τα περισσότερα ξενοδοχεία του Νομού Ηλείας βρίσκονται στην περιοχή της Ολυμπίας (22 ξενοδοχεία) η οποία φιλοξενεί τα σπουδαιότερα και τα πιο επισκέψιμα πολιτιστικά αξιοθέατα του Νομού. Επιπλέον, στην Ολυμπία από τα 22 ξενοδοχεία, τα 6 ανήκουν στην κατηγορία των 4 ή 5 αστέρων. Η ευρύτερη περιοχή του Πύργου (14 ξενοδοχεία), που είναι η πρωτεύουσα του Νομού Ηλείας με κοντινές παραλίες, διαθέτει 14 ξενοδοχεία εκ των οποίων μόνο τα 2 ανήκουν στην κατηγορία των 4 ή 5 αστέρων. (http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/m_Ilia_diam.asp)

Πλήθη ξενοδοχείων με βάση τα αστέρια

	Περιοχές	1 ή 2 αστέρια	3 αστέρια	4 ή 5 αστέρια	Σύνολο περιοχής
1	Ολυμπία	13	3	6	22
2	Πύργος – Κατάκολο – Σκαφιδιά	9	3	2	14
3	Κυλλήνη	5	3	3	11
4	Καϊάφας	9	0	0	9
5	Βαρθολομιό	7	0	0	7
6	Αμαλιάδα/Κουρούτα	5	0	0	5
7	Ζαχάρω	4	0	0	4
8	Ανδρίτσαινα	0	1	1	2
9	Γαστούνη	1	0	0	1
10	Κρέστενα	0	1	0	1
11	Λαμπεία	1	0	0	1
12	Λεχαινά	1	0	0	1

(πίνακας iv)

[<http://www.visitgreece.gr/portal/site/eot/>], (www.visitilia.gr)

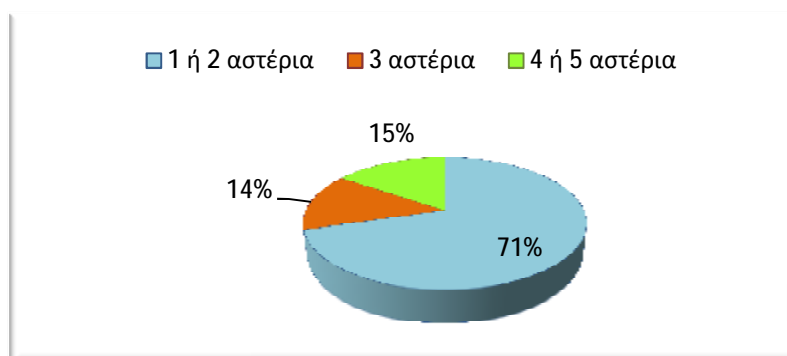
(http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/m_Ilia_diam.asp)]

Η περιοχή της Κυλλήνης (11 ξενοδοχεία και κοντά στο κάστρο Χλεμούτσι και στα Λουτρά Κυλλήνης), του Καϊάφα (9 ξενοδοχεία), του Βαρθολομιού (7 ξενοδοχεία), της Αμαλιάδας/Κουρούτας (5 ξενοδοχεία) και της Ζαχάρως (4 ξενοδοχεία), οι οποίες διαθέτουν και τις σημαντικότερες παραλίες του Νομού Ηλείας, συγκεντρώνουν

συνολικά 36 ξενοδοχεία, εκ των οποίων μόνο τα 3 ξενοδοχεία ανήκουν στην κατηγορία των 4 ή 5 αστερών και αυτά βρίσκονται όλα στην περιοχή της Κυλλήνης.

Ωστόσο, στην περιοχή της Φιγαλείας που βρίσκεται ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα και η Αρχαία Φιγαλεία δεν υπάρχουν καθόλου ξενοδοχεία, ενώ στην περιοχή της Γαστούνης που βρίσκονται κοντά στην Αρχαία Ήλιδα υπάρχει μόνο 1 ξενοδοχείο που ανήκει στην κατηγορία 1 ή 2 αστερών.

Στο γράφημα που ακολουθεί, φαίνεται ο αριθμός των ξενοδοχείων και το αντίστοιχο ποσοστό τους, για καθεμία από τις 3 κατηγορίες που κατατάξαμε τα ξενοδοχεία του Νομού Ηλείας με βάση το σύστημα των αστερών. (http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/m_Plia_diam.asp)]

Από το παραπάνω γράφημα παρατηρούμε ότι στην Ηλεία σε σύνολο 78 ξενοδοχείων τα 55 ξενοδοχεία (71%) ανήκουν στην κατηγορία 1-2 αστερών, ενώ μόλις τα 12 ξενοδοχεία (15%) ανήκουν στην κατηγορία 4 ή 5 αστερών και βρίσκονται συγκεντρωμένα σε 3 περιοχές (δηλαδή στην Ολυμπία, στον Πύργο και στην ευρύτερη περιοχή του και στην Κυλλήνη), παρά την πληθώρα των πολιτιστικών και φυσικών αξιοθέατων που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλον το Νομό Ηλείας.

B] ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Υπάρχουν έργα υποδομής που μπορούν να ενισχύσουν τον τομέα του τουρισμού στον Νομό Ηλείας και που δεν απαιτούν καν χρήματα του Ελληνικού λαού. Μπορούν να υλοποιηθούν από ιδιωτικές εταιρείες, αρκεί να υπάρξει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, η πολιτική προώθηση και υποστήριξη. Μερικά από αυτά είναι τα εξής:

• Η ΧΕΛΩΝΙΑ ΟΔΟΣ

Ένα από τα βασικότερα έργα υποδομής είναι η αλλαγή χρήσης γης και η πολεοδόμηση της παραλιακής ζώνης της Ηλείας (βάθους μισού ως ενός χιλιομέτρου). Αρχικά θα μπορεί να εκτείνεται από το λιμάνι της Κυλλήνης ως του Κατακόλου (Χελωνίτης κόλπος). Στο μέσο δε περίπου αυτής της χερσαίας ζώνης να γίνει χάραξη και κατασκευή ενός νέου οδικού άξονα, της Χελωνίας οδού. Μιας νέας οδού με διαφορετική χρήση και λειτουργία από αυτή της Ολυμπίας.

Ο νέος αυτός δρόμος ήπιας κυκλοφορίας, θα πρέπει να έχει αρκετό πλάτος, θα λέγαμε ίσο ενός αυτοκινητοδρόμου, θα πρέπει να περιβάλλεται από φαρδύς πεζοδρόμους και ποδηλατοδρόμους κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα με διαζώματα και δεντροστοιχίες. (http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html)

Κατά μικρά δε διαστήματα να τέμνεται με καθέτους που να οδηγούν στην θάλασσα, κατά τρόπον ώστε να δημιουργούνται οικοδομικά τετράγωνα. Η περιοχή να χαρακτηριστεί τουριστική και να οικοδομηθεί με χαμηλούς συντελεστές δόμησης και αυστηρούς πολεοδομικούς κανόνες. Να δοθούν δε φορολογικά κίνητρα για μικρές και μεγάλες τουριστικές επενδύσεις που θα εγκατασταθούν εκεί. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αξιοποίηση των πανέμορφων παραλιών μας, και να υπερδεκαπλασιάσει τις αξίες των ακινήτων.

• ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ

Παράλληλα με το παραπάνω είναι η προώθηση με κάθε τρόπο της κατασκευής αρκετών γηπέδων Γκολφ (με τις ανάλογες τουριστικές κατοικίες και κάθε λογής άλλων αθλητικών εγκαταστάσεων). Το άγνωστο στην Ελλάδα, άθλημα

του Golf είναι ισχυρός μαγνήτης χρήματος και επενδύσεων. Από το 2016 δε, γίνεται Ολυμπιακό άθλημα. (http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html)

- **Ο ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ (ΟΥΡΑΝΟΞΥΣΤΗΣ)**

Η τουριστική προβολή και αξιοποίηση του εμπορικού κέντρου του Πύργου, στα εκατομμύρια των τουριστών που φτάνουν στο Κατάκολο, με την κατασκευή νέου πύργου, ουρανοξύστη (κτηρίου ταυτότητας) τουριστικού αξιοθέατου, ατραξιόν. Ύψους τουλάχιστον 100 μέτρων. Με ανάλογη χωροθέτηση και βελτίωση των καταστημάτων του εμπορικού κέντρου της πόλης του Πύργου. Ο Πύργος θα μπορούσε να εξελιχθεί στο σπουδαιότερο σημείο εμπορίου, αναφοράς της Δυτικής Πελοποννήσου. Και να καλύψει ένα μεγάλο κενό στον τομέα αυτό.

- **ΚΑΤΑΚΟΛΟΝ**

Η περαιτέρω βελτίωση και αξιοποίηση του χερσαίου χώρου του Κατακόλου με την ανάπλαση της παραλιακής ζώνης, τη δημιουργία περιπτέρων και μόνιμης Λαϊκής αγοράς. Σκοπός επίσης η συνεργασία με την Πάτρα, ώστε να γίνει η περιοχή, σημείο εκκίνησης τουριστικών πλοίων.

- **ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ**

Η περαιτέρω αξιοποίηση (του ονόματος) της Ολυμπίας και της Ήλιδας με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανασύσταση των κλασικών Ολυμπιακών αγώνων . (http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html)

- **ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ**

Εξίσου σημαντικό έργο είναι η κατασκευή του διεθνούς αεροδρομίου της Ολυμπίας, αλλά αυτό μπορεί να γίνει πολύ αργότερα, όταν θα έχουν μπει οι βάσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού, και η κατασκευή του θα κριθεί συμφέρουσα για τον επενδυτή που θα αναλάβει την κατασκευή του. Βασικά αυτό δεν μπορεί να είναι δίπλα στο ήδη προβληματικό του Άραξου. Θα μπορούσε να χωροθετηθεί κάπου στην νότια Ηλεία. (http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html)

- **ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΛΟΙΠΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ**

Παράλληλα με τα παραπάνω που θεωρούνται σπουδαιότερα θα μπορούσαν, με κατάλληλα έργα και κινήσεις να αξιοποιηθούν τουριστικά επίσης, και οι άλλοι σπουδαίοι αρχαιολογικοί χώροι, τα φράγματα και οι λίμνες στον Πηνειό και τον

Αλφειό, ο ορεινός όγκος της Ηλείας με τα δάση και τα φαράγγια, οι λίμνες. Τα εγκαταλελειμμένα στην τύχη τους, τόσο αξιόλογα νησιά των Στροφάδων. Τα πολλά και σπουδαία Ιαματικά λουτρά. Την ντόπια φυλή αλόγων. Την ιδιαίτερη αγροτική παραγωγή, τοπική κουζίνα, κουλτούρα κ.λπ.

Η Ηλεία έχει τις προοπτικές και τη δυνατότητα να γίνει παγκοσμίως, ο νούμερο ένα τουριστικός προορισμός του Αθλητικού τουρισμού και αυτό πρέπει να επιδιωχθεί παντοιοτρόπως. Θα μπορούσε με έξυπνες ενέργειες, σχετικά εύκολα να δημιουργηθούν από 100 ως 150 χιλιάδες νέες μόνιμες θέσεις εργασίες ακόμη και αυτήν την περίοδο της κρίσης. (http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html)

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

Ιστορία της Αχαΐας

Η περιοχή της Αχαΐας έχει κατοικηθεί, σύμφωνα με ίχνη που έχουν βρεθεί, από τα μεσοελλαδικά χρόνια, γύρω στα 2000 με 1300 π.Χ. και οι κάτοικοί της ήταν Πελασγοί, οι οποίοι ζούσαν σε οικισμούς που ακόμη δεν είχαν την μορφή οργανωμένης πόλης.

Ο Εύμηλος αρχηγός πελασγών δημιούργησε όπως λέει ο μύθος τον πρώτο οικισμό στα υψώματα πάνω από τις δυτικές ακτές, στον σημερινό πατραϊκό, κόλπο του οποίου οι κάτοικοι σαν κύρια ασχολία είχαν την κτηνοτροφία.

Κατά την Αρχαϊκή Εποχή (7ος - 6ος π.Χ. αιώνας), από τα ανασκαφικά δεδομένα, φαίνεται ότι η Αχαΐα παράκμασε, ίσως γιατί αυτοπεριορίστηκε στα όριά της, με αποτέλεσμα την απομόνωσή της από τα πανελλαδικά δρώμενα. Αποκορύφωμα του απομονωτισμού των Αχαιών, ήταν η αποχή τους από τους ελληνο-περσικούς πολέμους (500 - 479 π.Χ.) που είχαν παγκόσμια σημασία.

Κατά την πρώιμη Βυζαντινή περίοδο, ανακόπηκε η αναπτυξιακή πορεία της Αχαΐας, λόγω της εισβολής των Γότθων (το 395 π.Χ.), της θρησκευτικής αντιπαράθεσης Χριστιανών - Εθνικών και του μεγάλου σεισμού, του 551 μ.Χ., που συγκλόνησε πολλές περιοχές της Αυτοκρατορίας. Προς τα τέλη περίπου του 6ου μ.Χ. αιώνα, άρχισε η οικονομική ανάκαμψη της Αχαΐας με την παραγωγή του μεταξιού, που μεταδόθηκε άλλωστε και σε άλλες περιοχές του Βυζαντίου.

Οι Τούρκοι κυριάρχησαν στην Αχαΐα το 1460, με την κατάληψη των Καλαβρύτων και όλων των άλλων κάστρων, εκτός του Σαλμενίκου (στο σημερινό Δήμο Ερινεού), που αντιστάθηκε στους εισβολείς για ένα ολόκληρο χρόνο.

Μετά την απελευθέρωση ανοικοδομείται η σημερινή πόλη. Η πόλη χωρίζεται σε Κάτω και Άνω Πόλη και αξιοποιείται το λιμάνι. Η Πάτρα τότε είχε 4.000 κατοίκους. Η οικονομική ζωή της πόλης είναι συνδεδεμένη με τη καλλιέργεια και το εμπόριο της σταφίδας. Έμποροι και κτηματίες αποτελούν την άρχουσα τάξη και κτίζονται τα πρώτα νεοκλασικά κτίρια.

Μετά το τέλος του εμφυλίου και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η οικονομία της πόλης φθίνει, κύρια λόγω του υδροκεφαλισμού του δίδυμου Αθήνας-Πειραιά. Πλουτοπαραγωγικές δραστηριότητες όπως το σταφιδεμπόριο συρρικνώνεται ενώ έχουμε αλλαγές στον τομέα της βιομηχανίας όπου άλλες μεγάλες μονάδες παρακμάζουν και σταματούν την λειτουργία τους.

Ταυτόχρονα αρχίζει και η ανοικοδόμηση των πόλεων φαινόμενο το οποίο θα πάρει διαστάσεις από τα μέσα της δεκαετίας του `60 και θα επιβαρύνει τα πολεοδομικά συγκροτήματα με μεγάλες κατασκευές και υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και προοδευτική επιβάρυνση του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη αλλοίωση της αρχιτεκτονικής μορφής τους.

Στην δεκαετία του `80 παρατηρείται στην περιοχή μεγάλη οικονομική κάμψη λόγω της αποβιομηχάνισης του νομού. Μεγάλες βιομηχανίες όπως η Pirelli και η Πειραιϊκή-Πατραϊκή κλείνουν ή μεταφέρονται σε άλλες χώρες με φθηνότερα εργατικά χέρια.

Η Αχαΐα σήμερα προσπαθεί να σταθεί ξανά στα ποδιά της. Το πανεπιστήμιο καθώς και οι πολιτιστικές δραστηριότητες όπως το καρναβάλι και το Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας δίνουν οικονομική πνοή στην ευρύτερη περιοχή. Ταυτόχρονα γίνεται μεγάλη προσπάθεια στον εμπορικό και βιομηχανικό τομέα ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά έργα υποδομής όπως η Γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου, η περιμετρική της Πάτρας καθώς και η κατασκευή του νέου λιμένα. http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR

A] ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ 2000-2010

1. Πολιτιστικά αξιοθέατα Νομού Αχαΐας

Το μεγαλύτερο λιμάνι της Πελοποννήσου και τρίτη σε μέγεθος πόλη της Ελλάδας, είναι η **Πάτρα** η πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας. Είναι μια πολύμορφη πόλη, με μεγάλες πλατείες, πολύχρωμους κήπους και κτίρια με καμάρες. Χωρίζεται στην Άνω και Κάτω πόλη και ξεκινά από την παραλία φτάνοντας ως το Κάστρο. Η Κάτω πόλη διατηρεί αρχοντικά και σύμφωνα με την παράδοση η πόλη της Πάτρας είναι η πανάρχαια πόλη του μυθικού Πατρέα.

Στην Πάτρα αξίζει να επισκεφθεί κανείς τα Ψηλά Αλώνια - το μπαλκόνι της Πάτρας, το Δημοτικό Θέατρο Απόλλων - αντίγραφο της σκάλας του Μιλάνο, το κτήριο του Εμπορικού Συλλόγου Ερμής - σχεδιασμένο από τον Τσίλερ, την εκκλησία του Αγίου Ανδρέα -πολιούχου της Πάτρας, τη Βυζαντινή Εκκλησία του Παντοκράτορα, τη Μονή Γηροκομείου. Αξίζει δε, να επισκεφτεί κανείς τις εγκαταστάσεις της ποτοποιίας Achaia Clauss όπου γίνονται ξεναγήσεις και μπορεί

κανείς να δοκιμάσει κρασιά από την παραγωγή της. Άλλωστε, όλη η Αχαΐα φημίζεται για το καλό κρασί της και ιδιαίτερα για τη γλυκιά και μυρωδάτη μαυροδάφνη.

Το **Αίγιο** είναι η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Αχαΐας και είναι χτισμένο αμφιθεατρικά στις δυτικές ακτές του Κορινθιακού κόλπου. Το παλιό τμήμα της πόλης προς την παραλία κοσμείται ακόμη από τον πλάτανο που αναφέρει ο Πausanias στις περιηγήσεις του. Αξίζει η επίσκεψη στα ερείπια της αρχαίας πόλης, την εκκλησία της Παναγίας της Τρυπητής που γιορτάζει την Παρασκευή του Πάσχα και είναι κυριολεκτικά χτισμένη μέσα σε έναν βράχο, το μοναστήρι των Ταξιαρχών και το αρχαιολογικό μουσείο με σημαντικά ευρήματα από την περιοχή. http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR

Η κωμόπολη της **Ακράτας**, της Δάφνης, και τα χωριά Αλισσός, Διακοφτό, Κάτω Αχαΐα, Λακόπετρα, Λόγκος, Μετόχι, Σελιανίτικα και Ψαθόπυργος είναι όμορφα χωριά με ωραίες ακρογιαλιές και αποτελούν γραφικά τουριστικά θέρετρα.

Τα χωριά - κωμοπόλεις: Δάφνη, Ζαρούχλα, Ζαχλορού, Καλέντζι, Κλειτοριά, Μίχας, Κάτω Αροανιά, Τριπόταμα, Φτέρη και Χαλανδρίτσα είναι όμορφα ορεινά χωριά - κεφαλοχώρια με πέτρινα σπίτια ιδανικά και για χειμερινές διακοπές. Στο νομό Αχαΐας δεσπόζουν τα **Καλάβρυτα**, μία πόλη με πολλά νερά, γραφική πλατεία και πλακόστρωτους δρόμους, που διαθέτουν και χιονοδρομικό κέντρο. Επίσης, ιστορική είναι η μονή της Αγίας Λαύρας, το μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαιίου, το Κάστρο της Ωριάς - Φράγκικο Κάστρο χτισμένο σε ένα βράχο καθώς και τη θέση των αρχαίων Λουσών όπου βρίσκεται σήμερα το ξωκλήσι της Παναγίας.

Ένα άλλο αξιοθέατο που πρέπει κάποιος να επισκεφτεί είναι το φημισμένο πάρκο αναψυχής της Κάτω Αχαΐας, ο Ιπποκάμηλος. Διαθέτει ιππικό όμιλο, ζωολογικό κήπο, παιδότοπο και σαλέ με καφετέρια.

Η Αχαΐα είναι ένας από τους νομούς της χώρας που προσφέρει στον επισκέπτη ό,τι επιθυμεί: χειμερινές και θερινές διακοπές, ξέφρενη διασκέδαση, αλλά και ηρεμία, ιστορία και πολιτισμό, ενώ το πατρινό Καρναβάλι είναι γνωστό σε όλον τον κόσμο. http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR

Δήμοι Αχαΐας	Πολιτιστικά αξιοθέατα
1 Δήμος Αιγιαλείας	Αρχαία Αιγείρα, Λαογραφικό Μουσείο, Ιερός ναός Παναγίας Τρυπητής, Ζαχλωρού – Τσιβλού, Αρχαίος Ναός στο Γραικά, Αρχαίος Πύργος στο Γρηγόρι, Κάστρο Σαλμενίκου, Οδοντωτός
2 Δήμος Δυτικής Αχαΐας	Γυφτόκαστρο ή κάστρο Άρλας, Όρος Μόβρη, Αρχαιολογικός χώρος Ελαιοχωρίου, Δάσος Στροφυλίας – Κοτύκι, Τοίχος Δυμαίων
3 Δήμος Ερυμάνθου	Συγκρότημα διδακτηρίων, Αρχαία Τριταία, Μυκηναϊκός πολιτισμός, Ιερός ναός Χρυσοποδαρίτσας, Ναός Αρτέμιδος
4 Δήμος Καλαβρύτων	Αγία Λαύρα, Αρχαίοι Λουσοί, Μέγα Σπήλαιο, Χελμός – Βουραϊκός, Αρχαία Ψωφίδα, Αρχαίο Πάος, Αρχαίος Κλείτορας, Σπήλαιο Λιμνών
5 Δήμος Πατρέων	Ιερός Ναός Αγ. Αντρέα, Ιερός Ναός Παντοκράτορος, Μουσείο Τύπου, Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, Ρωμαϊκή Γέφυρα, Ρωμαϊκό Υδραγωγείο, Ρωμαϊκό Ωδείο, Φρούριο Πάτρας, Σιδηροδρομικός Σταθμός Βραχνεϊκών, Κάστρο Ρίου, Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, Achaia Clauss, Ιερά Μονή Ομπλού, Εγγλέζικα

(πίνακας ν) (Η συλλογή των παραπάνω δεδομένων έγινε με τη βοήθεια της διαδικτυακής βάσης του Νομού Αχαΐας http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR)

Ο Δήμος Αιγιαλείας διαθέτει 8 σημαντικά πολιτιστικά αξιοθέατα εν εκ των οποίων είναι και ο Οδοντωτός που φαίνεται να συγκεντρώνει και αρκετό αριθμό τουριστών. Ο Οδοντωτός σιδηρόδρομος Διακοπτού - Καλαβρύτων και η μοναδική διαδρομή του μέσα από το φαράγγι του Βουραϊκού ποταμού αποτελούν ένα από τα ωραιότερα φυσικά αξιοθέατα της χώρας μας. Έχει χαρακτηριστεί η θεαματικότερη σιδηροδρομική γραμμή των Βαλκανίων.

Στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας μπορεί κανείς να επισκεφτεί 5 διαφορετικούς πολιτιστικούς προορισμούς, ένας εκ των οποίων είναι ο Αρχαιολογικός χώρος Ελαιοχωρίου. Στο Ελαιοχώρι έχει πραγματοποιηθεί μεγάλη αρχαιολογική ανασκαφή στη θέση Καλαμάκι η οποία βρίσκεται στη Δυτική Αχαΐα και σε απόσταση 30 χιλιόμετρα ΝΔ της Πάτρας. Η ανασκαφική έρευνα αποκάλυψε εκτεταμένο νεκροταφείο της Πρώιμης εποχής του Χαλκού με θαλαμοειδής τάφους οι οποίοι υπέστησαν επεμβάσεις κατά την Υστεροελλαδική εποχή για την κατασκευή Μυκηναϊκών θαλαμοειδών τάφων.

http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR

Στον Δήμο Ερυμάνθου μπορεί κανείς να επισκεφτεί τον Μυκηναϊκό πολιτισμό, που ανακαλύφθηκε στη θέση Σταυρός της Χαλανδρίτσας. Ο οικισμός είναι από τα πιο αξιόλογα πολιτιστικά μνημεία στα πεδινά χωριά του Δήμου. Οι οικίες βρίσκονται περιμετρικά του λόφου και στο κέντρο πιστεύεται ότι υπήρχε κάποιο δημόσιο κτίριο ή ναός. Η ονομασία του οικισμού μας είναι άγνωστη καθώς δεν βρέθηκαν επιγραφές αλλά κεραμικά και λίθινα εργαλεία που χρονολογούνται στον 11ο π.χ. αιώνα . Οι οικίες έχουν θεμέλια που θα μπορούσαν να συγκρατήσουν και δεύτερο πάτωμα , και σε τέσσερις από αυτές κάτω από το δάπεδο τους βρέθηκαν παιδικές ταφές.

Ο Δήμος Καλαβρύτων προσφέρει στον τουρίστα πολλά αξιοθέατα για να επισκεφτεί όπως για παράδειγμα την Αρχαία Ψωφίδα που ιδρύθηκε από τους Πελασγούς και ήταν από τις σημαντικότερες πόλεις-κράτη της αρχαίας Αρκαδίας. Ιδρυτής και οικιστής της πόλης ήταν ο Ερύμανθος γιος του Αρίστα, απόγονος του Πελασγού και του Αρκάδα. Αργότερα έρχονται οι Αχαιοί με πρώτο βασιλιά τον Φηγέα, γιο του Αλφειού και αδελφό του Φορωνέα, βασιλιά του Άργους.

Τέλος, ο Δήμος Πατρέων, ο Δήμος με τα περισσότερα αξιοθέατα, 14 στο σύνολο, προσφέρει πολλές εναλλακτικές λύσεις στον τουρίστα που θέλει να μάθει

περισσότερα για την περιοχή, όπως για παράδειγμα το Μουσείο Τύπου, το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, το Ρωμαϊκό Υδραγωγείο, το Ρωμαϊκό Ωδείο κ.λπ.

2. Ξενοδοχειακές μονάδες της Αχαΐας με βάση το σύστημα αστεριών

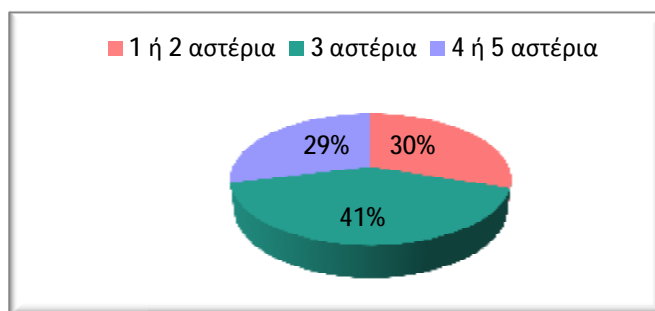
	ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1 ή 2 αστέρια	3 αστέρια	4 ή 5 αστέρια	ΣΥΝΟΛΟ
1	Καλάβρυτα	2	8	4	14
2	Λακόπετρα	0	1	1	2
3	Λόγγος	1	1	0	2
4	Νιφορέικα	0	2	2	4
5	Πάτρα	11	7	9	27
6	Ρίο	2	2	1	5
7	Ψαθόπυργος	0	3	0	3
8	Αίγιο	2	3	3	8
9	Ακράτα	0	4	0	4
10	Διακοφτό	4	0	1	5
11	Ζαούχνα	2	2	1	5

(πίνακας vi)

Για τη συλλογή των παραπάνω δεδομένων επισκέφτηκα την ιστοσελίδα με όλα τα ξενοδοχεία Πελοποννήσου (http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp) και κατέγραψα όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα με βάση την κατηγορία στην οποία ανήκουν (1 ή 2 αστέρια, 3 αστέρια κ.λπ.)

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και από τον παραπάνω πίνακα (πίνακας νι) ο δήμος με τα περισσότερα ξενοδοχεία είναι ο Δήμος Πατρέων με 27 στο σύνολο ξενοδοχεία (11 στην κατηγορία 1 ή 2 αστέρια, 7 με 3 αστέρια και 9 με 4 ή 5), ακολουθούν τα Καλάβρυτα με 14, το Αίγιο με 8 και κατόπιν οι υπόλοιποι δήμοι χωρίς μεγάλες διαφορές.

Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται ο αριθμός των ξενοδοχείων και το αντίστοιχο ποσοστό τους, για καθεμία από τις 3 κατηγορίες που κατέταξα τα ξενοδοχεία του Νομού Αχαΐας με βάση το σύστημα των αστερίων.

Από το παραπάνω γράφημα βγάζουμε το συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στα ξενοδοχεία της κατηγορίας 3 αστεριών. Ακολουθεί η κατηγορία των 1 ή 2 αστεριών με ποσοστό 30% και με πολύ μικρή διαφορά έπεται η κατηγορία των πολυτελών ξενοδοχείων, των 4 ή 5 αστεριών με 29%.

Β] ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ

Α) Δημιουργία ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού στον Νομό Αχαΐας

Η εναλλαγή των τοπίων στον νομό Αχαΐας από αγροτικό σε παραθαλάσσιο αλλά και ο μεγάλος πλούτος της βιοποικιλότητας δίνει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης τουριστικών προγραμμάτων πολλαπλών τουριστικών ενδιαφερόντων με ποικίλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα:

Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο Νομός Αχαΐας είναι ένας από τους προικισμένους νομούς της χώρας μας καθώς συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Βασική μορφή τουρισμού του νομού είναι ο θαλάσσιος τουρισμός. Διαθέτει μοναδικής ομορφιάς παραλίες με κρυστάλλινα νερά που έχουν τιμηθεί με την “Γαλάζια Σημαία”.

Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πατρών: προσφέρει υπηρεσίες στην εκμάθηση και προώθηση ιστιοπλοΐας στην Πάτρα. Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους ιστιοπλοϊκούς ομίλους της Δυτικής Ελλάδας με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, διαθέτει σχολή για την εκμάθηση της ιστιοπλοΐας.
http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp

Τουρισμός περιπέτειας- Αθλητικός Τουρισμός

Η Πάτρα είναι πρόσφορος τόπος και για αθλητικές διοργανώσεις. Στα πλεονεκτήματά της περιλαμβάνονται η εύκολη πρόσβαση και οι υποδομές που αναφέρθηκαν για τα συνέδρια με την προσθήκη και των πλήρως οργανωμένων νοσοκομείων της. Ακόμα το ευνοϊκό κλίμα για όποια αθλητική δραστηριότητα και οι πολλές και σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις (12 κλειστοί αθλητικοί χώροι, 2 σκεπασμένα στάδια, 3 κολυμβητήρια).

Ορεινός τουρισμός- Χειμερινών Σπορ

Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων (Χελμού): Η λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου αντέστρεψε τη φθίνουσα πορεία της περιοχής και την έθεσε σε ανιούσα αναπτυξιακή τροχιά. Πλέον τα Καλάβρυτα έχουν εξελιχθεί σ’ ένα Τουριστικό Κέντρο με δεκάδες ξενοδοχειακές μονάδες, ανάλογο αριθμό καταστημάτων αναψυχής (καφέ, ταβέρνες, μπαρ) και χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Θρησκευτικός τουρισμός

Ιερά Μονή Αγίας Λαύρας: Βρίσκεται δυτικά των Καλαβρύτων σε απόσταση 6χλμ. και ιδρύθηκε το 961μ..χ. Η Μονή έγινε το κέντρο της Εθνεγερσίας του 1821, με την ύψωση του λαβάρου από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό. Η Μονή πανηγυρίζει 15 Αυγούστου.

Ιερά Μονή της Παναγίας Γηροκομίτισσας: Μία από τις παλαιότερες Μονές της Ελλάδας βρίσκεται στην ανατολική περιοχή της Πάτρας στον οικισμό της Μεσσάτιδος. Διαθέτει ανδρική Μονή, πλούσια βιβλιοθήκη και πανηγυρίζει τις 15 Αυγούστου. http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp

Αρχαιολογικός τουρισμός/ μορφωτικός /πολιτιστικός τουρισμός

Ρωμαϊκό Ωδείο: Στα δυτικά της Ακρόπολης, κοντά στην πλατεία αγίου Γεωργίου στην οδό Γερμανού βρίσκεται το Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας, το οποίο αναγέρθηκε στα μέσα του 2ου αιώνα μ.χ. Διαθέτει όλα τα βασικά μέρη του θεάτρου, κοίλο, ορχήστρα, προσκήνιο, σκηνή και παρασκήνια. Η χωρητικότητα του ανέρχεται σε 2.500 θεατές.

Κάστρο Ρίου: Οχυρωματικό έργο του Σουλτάνου Βαγιαζήτ Β', το 1499, χτίστηκε απέναντι από το κάστρο του Αντιρρίου, ώστε έτσι να ελέγχεται το θαλάσσιο πέρασμα, από το Ιόνιο Πέλαγος στον Κορινθιακό Κόλπο, που λεγόταν «Κιουτσούκ Τσανάκ Καλέ», δηλαδή «Μικρά Δαρδανέλλια».

Β) Άξονες και μέτρα για την τουριστική ανάπτυξη το Νομού

Ο Νομός Αχαΐας κατατάσσεται στις προνομιούχες περιοχές του ελλαδικού χώρου από την άποψη των υφιστάμενων φυσικών, πολιτιστικών και τουριστικών της πλεονεκτημάτων. Επίσης, η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, οι αρχαιολογικοί θησαυροί της, οι αμέτρητες φυσικές ομορφιές σε χερσαίο και σε ορεινό όγκο, οι μεγάλες εκτάσεις και η καθαρότητα της θάλασσας, τα πλούσια και σπάνια οικοσυστήματα, τα ανεπανάληπτα μοναστήρια, οι σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, τα συνεδριακά κέντρα, οι αυξανόμενες και εκσυγχρονισμένες τουριστικές εγκαταστάσεις, συνθέτουν πληθώρα συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Στα πλαίσια ανάδειξης λοιπόν όλου αυτού του φυσικού κάλλους της περιοχής, θα πρέπει να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα που αναλύεται στους ακόλουθους άξονες και μέτρα:

Άξονας 1 «Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος» με σκοπό

την προστασία και ανάδειξη φυσικών τοποθεσιών της περιοχής με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον, μείωση της ρύπανσης και βελτίωση της ζωής των κατοίκων.

Μέτρο 1 «Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου πολιτιστικού

περιβάλλοντος», που περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Έργα προστασίας και ανάπλασης περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
- Κατασκευή έργων αισθητικών αναπλάσεων και πολιτιστικής υποδομής
- Έργα ανάπλασης και συντήρησης διατηρητέων κτιρίων, πεζοδρόμων, ιστορικών μνημείων

Μέτρο 2 «Τεχνικές υποδομές»

- Κατασκευή, συντήρηση αποχετευτικών δικτύων
- Κατασκευή μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων.
http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp

Άξονας 2 «Ενίσχυση πολιτιστικών δράσεων»

- Χάραξη πολιτιστικών διαδρομών με την εκπόνηση χωροταξικών μελετών για την ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων
- Ενίσχυση εκδηλώσεων και δράσεων ιστορικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, όπως το Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας, το Πατρινό Καρναβάλι με την αρωγή των φορέων διαχείρισής τους και θεσμοθέτηση ή ενίσχυση πολιτιστικών
- Δημιουργία πολυχώρων πολιτισμού, χώρων προβολής πολιτιστικού ενδιαφέροντος όπως εικαστικές εκθέσεις, εκθέσεις φωτογραφίας, φωτογραφική καταχώρηση των πολιτιστικών διαδρομών και βιντεοσκόπησής τους, προβολή video κ.α.

Άξονας 3 «Επιστήμη και πολιτισμός»

- Εκπαίδευση και αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης του επιστημονικού δυναμικού της περιοχής προς όφελος των υπηρεσιών πολιτισμού.

- Διοργάνωση σεμιναρίων, συνεδρίων με στόχο την εκπαίδευση του προσωπικού των υπηρεσιών πολιτισμού σχετικά με τη διαχείριση πολιτιστικών πόρων
- Διοργάνωση ημερίδων και διαλέξεων σε μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές για ενημέρωση σε θέματα προστασίας των πολιτιστικών πόρων

Άξονας 4 «Ανάπτυξη υποδομών πολιτιστικού τουρισμού και συναφών εναλλακτικού τουρισμού»

Μέτρο 1 « Ενοποίηση πολιτιστικών μνημείων-αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων και θρησκευτικών χώρων» με στόχο την ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας, διότι τα θρησκευτικά μνημεία και η ορθόδοξη πίστη είναι και αυτά μέρος του πολιτισμού μας. Οι δράσεις του μέτρου αυτού περιλαμβάνουν:

- Ένταξη όλων των θρησκευτικών μνημείων στο Διαδίκτυο
 - Έμφαση και προβολή των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων
 - Καταγραφή σε ψηφιακή μορφή όλων των εκκλησιαστικών κειμηλίων
 - Έργα συντήρησης ,προστασίας και διαφύλαξης των μνημείων για τη διατήρηση αναλλοίωτης της πολιτιστικής τους αξίας.
- http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp

Μέτρο 2 «Δημιουργία, βελτίωση και αξιοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών τουριστικών υποδομών» με στόχο τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών υποδομών, που περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων, για την προσέλκυση τουριστών και την αύξηση χρόνου της παραμονής τους
- Δημιουργία καταλυμάτων, χώρων εστίασης και αναψυχής κατά μήκος των πολιτιστικών διαδρομών,

Νομός Αιτωλοακαρνανίας

Ιστορία της Αιτωλοακαρνανίας

Η Αιτωλοακαρνανία (επίσημη ονομασία: Νομός Αιτωλίας και Ακαρνανίας) είναι ένας από τους πενήντα ένα νομούς της Ελλάδας. Βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Ελλάδας. Ο νομός είναι μια ένωση της Αιτωλίας και της Ακαρνανίας. Πρωτεύουσά της είναι για ιστορικούς λόγους το Μεσολόγγι και μεγαλύτερη πόλη και οικονομικό κέντρο το Αγρίνιο. Άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Ναύπακτος, το Αιτωλικό, η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα, ο Αστακός και το Θέρμο. Η περιοχή είναι συνδεδεμένη από το 2004 με την Πελοπόννησο μέσω της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί, στην ίδια περιοχή, η σύνδεση με Πορθμείο (φέρρου μπωτ).

Η ιστορία της περιοχής φτάνει στα αρχαία χρόνια, που χωρίζονταν σε αρχαία Αιτωλία και Επίκτητο. Η περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας συνδέεται με μακρόχρονη ιστορία που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Αρχαίοι ιστορικοί όπως ο Θουκυδίδης και γεωγράφοι όπως ο Πausανίας και Στράβων μας πληροφορούν για το ρόλο που έπαιξε η περιοχή στην αρχαιότητα.

Στα βυζαντινά χρόνια οι Αιτωλοί έκαναν πάντα αισθητή την παρουσία τους. Το 1571 συμμετείχαν με τον Ιωάννη τον Αυστριακό στη Ναυμαχία της Ναυπάκτου. Δοκίμασαν αργότερα μεγάλες καταστροφές, γιατί επαναστάτησαν ενάντια στους Τούρκους κατακτητές πολλές φορές (1585 μ.Χ., 1665 μ.Χ.) άλλοτε με την υποκίνηση των καπεταναίων κλεφτών και άλλοτε με την υποκίνηση της Βενετίας και της Ρωσίας.

Αργότερα και οι δυο επαρχίες (Αιτωλία και Ακαρνανία) υποτάχτηκαν στον Αλή πασά. Στη διάρκεια της Επανάστασης και πάλι η περιοχή έπαιξε σπουδαίο ρόλο. Εκεί ήταν πολλά αρματολίκια και λημέρια κλέφτικα στις ορεινές περιοχές.

Α] ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ 2000-2010

1. Πολιτιστικά αξιοθέατα Νομού Αιτωλοακαρνανίας

Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει μια εκτεταμένη ακτογραμμή προς το Ιόνιο με γραφικές ακτές και φυσικούς κολπίσκους αλλά και αχανείς οροσειρές με παρθένα δάση από πανύψηλες καστανιές και κοιλάδες με πανέμορφα αγριολούλουδα.

Το οικολογικό ενδιαφέρον της περιοχής σε συνδυασμό με τα πολλά αρχαιολογικά μνημεία και τα σημαντικά μοναστήρια της, προκαλούν το ενδιαφέρον του επισκέπτη. Μερικά από τα σημαντικότερα αξιοθέατα που θα μπορούσε να συναντήσει ο επισκέπτης είναι τα ακόλουθα:

- Το **Ενετικό Κάστρο Αντιρρίου** όπου μαζί με το απέναντι κάστρο του Ρίου, εξασφάλιζε την είσοδο του Κορινθιακού κόλπου. Χρονολογείται από την εποχή της εκστρατείας του Φ. Μοροζίνι, Αρχιστράτηγου της Βενετικής Δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1686. <http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-/topic/287/209>

- Ο **Βενετσιάνικο λιμανάκι της πόλης** που είναι το μικρότερο και το ωραιότερο της Μεσογείου με τον ανδριάντα του πυρπολητή Γ. Ανεμογιάννη, που βρήκε μαρτυρικό θάνατο στη πολιορκία της πόλης το 1821.

- Στην ορεινή Ναυπακτία τις Μονές του **Αγίου Ιωάννη Βομβοκούς** όπου χρονολογείται από τα 1695, **Αμπελακιώτισσας** και **Μεταμόρφωσης του Σωτήρα**.

- Στους πρόποδες του Αράκυνθου, το **Μοναστήρι του Αη Συμίου** (του 1740), που αποτέλεσε καταφύγιο των διασωθέντων της Φρουράς του Μεσολογγίου μετά την Έξοδο του 1826.

- Τον **Ιερό Ναό της Αγ. Τριάδας του Μαύρικα**, σε σχήμα ελεύθερου σταυρού, που είναι μισοβυθισμένος στο νερό και χρονολογείται τον 9ο – 10ο αιώνα.

- Στο δήμο Θεστιέων (Καινούργιο), υψώνεται ο **κώνος του Βλοχού** που αποτέλεσε την ακρόπολη των Θεστιέων στην αρχαιότητα.

	Ιστορικοί τόποι - σημεία	ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ
1	Μεσολόγγι	Ο κήπος των Ηρώων, Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού (Τριχωνίδα), Καλυδώνα, Οινιάδες, Παλαιά και Νέα Πλευράνα, Επισκοπή Μάστρου, Ρωμαϊκές θέρμες Αγίου Θωμά Μεσολογγίου
2	Δήμος Θέρμου	Η Γέφυρα της Μυρτιάς στις Πηγές της Άνω Μυρτιάς, Η Γέφυρα της Διποταμιάς στον Γιδομαντρίτη, Νερόμυλοι: Στη θέση «Διποταμιά» Γιδομανδρίτη και Στα Στενά του Ευήνου, Μονή Παναγίας Μυρτιδιώτισσας, Μονή Φωτμού Μονή Καταφυγίου
3	Αστακός	Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, Ο Ανεμόμυλος, Τα Λείψανα της Αρχαίας Πόλης, Η μονή του Προφήτη Ηλία, Η εκκλησία της Παναγίας της Οδηγητριάς, Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, Το Βελανιδοδάσος Ξηρομέρου
4	Ναυπακτία	Πύργος Μπότσαρη Βαράσοβα, Κάστρο Αντιρρίου Πλάτανος, Γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, Κάστρο της Ναυπάκτου, Λουτρά Στάχτης, Λιμάνι της Ναυπάκτου, Άνω Χώρα
5	Αμφιλοχία	Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου, Τα ερείπια της αρχαίας Λιμναίας, Το γεφύρι της Μπούκας, Το φαινόμενο του φωσφορισμού των υδάτων
6	Βόνιτσα	Το σπήλαιο στη Τσουγκριά Παλιαμπέλων, Ο ναός του Απόλλωνα στο Άκτιο, Ο αρχαίος Εχίνος ή Εχινούς, Ο Παντοκράτορας Μοναστηρακίου, Το κάστρο της Βόνιτσας
7	Αιτωλικό	Λαογραφικό Μουσείο, Μουσείο Χαρακτικής Τέχνης «Βάσω Κατράκη», Ιερός ναός της Παναγίας (Κοιμήσεως της Θεοτόκου), Γεφύρια Αιτωλικού

(πίνακας vii)

<http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-/topic/287/209>

Η μοναδικής ομορφιάς και οικοτουριστικής αξίας **λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού**, με τα σπάνια είδη χλωρίδας αλλά και τα 280 είδη πουλιών που έχουν παρατηρηθεί στον ευρύτερο άξονα λιμνοθάλασσα – Δέλτα Αχελώου – Δέλτα Ευήνου καθώς και στα γύρω βουνά.

Η **πόλη των Οινιαδών**, φημισμένη κατά την αρχαιότητα, βρισκόταν στις εκβολές του Αχελώου (σήμερα, λόγω των προσχώσεων, βρίσκεται αρκετά χιλιόμετρα από αυτές). Εμφανίζεται στην Ιστορία τουλάχιστον τον 5ο αι. π.Χ. και τα ίχνη της χάνονται κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. <http://www.agro-tour.net/web/guest/8/-/topic/287/209>

Τα **λείψανα της αρχαίας πόλης**, στο λόφο Κάστρο. Η οχυρωμένη Ακαρνανική πόλη, που αναφέρεται από το Θουκυδίδη, ιδρύθηκε από κεφαλλονίτες ή κορινθίους αποίκους. Ο αρχαίος Αστακός, όπου λατρεύονταν ο Δίας και η Άρτεμις, παρήκμασε κατά τους Ρωμαϊκούς Χρόνους.

Στα νερά του Αμβρακικού κόλπου, κοντά στην Αμφιλοχία και ιδίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, παρατηρείται το σπάνιο φαινόμενο του **φωσφορισμού των υδάτων**. Κατά την εμφάνιση του φαινομένου, η θάλασσα χρωματίζεται από ένα φαιοπράσινο χρώμα, που πολλές φορές δημιουργεί στον επισκέπτη την εντύπωση ότι είναι βρώμικη.

Το **Αντίρριο**, λόγω της στρατηγικής του θέσης, διαδραμάτισε τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή εποχή σημαντικό ρόλο. Ακολούθησε τη μοίρα της Ναυπάκτου, όταν παραδόθηκε το 1499 κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους του ενετοτουρκικού πολέμου από τους Ενετούς στους Οθωμανούς.

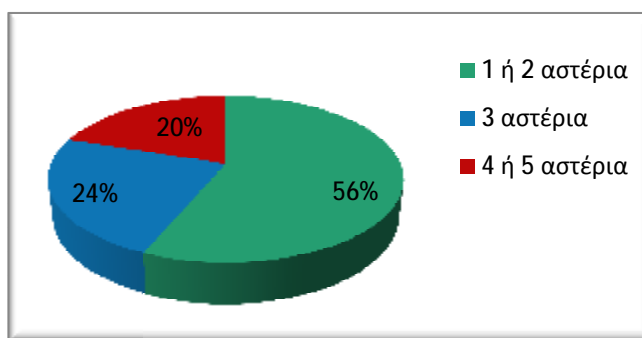
Το **Βελανιδόσος Ξηρομερού**, το μεγαλύτερο σε έκταση δάσος ήμερης βελανιδιάς στην περιοχή των Βαλκανίων. Εκτείνεται από την παραλιακή περιοχή των όρμων Αστακού και Πλατυγαλίου ως τον ποταμό Αχελώο στα ανατολικά και τη λίμνη Οζερό στα βορειοανατολικά. <http://www.agro-tour.net/web/guest/8/-/topic/287/209>

2. Ξενοδοχειακές μονάδες της Αιτωλοακαρνανίας

	ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1 ή 2 αστέρια	3 αστέρια	4 ή 5 αστέρια
1	Μεσολόγγι	1	3	1
2	Ναύπακτος	5	2	4
3	Αμφιλοχία	2	0	0
4	Αντίρριο	0	0	1
5	Αστακός	1	1	0
6	Θέρμο	1	1	1
7	Βόνιτσα	1	1	1
8	Λουτρά Στάχτης	1	0	0
9	Αγρίνιο	5	3	0
10	Δουγρί	1	0	0
11	Κάτω Βασιλική	1	0	0
12	Μαραθιάς	1	0	0
13	Μενίδι	3	0	0
14	Μύτικας	4	0	0
15	Πάλαιρος	0	1	2
16	Πλάτανος	0	1	0
17	Αιτωλικό	1	0	0
18	Άνω Χώρα	3	0	1
	ΣΥΝΟΛΟ	31	13	11

Ο παραπάνω πίνακας μας δίνει μια γενική εικόνα για το σύνολο των ξενοδοχείων που βρίσκονται στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας αναλόγως με την κατηγορία που ανήκει το καθένα. Η περιοχή με τα περισσότερα ξενοδοχεία 4 ή 5 αστεριών βρίσκεται στη Ναύπακτο με συνολικά 4 ξενοδοχειακά καταλύματα. Στην κατηγορία των 3 αστεριών συναντάμε 3 ξενοδοχεία στο Μεσολόγγι και στο Αγρίνιο, ενώ αρκετά ξενοδοχεία της πρώτης κατηγορίας (1 ή 2 αστέρια) συναντάμε στην περιοχή της Ναυπάκτου και του Αγρινίου. <http://www.theoxenia-hotel.gr/images/stories/gr.pdf>

Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται ο αριθμός των ξενοδοχείων και το αντίστοιχο ποσοστό τους, για καθεμία από τις 3 κατηγορίες που κατατάξαμε τα ξενοδοχεία του Νομού Αιτωλοακαρνανίας με βάση το σύστημα των αστεριών.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από το παραπάνω γράφημα είναι ότι ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει περισσότερα ξενοδοχεία της κατηγορίας 1 ή 2 αστεριών (56%) και ακολουθούν τα ξενοδοχεία 3 αστεριών με ποσοστό 24%. Τα πολυτελή ξενοδοχεία των 4 ή 5 ξενοδοχείων είναι εντόνως λιγότερα με ποσοστό μόλις 20%.

B] ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός

1. Τουριστική ενότητα Αμβρακικού / Συγκριτικό πλεονέκτημα: Φυσικό περιβάλλον

Παράκτια περιοχή

Ανάδειξη – προστασία διαχείριση του διεθνούς αξίας φυσικού περιβάλλοντος, με ενίσχυση των ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης, ελεγχόμενη ανάπτυξη στο παράκτιο μέτωπο στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων, τέλος με μέτρα υποστήριξης του θαλάσσιου τουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και του αγροτουρισμού.

Ορεινή περιοχή

Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση των φυσικών περιβαλλοντικών πόρων με ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών τουρισμού, στην ορεινή περιοχή (ορεινός, περιηγητικός, περιπατητικός, κ.ά.)
<http://www.fdlmes.gr/index.php/nationalpark.html>

2. Τουριστική ενότητα Δυτικών Ακτών Αιτωλοακαρνανίας / Συγκριτικό πλεονέκτημα : μεγάλο ανάπτυγμα ακτών, θαλάσσιο στοιχείο, νησίδες

Παράκτια περιοχή

Ανάδειξη – προστασία- διαχείριση του διεθνούς αξίας φυσικού περιβάλλοντος και του εκτεταμένου παράκτιου μετώπου με οργανωμένη ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στο παράκτιο μέτωπο, ήπιες μορφές τουρισμού εσωτερικών υδάτων στις διεθνούς περιβαλλοντικής αξίας λίμνες, υποστήριξη των πολιτιστικών πόρων με αναβαθμισμένες υποδομές και υλοποίηση της ΠΟΤΑ στο Μύτικα.

3. Τουριστική ενότητα Μεσολογγίου – Αιτωλικού / Συγκριτικό πλεονέκτημα: πλούσιο φυσικό περιβάλλον διεθνούς αξίας, σημαντικό πολιτιστικό περιβάλλον και ισχυρά αστικά κέντρα υποστήριξης

Παράκτια περιοχή

Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση του διεθνούς αξίας φυσικού περιβάλλοντος παράκτιων και εσωτερικών υδάτων με ενίσχυση των ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης και με μέτρα υποστήριξης του θαλάσσιου τουρισμού, του οικοτουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και του αγροτουρισμού, τέλος δε με ανάπτυξη των αστικών λειτουργιών του δίπολου Μεσολογγίου – Αιτωλικού.

4. Τουριστική Ενότητα Ναυπακτίας / Συγκριτικό πλεονέκτημα: ενδιαφέρον φυσικό περιβάλλον και αξιόλογο πολιτιστικό περιβάλλον

Παράκτια περιοχή

Ανάδειξη – προστασία- διαχείριση του παράκτιου φυσικού περιβάλλοντος με έλεγχο της τουριστικής δραστηριότητας και οργάνωση – συμπλήρωση της τουριστικής προσφοράς, ενίσχυση του θαλάσσιου τουρισμού, καθώς και του πολιτιστικού τουρισμού.

Ορεινή περιοχή Ναυπακτίας

Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση του ορεινού φυσικού περιβάλλοντος με ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών ορεινού τουρισμού (ορεινού, ιαματικού, περιπατητικού, περιηγητικού, ορειβατικού, αγροτουρισμού, κ.ά.) <http://www.fdlmes.gr/index.php/nationalpark.html>

5. Τουριστική ενότητα ενδοχώρας Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας / Συγκριτικό πλεονέκτημα: περιβαλλοντικοί φυσικοί πόροι εθνικής και διεθνούς σημασίας, ενδιαφέροντος πολιτιστικοί πόροι και ισχυρό αστικό κέντρο υποστήριξης

Πεδινή περιοχή

Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση του διεθνούς αξίας φυσικού περιβάλλοντος εσωτερικών υδάτων με ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών τουρισμού στην πεδινή παραλίμνια περιοχή στο πλαίσιο μιας

ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων με μέτρα υποστήριξης του οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και του αγροτουρισμού, τέλος δε ανάπτυξη των αστικών λειτουργιών του Αγρινίου.

Ορεινή Περιοχή

Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση του ορεινού φυσικού περιβάλλοντος με ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών ορεινού τουρισμού (ορεινού, πολιτιστικού, περιπατητικού, περιηγητικού, ορειβατικού, αγροτουρισμού, κ.ά.).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βασικός στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να δοθεί μια γενική εικόνα για την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης στις περιοχές της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας από το 2000 μέχρι το 2010. Επίσης, σκοπός ήταν να παρουσιάσω όλες εκείνες τις προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης που φαίνεται να εμφανίζονται στους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας παρά την οικονομική κρίση που άρχισε να πλήττει την Ελλάδα.

Μέσα από προσεκτική συλλογή και καταγραφή δεδομένων που αφορούν στην τουριστική ανάπτυξη διέκρινα κάποια γενικότερα πλεονεκτήματα ως προς το φυσικό περιβάλλον που παρουσιάζονται στη Δυτική Ελλάδα:

- Η περιφέρεια διαθέτει αφθονία και ποικιλία φυσικών πόρων, η οποία δίνει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης πολλών μορφών εναλλακτικού τουρισμού: ακτές, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, μνημεία της νεότερης ιστορίας, ιαματικές πηγές, παραδοσιακούς οικισμούς, ποτάμια, λίμνες, βιότοπους, αισθητικά δάση και τοπία φυσικού κάλλους, μεταξύ των οποίων αντιπροσωπευτικές περιοχές είναι η Ολυμπία, παγκοσμίως γνωστό μνημείο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, η Αγία Λαύρα, το Μέγα Σπήλαιο, η κοιλάδα του Αλφειού, η λίμνη του Καϊάφα με τις ιαματικές της πηγές, οι υγρότοποι του Αχελώου και του Αμβρακικού, τα αισθητικά δάση Καλαβρύτων και Σελέμνου Πατρών, τα δάση Στροφυλίας, Φολόης ολοκλήρωση των μεγάλων δημόσιων έργων υποδομής, την αξιοποίηση των ωφελειών από τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, την υποψηφιότητα και ανάδειξη της Πάτρας ως πολιτιστικής πρωτεύουσας και δημιουργία καταλυμάτων εναλλακτικού τουρισμού.
- Υπάρχει αφθονία των τουριστικών πόρων στην περιοχή, αλλά και εκφρασμένη θετική στάση και βούληση των τοπικών φορέων και του πληθυσμού για την ανάπτυξη του τομέα στο μέλλον.
- Το ανθρώπινο δυναμικό του τομέα έχει τη βάση που επιτρέπει την αναβάθμιση των υπαρχουσών μονάδων σε τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο.

Εκτός όμως από τα πλεονεκτήματα, διαπιστώνεται και η ανεπαρκής αξιοποίηση ορισμένων πόρων:

1. Ανεπαρκής ή και στρεβλή τουριστική αξιοποίηση σημαντικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων με ανισοκατανομή και τοπικές διαφοροποιήσεις ως προς τη μορφή, τις δραστηριότητες, και τις τουριστικές ροές
2. Μη αξιοποίηση σημαντικών τουριστικών πόρων (ακτών, ιαματικών πηγών, αρχαιολογικών τόπων, περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, κ.ά.)
3. Ελλιπής στήριξη κι προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού (χειμερινός, ιαματικός, αρχαιολογικός, συνεδριακός, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κ.ά.) σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικών τουριστικών υποδομών
4. Ανεπάρκειες ευρύτερου περιβάλλοντος τουριστικής δραστηριότητας, όπως: ανεπάρκειες κοινωνικοοικονομικής υποδομής και υποδομής μεταφορών, ρύπανση περιβάλλοντος, ατελής οργάνωση της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής, περιορισμένες δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες, αδυναμίες στο αστικό σύστημα της περιφέρειας, οργανωτικές ελλείψεις των υπηρεσιών που σχετίζονται με τον προγραμματισμό.
5. Ανεπαρκής υποδομή των αεροδρομίων για υποδοχή πολιτικών πτήσεων, έλλειψη στρατηγικής μάρκετινγκ, ελλιπής τουριστική προβολή, έλλειψη τουριστικής ταυτότητας, περιορισμένη προσφορά οργανωμένων τουριστικών πακέτων, μικρός αριθμός τουριστικών καταλυμάτων «υψηλών κατηγοριών», περιορισμένο ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον, ποιοτική και ποσοτική έλλειψη προσωπικού κ.λπ.

Όσον αφορά την πορεία της οικονομικής ανάπτυξης στους τρεις νομούς θα λέγαμε ότι:

w Με κατά κεφαλή προϊόν 11,6 χιλ. €ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας κατατάχθηκε 47ος μεταξύ των 52 νομών το 2007, με τη συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ να ανέρχεται στο 1,1%. Τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας είναι η μείωση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, ενώ αντίθετα αυξήθηκε η ανεργία.

w Με κατά κεφαλή προϊόν 10,6 χιλ. € το 2007, ο Νομός Ηλείας κατατάχθηκε τελευταίος, με τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ της χώρας να έχει μειωθεί κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες τα τελευταία χρόνια (2000-2007). Τα κύρια χαρακτηριστικά της

αγοράς εργασίας του νομού Ηλείας είναι η αύξηση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, όπως επίσης και της ανεργίας.

W Με κατά κεφαλή προϊόν 15,2 χιλ. € το 2007, ο Νομός Αχαΐας κατατάσσεται 24ος και να παράγει το 2,3% του Ακ. Εγχώριου Προϊόντος. Τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας του νομού Αχαΐας είναι η αύξηση τόσο του εργατικού δυναμικού, όσο και των απασχολουμένων, όπως επίσης και της ανεργίας, όπως και στον νομό Ηλείας.

Όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη των τριών νομών της περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας διαπιστώσαμε ότι:

- Ü Υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση τουριστικών κλινών (94% του συνόλου της περιφέρειας) που παρατηρείται στις παράκτιες περιοχές (Αρχαία Ολυμπία, Πάτρα, Πύργος, Κυλλήνη)
- Ü Το πολύ μικρό ποσοστό των τουριστικών κλινών (6% του συνόλου της περιφέρειας) βρίσκεται στις ορεινές περιοχές (Καλαβρύτων και Ορεινής Ναυπακτίας)
- Ü Υπάρχει αξιόλογη ειδική τουριστική υποδομή μικρότερης κλίμακας στις περιοχές Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Ναυπακτίας, Ακράτας – Αιγίου, Κ. Αχαΐας – Καλογηράς.
- Ü Υπάρχει ελλιπής τουριστική υποδομή στις περιοχές Αμβρακικού, Δυτικών Ακτών και Ενδοχώρας Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας.
- Ü Υφίσταται σχεδόν ανύπαρκτη τουριστική υποδομή στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας, πλην Καλαβρύτων και Ναυπακτίας.
- Ü Στο τελευταίο μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας συλλέχθηκαν δεδομένα σχετικά με τα ξενοδοχειακά καταλύματα που κατηγοριοποιούνται με βάση τον αριθμό των αστεριών. Έτσι διαπιστώνουμε ότι στον νομό Αχαΐας το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στα ξενοδοχεία της κατηγορίας 3 αστεριών, ακολουθεί η κατηγορία των 1 ή 2 αστεριών και με πολύ μικρή διαφορά έπεται η κατηγορία των 4 ή 5 αστεριών. Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει περισσότερα ξενοδοχεία της κατηγορίας 1 ή 2 αστεριών όπως επίσης και ο νομός Ηλείας.

Προτάσεις

Γενικός αναπτυξιακός στόχος για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας πρέπει να είναι η αξιοποίηση της κομβικής θέσης της Περιφέρειας και η ενίσχυση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων. Ο στόχος αυτός θα πρέπει να ενταχθεί στις προτεραιότητες της εθνικής πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας που είναι η ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών περιφερειών σε ευρωπαϊκό και διακρατικό επίπεδο.

Τα νέα χωροταξικά και αναπτυξιακά δεδομένα ευνοούν την τουριστική ανάπτυξη στην περιφέρεια με πλέον αποδοτικό τρόπο, ειδικά δε ως προς τους φυσικούς πόρους κρίνεται αναγκαία η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών στον περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό και ο εξειδικευμένος σχεδιασμός της διαχείρισής τους με:

- § δημιουργία δικτύων οικολογικού –πολιτιστικού χαρακτήρα και σύνδεσή τους με τα περιβαλλοντικά κινήματα, τα οικιστικά κέντρα υποστήριξης και το ενδογενές παραγωγικό δυναμικό
- § προβολή και διεθνοποίηση της αξίας των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών με διεθνή αναγνώριση μέσα από συνεργασίες και συμπληρωματικές δράσεις με αντίστοιχα διεθνή δίκτυα προστασίας και διαχείρισης, δημιουργία δικτύων φυσιοδιφών, κ.ά.
- § δημιουργία πράσινων και γαλάζιων δικτύων φυσικού περιβάλλοντος και σύνδεσή τους με τις τουριστικές ενότητες, σε συνδυασμό με μέτρα ενδυνάμωσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- § ενθάρρυνση στις περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας των οικολογικών καλλιιεργειών και των ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης, αγροτουρισμού, κ.λ.π. ως μέτρο στήριξης των τοπικών παραγωγικών δικτύων
- § ενθάρρυνση των ειδικών – θεματικών μορφών τουρισμού (ορεινού, περιηγητικού, περιπατητικού, συνεδριακού, ιατρικού, ιαματικού, εσωτερικών υδάτων, κυνηγετικού, οικολογικού, ιαματικού, χιονοδρομικού, κ.ά.)
- § αναβάθμιση του οικιστικού δικτύου υποστήριξης και προώθηση της συνέργιας του χώρου της πόλης με το χώρο της υπαίθρου
- § έλεγχο και οργάνωση του τουρισμού στην παράκτια περιοχή

- § ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών τουρισμού στην ορεινή περιοχή
- § ήπιες μορφές τουρισμού στο πλαίσιο ολοκληρωμένης διαχείρισης και ανάδειξης των φυσικών πόρων με έμφαση στα σπάνια και διεθνούς αξίας φυσικά οικοσυστήματα)
- § πληρέστερη υποστήριξη και ανάδειξη των διεθνούς και εθνικής σημασίας πολιτιστικών πόρων με δημιουργία σύγχρονων πολιτιστικών υποδομών,
- § αναβάθμιση, εμπλουτισμό και συμπλήρωση της τουριστικής προσφοράς των αστικών κέντρων και εν γένει ανάπτυξη αστικού τουρισμού,
- § εξυπηρέτηση αναγκών και οργάνωση περιοχών μαζικού τουρισμού, ανάδειξη, προβολή, αξιοποίηση ειδικών τουριστικών πόρων χωρικά εντοπισμένων
- § εξειδίκευση του κύριου χαρακτήρα κάθε ενότητας αναπτύσσοντας εναλλακτικές μορφές θεματικού τουρισμού (ορεινός, αστικός, ιαματικός, συνεδριακός, πολιτιστικός, οικολογικός, χιονοδρομικός, εσωτερικών υδάτων, κ.ά.)

Με βάση την αξιολόγηση και διάκριση των τουριστικών ενοτήτων σε ώριμες, δυναμικά αναπτυσσόμενες, αναξιοποίητες και δυνητικές για τουριστική ανάπτυξη διανοίγονται προοπτικές χωρικής εξειδίκευσης πολιτικών βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης:

- § Ωριμες περιοχές: έλεγχος – ρύθμιση της ανάπτυξης και εκτόνωσής της σε άλλες λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές μέσω ειδικών μορφών τουρισμού. Ποιοτική αναβάθμιση καταλυμάτων, υπηρεσιών και τουριστικών πόρων, φυσικών και πολιτιστικών.
- § Δυναμικά αναπτυσσόμενες: ρύθμιση και οργάνωση της ανάπτυξης, διορθωτικές και συμπληρωματικές παρεμβάσεις στην τουριστική υποδομή και ανωδομή, ποιοτική αναβάθμιση καταλυμάτων, υπηρεσιών και πόρων.
- § Αναξιοποίητες περιοχές – ορεινές όλες: ενίσχυση της παραγωγικής τους δομής και σταθεροποίησης του πληθυσμού μέσω ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων παρεμβάσεων, όχι μόνο τουρισμού, σε πρώτη προτεραιότητα.
- § Δυνητικές για τουριστική ανάπτυξη περιοχές: σχεδιασμός ολοκληρωμένης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης για υποδοχή τουριστικών δραστηριοτήτων σε Β προτεραιότητα.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τους τρεις νομούς της περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας θα πρότεινα τα εξής:

- ✚ Νομός Ηλείας: Υπάρχουν έργα υποδομής που μπορούν να ενισχύσουν τον τομέα του τουρισμού και μπορούν να υλοποιηθούν από ιδιωτικές εταιρείες, όπως: η Χελώνια οδός, γήπεδα γκολφ, ο τουριστικός πύργος (Ουρανοξύστης), η περαιτέρω βελτίωση και αξιοποίηση του χερσαίου χώρου του Κατακόλου, η περαιτέρω αξιοποίηση (του ονόματος) της Ολυμπίας και της Ήλιδας με την κατασκευή του διεθνούς αεροδρομίου της Ολυμπίας, η αξιοποίηση λοιπών θησαυρών όπως αρχαιολογικών χώρων, φράγματα και λίμνες στον Πηνειό και τον Αλφειό, τον ορεινό όγκο της Ηλείας με τα δάση και τα φαράγγια κ.λπ.
- ✚ Νομός Αχαΐας: Δημιουργία ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού (θαλάσσιος τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας- αθλητικός, ορεινός - χειμερινών σπορ, αρχαιολογικός τουρισμός / μορφωτικός /πολιτιστικός, θρησκευτικός κ.λπ.). Επίσης, προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος με έργα προστασίας και ανάπλασης περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και κατασκευή έργων αισθητικών αναπλάσεων και πολιτιστικής υποδομής. Ενίσχυση πολιτιστικών δράσεων με τη δημιουργία πολυχώρων πολιτισμού καθώς και την εκπαίδευση και αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, την ένταξη όλων των θρησκευτικών μνημείων στο Διαδίκτυο, την έμφαση και προβολή των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων κ.λπ.
- ✚ Νομός Αιτωλοακαρνανίας: Ανάδειξη – προστασία – διαχείριση των φυσικών περιβαλλοντικών πόρων με ανάπτυξη ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων ειδικών μορφών τουρισμού, στην ορεινή περιοχή (ορεινός, περιηγητικός, περιπατητικός, κ.ά.), οργανωμένη ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στο παράκτιο μέτωπο, ήπιες μορφές τουρισμού εσωτερικών υδάτων στις διεθνούς περιβαλλοντικής αξίας λίμνες, διαχείριση του ορεινού φυσικού περιβάλλοντος με ανάπτυξη των αστικών λειτουργιών του Αγρινίου κ.λπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξανδράκη - Κριτσωτάκη Ρ.,2000, Τουριστική Οικονομία, Εκδόσεις Παπαζήση, : 14-15
- Ανδριώτης, Κ., 2005, Τουριστική Ανάπτυξη και σχεδιασμός, Εκδόσεις Σταμούλη, σελ. 35-36
- Ανδριώτης Κ., 2008, Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, σελ. 72-74
- Βαρβαρέσος Σ., 1997, Τουρισμός Οικονομικές προσεγγίσεις, Εκδόσεις Προπομπός, σελ. 257-290
- Δρακόπουλος Γ., Χαμάκος Γ., 2003, Ελληνικός τουρισμός 2010 Στρατηγική και Στόχοι, Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), Αθήνα, σελ. 23-26
- Ε.Ο.Τ., Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2003, Μελέτες τουριστικής ανάπτυξης Περιφερειών, σελ. 2-7, 16
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη», GR 23 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, 2009, Υπουργείο περιβάλλοντος ενέργειας και κλιματικής αλλαγής, σελ. 12-19
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013, 2007, Αθήνα, σελ. 11, 100-101, 123-124, 155-157
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., 2004, Τουρισμός. Βασικές έννοιες, Εκδότης: ΤΥΡΟΒΟΛΑΣ Θ.Σ. & ΣΙΑ Ο.Ε., σελ. 37-38, 44-45
- Κωκκόσης – Τσιάρτας, 2001, Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ, σελ. 91-95,101-2
- Παπακωνσταντινίδης Λ., Αγροτουρισμός Σταθμός στον Δρόμο για την ανάπτυξη, 1992, Εκδότης: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛ.Α Ε., σελ. 15-18, 42-50
- Παρατσιώκας Ν., Svetoslav Danchev, Σεπτέμβριος 2012, Η επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, Ίδρυμα οικονομικών & βιομηχανικών ερευνών (ΙΟΒΕ) σελ. 7-8, 10, 11-12

- Data research & consulting, 2010, 18^η ετήσια έκθεση για την οικονομία και την αγορά εργασίας στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Δήμος Πατρέων, σελ. 4-5, 10, 12-13, 18, 22-24, 26-41
- Fennell A.David, Οικοτουρισμός, 2001, Εκδότης: ΕΛΛΗΝ-Γ.ΠΑΡΙΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΕ, σελ. 57-70, 99-101

Διαδίκτυο

http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=196

http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eisigisewn/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr.pdf

http://el.wikipedia.org/wiki/Εναλλακτικός_τουρισμός

<http://www.agriniopress.gr/epikairothta/20074hoikotouristikhanadeikshthsdutikhselladas>

<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2>

http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=112&Itemid=127&lang=el

http://www.kalavritacanyon.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=32&lang=el

<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2>

http://velvinanafpaktou.blogspot.gr/2009/01/blog-post_14.html

http://www.andravidakillini.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=78

<http://www.epistimonikomarketing.gr/i-dutiki-ellada-anaptussetai-mesa-apo-ton-tourismo>

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/perilipsi_dytik_ellada.pdf

<http://www.visitilia.gr>

<http://www.visitgreece.gr/portal/site/eot/>

http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/m_Ilia_diam.asp

http://westpeloponnese.blogspot.gr/p/blog-page_01.html

http://www.achaiahotels.gr/?section=1911&language=el_GR

http://www.greekhotel.gr/gr/peloponnese_hotels/ahaia_hotels/ahaia_hotels.asp

